PAUL HENRICKS

MUȘUROIUL DE FURNICI

PAUL HENRICKS

Muşuroiul de furnici

În româneşte de Dumitru Marian

Editura Univers
Bucureşti – 1975

PERSONAJELE PRINCIPALE

Sergentul major VRIES	a ajuns să fie îngropat sub câţiva metri cubi de pământ
ERICH MERTENS	îşi face nişte însemnări şi manuscrisul încape pe mâini străine
IRENE VRIES	ajunge într-o situaţie grea
DETLEF MERTENS	este bănuit şi mai târziu păşeşte un teren nesigur
HELMA MERTENS	ştiuse mai de mult o taină
Doamna PETERSEN	îşi pierde cumpătul când există primejdia să se răcească cina
Căpitanul KRAMBACH	nu îşi iese atât de uşor din fire
JENS-GEORG JENSEN	câştigă nemeritat reputaţia că ar fi un bun soldat
AXEL VRIES	se trezeşte la strâmtoare

Această carte este un roman. Personajele şi acţiunea lui sunt imaginare, iar orice asemănare cu personaje şi întâmplări reale se datoreşte numai unei simple coincidenţe.

O furnică roşie aleargă prin iarbă. Cu cele şase picioruşe mătură nisipul, zvârlind înapoi grăunţii minusculi. Acum se loveşte de o suratăde-a ei şi îi transmite o informaţie. Antenele întinse, desfăcute, se mişcă în sus şi în jos, vibrează scurt, tremură: semnalizează prada.

Cealaltă e electrizată, transmite semnalul mai departe. Mişună, se târăsc, împresoară prada: e o fărâmă de carne, o bucăţică de piele cu părul scurt, care miroase ispititor pentru furnici. Îşi pun în mişcare fălcile, presează între ele materia aţoasă, rup bucăţele şi se grăbesc pe drumul spre muşuroi. Îşi ajung din urmă schimbul, se încolonează, dau peste un obstacol: de-a curmezişul drumului obişnuit, curge un pârâu. Strecurându-se prin nisip, se adună roşu-murdar într-o albie lată.

Înnebunite de miros, furnicile aleargă febril de-a lungul malurilor pârâului şi dau peste un munte întreg de carne, o pradă care ar putea să hrănească generaţii de furnici, o bucată uriaşă care depăşeşte cu mult posibilităţile de păstrare şi necesităţile unui furnicar. Cetele s-au şi căţărat pe vârful muntelui îşi croiesc drum prin barba deasă spre bărbie şi îşi înfig fălcile în pielea flască, vrând s-o încerce. Se adună pe buze, iar unele se târăsc în gură şi nas, obişnuite să se simtă la largul lor în galerii întunecoase. Se agaţă ciorchine de pleoape, cu cele şase picioruşe ţepene, trec peste albul lunecos al ochilor, străbat fruntea, se

căznesc să iasă prin mărăcinişul părului, până la locul al cărui miros le atrage irezistibil: craterul, zdrenţuit şi sângerând, mare cât pumnul, rana de la ceafă.

Deodată, o mână trece peste faţă; alungă furnicile, le turteşte uşor până se răstoarnă încovrigate în iarbă. O gheată neîndurătoare le calcă în picioare, le înfundă, le răsuceşte în pământul afânat, le îngroapă, le striveşte...

Scârbă şi oroare. Mai ales scârbă. Furnicile trebuie îndepărtate. Asta e prima urgenţă. Mâna şterge mereu faţa. O furnică se târăşte din gura deschisă. Degetul mare şi arătătorul strivesc furnica şi se trag cu dezgust înapoi...

Detlef Mertens privea în jos la tatăl lui.

Mortul zăcea întins pe spate, braţele îi căzuseră în lături, genunchii îi erau uşor îndoiţi. În jurul lui iarba era înaltă, curată. Ca şi cum şi-ar fi ales locul – Erich Mertens se îngrijise mult de aspectul lui exterior. Purta un costum de stofă cenuşie, cu desen mărunt. Sub vestă se boltea burta, care de fapt ieşea în evidenţă de-abia acum, fiindcă trupul zăcea întins flasc şi lipsit de viaţă. Cămaşa şi cravata mai erau încă aranjate. Chiar şi acum. Un crac al pantalonilor se ridicase în sus, deasupra ciorapului se zărea puţin din piciorul păros... Detlef şovăi o clipă, apoi se aplecă şi trase pantalonul în jos.

Furnicile! N-avea niciun rost să le înlăture; năvăleau mereu altele. Detlef stătea pironit locului. Se aplecă din nou deasupra cadavrului şi alungă câteva furnici de pe faţă. Cu o mişcare de mână sfioasă, atinse ochii mortului să-i închidă pleoapele. Reuşi numai pe jumătate. Acum tatăl său parcă îi făcea cu ochiul. Parcă ar fi vrut să spună: ia te uită la

furnicile astea, m-am interesat totdeauna de viaţa lor; acum se interesează ele de moartea mea... Pe faţa lui Detlef flutură un surâs. Muşuroiul de furnici jucase un rol important în copilăria lui. Se afla la marginea pădurii, la numai câţiva paşi depărtare. Erich Mertens îşi petrecuse aici ceasuri întregi ca să observe insectele. Detlef îl însoţise deseori.

Examină capul tatălui său cu rana provocată de glonţ. Acesta intrase deasupra urechii drepte şi ieşise prin ceafă. Orificiul de intrare era mic şi arăta încă destul de bine. Dar la ieşirea glonţului...

Detlef privi spre ceafă doar în treacăt.

Se gândi: „Deci, aşa arată ţeasta când e străbătută de un glonţ. Cartuşe oarbe, ţintă, poligon de tragere, fantoşă de mucava – totul nu e nimic, joacă de soldaţi. Realitatea arată ca aici. O gaură sfredelită în cap, o viaţă stinsă, un cadavru deasupra căruia mişună furnicile... Instructorii mei, hingherii ăştia, cu palavrele lor pe câmpul de instrucţie şi la exerciţiile de tragere! Priveliştea asta le-ar prinde bine lor, ca să-şi dea seama ce ne învaţă. Porcii...!” Detlef fusese încorporat de şase săptămâni. Soldat pentru optsprezece luni. Dar deocamdată nu era vorba de asta. Ce trebuie să simtă un fiu, lângă cadavrul tatălui său?

De fapt, nu simţea absolut nimic. Cel mult un gol... „Mă aflu lângă cadavrul tatei – cumplit!” Se mai aplecă încă o dată, alungă trei furnici de pe fruntea mortului şi se îndepărtă în grabă.

Drumul şerpuia la început pe la marginea pădurii, apoi de-a curmezişul unei pajişti. Terenul cobora înspre lac. Acoperişul de ardezie cenuşie al casei de ţară se ridica între doi castani înalţi. O casă arătoasă, cu terasă şi peluză largă de iarbă, până la malul

lacului. Erich Mertens fusese antreprenor de construcţii, avusese peste trei sute de salariaţi. Dar acum acest lucru nu mai avea însemnătate pentru el... Detlef rânji: „Pentru el, desigur că nu, dar pentru mine, da. În sfârşit, am scăpat de griji băneşti. Alfa Romeo a mea e scadentă! Asta o să le impună ălora la cazarmă. Nu sunt un rahat de recrut. Fir-ar să fie... Se întunecă la faţă. Axel Vries! Scumpul, viitorul meu cumnat; dacă Helma nu se răzgândeşte. Axel! Mutra asta cu însemnul gradului. Domnul locotenent... Dacă ar fi numai o mutră! Arată bine, mult prea bine porcul de câine! Asta i-a sărit mereu în ochi bătrânului, mai ales când Axel mai era încă băiat. Doar că apoi a devenit ofiţer de carieră, ceea ce l-a jignit pe bătrân. Şi a avut dreptate. În ceea ce priveşte milităria, sunt cu totul de părerea lui. În orice caz, de aci înainte nu mai are nicio părere.”

Detlef împinse cu piciorul poarta grădinii şi înconjură casa, îndreptându-se spre terasă. Pe jilţurile albe era întinsă îmbrăcăminte: halatul de baie al Helmei, şi alături, nişte pantaloni, o cămaşă şi un pulover, curate şi întinse cu grijă pe spătarul jilţurilor. Puloverul lui Axel, în nuanţe de culoarea nisipului cu o dungă albastră. Detlef privi înspre lac. Suprafaţa lui plumburiu-cenuşie se întindea pe o distanţă de vreo doi kilometri, până la malul celălalt. Nu se vedea nimeni. Dar deodată se auziră voci. Detlef coborî spre ţărm.

Da, ei înotau acolo, destul de departe. Să-i fi strigat? Îi repugna să strige. Îl sensibilizaseră strigătele la cazarmă. Porni încet spre casă. Trebuia să anunţe poliţia.

Privi şovăitor la fotoliul de birou, din piele neagră, al tatălui său. Detlef se tolănise deseori în el şi îşi

întinsese picioarele peste braţele fotoliului. Dar acum se opri în faţa biroului. Îşi trase telefonul la îndemână şi formă numărul. 1—1—0. Nu formase niciodată numărul acesta.

— A fost ucis cineva, spuse el adoptând un ton impersonal, dar spre necazul lui remarcă totuşi că vocea îi suna voalat. Da, tatăl meu, Erich Mertens. Împuşcat... Nu, nu mai dă semne de viaţă. Împuşcat în cap... foarte aproape de casa noastră... Nu, nu m-am atins de nimic, poziţia a rămas neschimbată...

Comunică adresa şi puse, uşurat, receptorul în furcă. Acum predase, ca să zicem aşa, răspunderea. De aci înainte totul îşi va urma cursul. Se simţea liniştit, cu cugetul curat, ca un militar, care a transmis mai departe un ordin incomod. Îl necăjea că se gândise la această comparaţie.

Se tolăni în fotoliul de la birou. Rămase un timp nemişcat. Apoi îi zări pe geam pe Helma şi pe Axel, care fugeau pe mal. Se hotărî să se ducă spre ei, dar chiar atunci săriră încă o dată de pe punte în apă. Astfel îi mai rămase un răgaz. Se ridică greoi şi părăsi biroul. În vestibul, se întâlni cu doamna Petersen, care de peste zece ani era menajera casei.

— N-ai venit împreună cu tatăl tău, Detlef. Doar te-ai dus să-l chemi acasă. Nu l-ai găsit la muşuroiul lui de furnici?

— Ba da, mai e încă acolo. Are nevoie de o pătură, de o pătură de lână.

Doamna Petersen strâmbă din nas. Pregătise cina şi pretindea să se mănânce la ora fixată.

În timp ce se dusese să ia pătura, Detlef îşi imagină reacţia ei când va afla de ce avea nevoie tatăl lui de pătura de lână... „Dacă o trimit numai cu pătura acolo, fără să-i spun nimic?” Detlef râmji.

Când se înapoie cu pătura, o întrebă:

— Aţi fost în birou, de când a plecat tata?

— Nu, răspunse doamna Petersen clătinând din cap. Să-i duc pătura acolo? Dar trebuie să vină îndată la masă... Nu înţeleg asta!

Avea patruzeci de ani, era nemăritată şi plină de instincte materne refulate.

— Axel a spus de ce a venit astăzi aici? Detlef o privi curios. În orice caz, după atâţia ani, asta e o mică senzaţie!

— Helma zice că tatăl vostru l-a poftit. Şi atunci trebuie să vină măcar la masă. Nu poate să rămână întins ceasuri întregi lângă muşuroiul lui de furnici.

— Nu numai că poate – dar trebuie.

— Cum aşa, trebuie?

— Fiindcă a murit.

— Fiindcă a...?

Doamna Petersen îşi puse mâna pe locul unde presupunea că e inima, deschise gura şi se holbă la Detlef.

— Puteţi să aşteptaţi şi cu pătura, până vine poliţia.

— Poliţia? A fost... Nu a... vreau să spun, nu a murit de moarte bună?

Detlef clătină din cap.

— Tata a fost împuşcat. Trebui să-şi dreagă glasul. Adăugă: Ucis, şi deodată avu senzaţia că a vorbit mult prea tare.

Îşi dădu seama că siguranţa lui era numai un simulacru.

Dinspre terasă răsună râsul Helmei. Apoi vocea lui Axel. Helma ţipa strident, se auzea zgomot de scaune care erau împinse, apoi iar râsul Helmei.

— Lăsaţi pătura, până vine poliţia, spuse Detlef. Mă gândeam la ea numai din cauza furnicilor. Mişună pe

deasupra lui. Şi dacă trece cineva pe lângă el – dar cine să umble pe acolo?

„În cel mai rău caz, se gândi Detlef, găseşte un mort în jurul vârstei de cincizeci de ani, bine situat...” Mereu îi veneau în minte gânduri nepotrivite. Treptat, asta începu să-l necăjească.

Helma se înfăşurase în halatul ei de baie şi se ghemuia tremurând într-un jilţ de pe terasă. Axel, cu costumul de baie pe el, stătea alături şi se ştergea cu prosopul. Detlef se rezemase de uşă şi chibzuia cum să înceapă.

— A fost o surpriză să-l întâlnesc pe Axel aici! strigă Helma. Mă bucur într-adevăr că tata l-a invitat!

Axel lăsă o clipă prosopul în jos şi îl salută pe Detlef, nepăsător, ca şi cum între ei n-ar fi existat nicio neînţelegere.

— Hei, Detlef, aici te simţi mai bine decât la cazarmă, nu-i aşa?

Detlef îl privi în tăcere. Puţin cam prea mult. Apoi întrebă:

— A trebuit să vii tocmai astăzi? Neapărat, astă-seară?

— Ce-nseamnă: Neapărat astă-seară?

— Ai să vezi curând. Înseamnă... dar poate că şi ştii.

Axel puse de o parte prosopul.

— Ce vrei să spui cu asta? Te rog vorbeşte limpede!

— Nu face pe grozavul, domnule locotenent! Dealtminteri e plin de tact din partea ta că ai venit cel puţin îmbrăcat civil... Ştii ce a spus despre uniforma ta? Bluză de călău!

Sângele îi năvălise în cap.

Axel se năpusti spre Detlef ca şi cum ar fi vrut să-l lovească. Tânărul se feri.

— Axel! strigă Helma şi îl apucă de umeri, vă rog fără ceartă, mă bucur nespus de mult că tata vrea să-ţi vorbească. Dar ce se întâmplă cu tine? Ai fost tot timpul atât de agitat!

— Dumnezeule mare, dar o bătaie nu e deloc potrivită acum, rosti Detlef încet. De fapt, trebuie să vă spun ceva. Deci... Se opri puţin. Nu-mi vine uşor. Nu-mi vine uşor din cauza Helmei.

— Ei – atât de solemn? Helma începu să râdă, se opri brusc şi făcu ochii mari. I s-a întâmplat ceva tatei?

În clipa asta din spatele casei veniră doi poliţişti. Salutară scurt şi unul din ei spuse:

— Cine dintre dumneavoastră ne-a telefonat adineauri? Şi când Detlef se întoarse spre ei, îl întrebară: Unde e mortul?

Timp de o secundă, Helma păru că nu pricepe. Apoi alergă spre Axel şi îşi lăsă capul pe umărul lui.

— Trebuie să mergem puţin pe jos, le zise Detlef poliţiştilor.

Axel îi tăie calea.

— Nu vrei să-i spui cel puţin sorei tale ce s-a întâmplat, de fapt?

— E mort, împuşcat, lângă muşuroiul de furnici.

— Împuşcat?

— Ucis. Furnicile mişună deasupra lui... Şi-acum, lasă-mă să trec. Ocupă-te de Helma.

Helma şedea nemişcată într-un jilţ. Spuse în şoaptă, fără să-l privească pe Axel:

— Nu înţeleg. Împuşcat! Dar cine ar fi putut să-l împuşte?

Axel stătea lângă balustrada terasei şi privea dincolo de lac. Repetă:

— Împuşcat! Tocmai el care a fost totdeauna duşmanul împuşcăturilor?

— Ca şi cum ar fi presimţit. Helma privi fix spinarea lui Axel, fără să-l vadă. În ultimul timp era atât de... atât de ciudat. Atât de schimbat. Mi-era atât de milă de el. Dar nu puteam să-l ajut. Nu puteai să te apropii de el. Parcă era înconjurat de un zid.

— Deci, din cauza asta... Axel se întoarse spre ea. Neapărat astăzi. Acum ştiu ce-a vrut să spună fratele tău adineauri. Trebuia să se întâmple tocmai astăzi, când, după atâţia ani, mă aflu din nou aici.

— Da... Şi eu care mă bucuram atât că te-a invitat! I-a părut totdeauna rău de tine, Axel.

— L-aş fi revăzut bucuros. Foarte bucuros.

— Când ai plecat tu, atunci a început să se schimbe, să fie altul. Şi, pe deasupra, povestea cu mama ta...

— Trebuie să-i telefonez imediat la Bad-Nauheim şi să-i spun.

— Nu trebuia să-i facă una ca asta. Nu şi-a mai putut reveni.

— Vorbeşti ca şi cum s-ar fi... sinucis. Doar a fost împuşcat.

— S-a simţit singur. Cu toate că avea de-a face cu mulţi oameni. De fapt, totdeauna a fost apropiat numai de voi, de tine şi de mama ta. De aceea n-ar fi trebuit să-i faceţi una ca asta.

Până atunci, Helma se stăpânise, în clipa aceea, însă, o podidiră lacrimile.

Axel îi cuprinse blând umerii cu braţul şi îşi lipi capul de părul ei ud.

— Fii cuminte, Helma! Eu nu sunt vinovat, şi nici

mama.

— Nu trebuia să-l lăsaţi singur. Poate că toate ar fi fost altfel.

— Dar nu avem nimic de-a face cu faptul că cineva l-a...

Ea îi îndepărtă braţul.

— Acum, te rog, lasă-mă. Trebuie să mă îmbrac. Şi să rămân câteva clipe singură.

Axel o privi oarecum neajutorat şi ea îi cuprinse gâtul cu braţele.

— Nu fi trist, iubitule, între noi doar n-o să se schimbe nimic.

Îi surâse, apoi lacrimile o podidiră din nou. Brusc, se ghemui la pieptul lui şi îl îmbrăţişă strâns, înăbuşindu-l aproape. Axel vru s-o sărute, dar Helma îl respinse.

— Nu... Nu acum!

Şi fugi în casă.

Tânărul Vries privi după ea şi se prăbuşi într-un jilţ. Îşi scoase o ţigară. Prin minte i se perindau imagini, imagini dintr-un trecut îndepărtat. Pentru el, Erich Mertens fusese ca un tată – până când, dintr-o dată, se sfârşise totul. Durase mult timp până să uite aceste lucruri. Profesia lui, munca obositoare din perioada studiilor, dragostea lui pentru Helma, care făcea ca restul să fie lipsit de însemnătate! Dar acum îi apărea din nou în minte tot ce însemnase pentru el cândva Erich Mertens. I se umeziră ochii; îi era indiferent, aici nu-l vedea nimeni. „De fapt sunt slab, mult prea slab”, se gândi el, şi trase în piept din ţigară.

Când auzi în spatele lui paşi care se apropiau, se sperie şi îşi şterse grăbit ochii. Detlef. Venea pe poteca din grădină.

— Unde e Helma?

— În camera ei. Te-ai întors singur?

— Da. Nici nu-ţi închipui ce tot pun la cale acolo. Asta se numeşte asigurarea păstrării urmelor. Între timp, au mai venit încă doi de la poliţia judiciară, şi au adus şi un medic şi un fotograf...

Se întrerupse. „De fapt, ce mi-a venit să-i spun atâtea lui Axel?”

Trase adânc aer în piept, încuie uşa odăii sale şi se întinse puţin în fotoliul de la birou. Apoi se apropie de bibliotecă şi scoase precaut dintr-un album un plic mare. Pe el scria: *Către Axel Vries.*

Detlef îl cântări nehotărât în mâini. „Lui Axel pot să i-l dau oricând. Îi pun numai alt plic. Sau aşez pur şi simplu foile în biroul tatei sau altundeva. În orice caz trebuie să citesc însemnările, înainte de a ajunge în mâna lui Axel...” Rupse plicul cu degetul arătător. Bătrânul se supăra totdeauna când deschidea scrisorile în felul acesta. „Ia un coupe-papier, Detlef. Cred că o să-ţi dăruiesc unul de Crăciun.” Dar n-a făcut-o niciodată. Numai el e de vină, deci, că îi deschide scrisoarea cu degetul arătător... Doamna Petersen spune că n-a intrat în birou. Deci n-a putut să vadă plicul acolo. Asta e sigur.

Detlef examina paginile scrise de mână, îngrijit. O mulţime de pagini, un maldăr întreg. Tatăl lui folosea maşina de scris numai pentru corespondenţa de afaceri. Se aplecă şi îşi puse albumul în faţă, pregătit să poată ascunde foile în orice clipă, dacă cineva ar bate la uşă.

„Citesc lucruri care nu îmi sunt destinate. Ei bine – cine îşi face însemnări trebuie să ţină seama de faptul că pot să le citească tot felul de oameni. Şi, la urma

urmei, sunt fiul lui. Slavă Domnului, nu e un testament. Dar de citit, trebuie să citesc tot. Nu poţi şti niciodată.”

Clipi neîncrezător din ochi şi începu să citească.

CĂTRE AXEL VRIES

Dragă Axel, băiatul meu – departe de mine orice sentimentalism, dar ştii prea bine că te-am considerat totdeauna drept fiul meu, drept adevăratul meu fiu, fiul meu spiritual. În privinţa asta nu s-a schimbat nici azi nimic, chiar şi acum, după ce s-au ivit atâtea între noi. Aş dori să pot începe viaţa din nou şi să-mi îndrept greşelile. În aprilie 1945, a trebuit s-o iau de la capăt. Soarta mea de până azi s-a hotărât într-o noapte de aprilie 1945. Mai ales tu ai dreptul să afli acest lucru. Aleg această modalitate, a scrisului, căci dacă aş sta lângă tine să-ţi povestesc, mi-ar fi greu să mă înving pe mine însumi, şi să-ţi spun totul. Aceste însemnări să fie acuzaţie şi cuvânt de apărare. Mă acuz, şi în acelaşi timp mă apăr în faţa ta. Nu te teme: nu trebuie să mă judeci, eu îmi voi fi propriul judecător. În acelaşi timp acuzat, apărător şi judecător. Atunci ce rol îţi mai rămâne ţie? Să fii martor, Axel. Martor al acuzării şi martor al apărării. Dar mai degrabă al acuzării. Eşti martor, dar chiar mai mult decât atât: eşti victima – victima mea. Eşti ofiţer, Axel, locotenent. Privit de sus nu e prea mult, dar e destul de mult, chiar foarte mult, privit din perspectiva unui simplu soldat. Ar trebui să-ţi doresc să te simţi bine în profesiunea ta, ar trebui să ţi-o doresc, căci ştiu de ce ai apucat pe această cale. Nu din convingere lăuntrică, ci din încăpăţânare, din mândrie jignită, sau chiar – din bravadă. Ai vrut să te

desparţi de mine, să te lepezi de tot ce-ţi dăruisem, să mergi pe drumul care te depărtează de mine. Poate că nu eşti conştient, dar eşti destul de matur ca să devii conştient. Ar trebui să ştim ce se întâmplă cu noi. Acum eşti destul de matur să afli adevărul, adevărul despre tine, adevărul despre mama ta şi despre mine, ca şi adevărul despre tatăl tău. Căci în relatarea mea joacă un rol şi tatăl tău, de fapt chiar rolul principal.

Dar trebuie să încep de undeva! Trebuie să-mi calc pe inimă şi să povestesc cum am dus-o în anii războiului. Nu trebuie să ajung direct la evenimentul central al acelei nopţi de aprilie 1945. Trebuie să ocolesc pe departe, să vorbesc despre lucruri în aparenţă neînsemnate, să descriu impresiile mele de soldat. Numai astfel poţi să înţelegi, şi poate chiar să ierţi, evenimentul central, omorul, pe care l-am făptuit.

De unde să încep? Mereu îmi apare o imagine în faţa ochilor. Nu vreau să încep cu ea, dar nu pot s-o înlătur. Stau lângă o groapă şi privesc în adâncul ei. Plouă. Plouă de zile întregi. Mă ghemuiesc deasupra unui mic dâmb de lut galben, clisos, lunecos şi ud. Din când în când îmi ridic privirea. În jurul meu e o privelişte cum n-ai putut să vezi niciodată. Închipuie-ţi că eşti întins pe plajă, într-un castel de nisip. Plaja e plină de oameni şi castelele de nisip unul lângă altul, despărţite între ele doar prin poteci înguste. Închipuie-ţi că lipsesc coşurile de nuiele împletite, marea şi oamenii mulţumiţi. Aşază în locul nisipului albicios lut galben, şi atunci vei avea o idee asupra privelişti din jurul meu. Închipuie-ţi că lipseşte şi soarele. Suntem în aprilie, aprilie 1945; soarele n-a apărut de zile întregi. Plouă. Gârbovit, mă ghemuiesc

sub foaia mea de cort şi mă zgâiesc în groapă. Are o lăţime cam de doi metri şi e adâncă de circa un metru şi jumătate. Pereţii sunt drepţi. Numai unul dintre pereţii mai lungi e scobit, aşa că s-a format un refugiu de vreo doi metri şi atât de adânc încât un om se poate adăposti de ploaie în el. Într-un colţ, pe fundul gropii, e săpată o gaură adâncă. În ea se adună ploaia. O idee bună; tatăl tău, sergentul major Vries, a fost un om care gândea practic. Stau pe marginea gropii şi privesc înăuntru. În scobitură e întins sergentul major Vries, înfăşurat în mantaua lui zdrenţuită, şi doarme pe o cutie de carton desfăcută. Tremur sub foaia de cort udă. Gândurile îmi zboară înapoi.

În 1944, la sfârşitul verii. Staţionam de zile întregi cu camionul nostru, staţie de radio-emisie-recepţie, la liziera unei păduri, camuflaţi cu frunze ca un hăţiş. Staţionam acolo, scoşi din dispozitiv. Repartizaţi la o nouă unitate, care nu putea să ne folosească în niciun fel. Tatăl tău – pe atunci încă subofiţer – şedea în cabina din faţă nemişcat şi se zgâia ore întregi la tabloul de comandă. Nu ştiam ce se întâmplă cu el, dar, într-un fel oarecare, trebuia să înţeleagă cum stau lucrurile. Ne retrăsesem din Franţa; el îşi închipuise altfel sfârşitul războiului. Pe atunci credeam, cu teamă sau cu speranţă, că războiul a şi fost pierdut.

Caporalul Emmerich Grindel, un austriac, întrebă pentru a nu ştiu câta oară: „De fapt, de ce nu ne luăm catrafusele şi n-o ştergem?” Era o întrebare numai ca să se afle în treabă, nu se aştepta la niciun răspuns. Mă gândeam: „Acum urmează «Dragul meu Augustin»” şi într-adevăr aşa a fost. Emmerich lălăia

cu vocea lui guturală de tenor: „Vai, dragul meu Augustin, totu-i hain”, repetând întruna „totu-i hain”, căci despre asta era vorba. Şi el se certase cu sine însuşi şi cu lumea, ca Vries în cabina din faţă. Să stai la liziera pădurii, camuflat în chip de hăţiş, să n-ai nicio legătură prin radio, să fii scos din dispozitiv! În orice caz, Emmerich simţea mai puţin lipsa legăturilor de radio-comunicaţie, cât simţea lipsa legăturilor umane. Când ne instalam staţia de radio-emisie-recepţie într-o livadă de meri, sub pomi, dispărea cu prima ocazie. Nu trebuia să-l căutăm. Era în bucătărie, înconjurat de familia ţăranului şi, rezemat de dulapul din bucătărie, cânta cu vocea lui tremurătoare: „Draga mea, draga mea, cât te iubesc!” sau „Wilja, fata din pădure”. În copilărie cântase în corul de copii din Viena. După schimbarea vocii, îşi pierduse glasul, dar nu, el nu ţinea seama de asta. Se folosea deci de orice prilej să găsească o mână de ascultători. Acum nu mai avusese de mai multe zile ocazia s-o facă. Eram la liziera pădurii, scoşi din dispozitiv.

„Hai s-o ştergem, spuse Emmerich, dobitocul ăla de Vries nici n-o să observe, acolo, în faţă.”

Stăteam în faţa aparatului staţiei, redus la tăcere. Un emiţător de o sută de waţi şi două posturi de recepţie. Am fi ascultat cu plăcere muzică, dar trebuia să economisim acumulatoarele. În faţă, în cabină, se mişcă ceva. Vries bătu în peretele cabinei. Emmerich îşi zvârli picioarele fleşcăite pe uşa cabinei staţiei şi se târî până în faţă. Se întoarse cu cizmele subofiţerului şi mi le întinse nepăsător.

„Ia-le, e rândul tău. Lustruieşte-le!”

Nici nu mă gândeam să lustruiesc cizmele unui subofiţer. Nici chiar aici, în spatele frontului, unde era

oarecum lucru obişnuit. Dacă binevoia, n-avea decât să şi le lustruiască singur şi, pe deasupra, războiul era ca şi terminat. Am dat cu piciorul în cizme, cu atâta sete, că au zburat pe uşă. Răsucite, ca o acuzare, într-un fel, zăceau pe jos, în pădure.

Mult mai târziu, Vries se chinui să iasă din cabină. În ciorapi. Se uită la noi mirat. Cizmele lui, tocite şi prăfuite, zăceau azvârlite nedemn pe jos...

Se răsti la noi: „Ce-nseamnă asta?”

Emmerich se strădui să-şi valorifice farmecul lui de vienez, îşi întinse braţele cu o nevinovăţie plină de drăgălăşenie, îşi întoarse surâzând capul spre mine şi clipi din ochi. „A fost rândul lui Mertens.” Cu toate astea ştia prea bine că n-am lustruit nicicând cizmele lui Vries. Când îmi venea rândul, îmi prelua altcineva sarcina, în schimbul câtorva ţigări.

„Mai aştept?” strigă Vries, şi toată furia pe care o adunase în el în ultimele zile parcă voia să răbufnească.

Am spus şovăind: „Nu ştiu dacă e datoria mea”. În realitate nici nu ştiam dacă avea voie să dea un asemenea ordin.

„A, vrei să te revolţi! Îţi închipui că acum a sosit timpul. Încă de mult am pus ochii pe dumneata, iubitule. Las’ pe mine. Am să te mai trimit în faţa Curţii Marţiale... Nu rânji!”

Nu rânjeam deloc, era numai felul meu de a-mi strânge buzele când trebuia să mă stăpânesc din cale-afară. Poate că semăna cu un rânjet.

„Culcat! strigă Vries, douăzeci de exerciţii!” Exerciţiile erau, bineînţeles, culcări. Nu ştiu dacă astăzi se mai foloseşte aceeaşi expresie. Îmi erau îndeajuns de cunoscute din perioada de instrucţie, dar în campanie erau neobişnuite. De aceea au avut

atunci asupra mea un efect foarte umilitor.

Detlef se opri din citit. Douăzeci de exerciţii! Culcări! Nu trebuie să-mi explice. Astăzi sunt interzise oficial, dar tocmai, doar oficial. *Douăzeci de culcări voluntare!* Şi dacă nu le execuţi voluntar? Detlef sări în picioare înfuriat. Cu trei zile în urmă controlul armelor. Puşca mea n-avea încărcătorul golit. *Jos!* Douăzeci de culcări. Şi alături, Axel rânjind batjocoritor... Ar fi trebuit să facă ceva. Cel puţin să fi privit în altă parte De ruşine, lui Detlef îi năpădi sângele în obraz. „Vai, aceste înjosiri! Înjosirea să mărşăluieşti în pas uniform, să îngădui să se ţipe la tine, să te zvârli pe jos la ordin, să înaintezi târându-te prin gunoaie şi praf, să tragi la comandă, chiar dacă tragi cu gloanţe oarbe sau într-o fantoşă de mucava... Să împuşti pe unul dintre instructorii aceia blestemaţi – nu, la naiba, nu sunt un pacifist, nu resping ideea omorului. E vorba numai pe cine omori: să împuşti pe unul dintre derbedeii ăştia, să-i tragi una să-i treacă pofta de ţipat, să se zvârcolească la pământ, gemând...”

Detlef inspiră adânc; îi trebui o clipă să se regăsească. Apoi citi mai departe.

Ce mai puteam să fac? Am executat culcările încet şi prost. Când m-am ridicat din nou în picioare, trebuie să-i fi aruncat subofiţerului Vries o privire în care scăpăra toată ura mea.

Mi-a spus încet: „Bagă de seamă, Mertens, stăpâneşte-te. Dacă ai să continui tot aşa, ajungi într-adevăr în faţa Curţii Marţiale.”

Totuşi n-a trebuit să-i curăţ cizmele. N-a vrut, desigur, să mă înjosească până la capăt.

Mi-am jurat că ăstuia o să-i plătesc de-ndată ce-o să ajung acasă. Emmerich mi-a rânjit şi-a lălăit: „Patrie îţi sărut pământul”... Am reţinut numai acest vers, dar Emmerich o nimerise de data asta cu el.

„Nu-ţi ieşi din fire, îmi spuse el ca să mă îmbuneze, altfel Vries nu e un om rău.”

Pe atunci nu eram pregătit să reflectez dacă Vries „altfel nu e un om rău”. Astăzi trebuie s-o fac, căci nu vreau numai să mă dezvinovăţesc, vreau să mă şi acuz. Îmi închipui cum vedea Vries situaţia: „Mertens ăsta... îşi face serviciul în silă, e prea prudent însă, ca să-şi arate ostilitatea pe faţă. Nu pot să am încredere în el «la o adică». Poate trebuie chiar să mă feresc de un asemenea om. Indivizi din ăştia ca Mertens sunt una din pricinile pentru care pierdem războiul. Se bucură că se isprăveşte războiul, se bucură că îl pierdem. Se bucură că am ajuns aici, fără comandă, scoşi din dispozitiv, de prisos. «Armăsari din spatele frontului! Mergeţi înainte, nu înapoi!» Poate că ţăranul de ieri a avut dreptate. Suntem nefolositori ca un hăţiş de la marginea pădurii. Paraziţi... În maşină, grenada anticar, prinsă de acoperiş... De fapt, ştie cineva să umble cu ea? Mertens mi-ar zvârli-o cel mult în fund, dacă ar putea. Dar să distrugi un tanc? Şi, la urma urmei, la ce bun? Totul e prea târziu. Poate ne retragem într-o singură mişcare până dincolo de Rin. Lăsare la vatră, sau prizonierat. Viaţă civilă. Fără meserie, totul distrus, să porţi răspunderea pentru soţie şi copil... Şi când te gândeşti că sunt în pragul avansării. Mi-ar fi făcut plăcere să mai ajung sergent-major după atâţia ani. Sergentul major Vries. Mi s-ar cuveni. Totdeauna mi-am făcut datoria, şi faţă de superiori, şi faţă de

subordonaţi. Dacă nu eram eu, ne-ar fi trimis probabil la infanterie, când ne-am prezentat aici, la comandament, şi n-aveau nicio întrebuinţare pentru noi. Oamenii mei nici nu ştiu cât îmi datorează. De două ori, până acum, le-am făcut rost de subzistenţă. Îmi tocesc călcâiele şi ei îmi refuză cel mai mic hatâr. N-au nimic de făcut toată ziua. Stau tolăniţi, dorm, se gândesc la prostii, ascultă radio pe ascuns, irosesc acidul din acumulatori, îşi lasă puştile să rugineascâ; dar mie nu vor să-mi cureţe cizmele...”

În felul ăsta trebuie să fi văzut Vries situaţia. Trebuie să încerc să fiu drept cu el. Sigur că nu era un om rău, Axel; la urma urmei, era tatăl tău. Dar era tocmai ceea ce se numeşte un bun soldat: gata să asculte, dar şi să pretindă să fie ascultat. Şi eu eram exact contrariul. Nu puteam să ne înţelegem.

Astăzi, toate aceste lucruri îmi apar limpezi, fiindcă văd întâmplările după trecerea multor ani. În aprilie 1945, când şedeam pe dâmb şi priveam ţintă în groapă, la grămada de zdrenţe sub care dormea sergentul major Vries, eram ros de ură. Era în jurul orei şapte seara. Cerul avea o culoare cenuşie, uniformă. Ploaia curgea şiroaie. Priveam peste colinele, gropile şi băltoacele monotone. Pe ici, pe colo, făpturi ghemuite, întunecate. Un lagăr de prizonieri în câmpia Rinului, lângă Remagen. Dar din frumosul Rin german nu se zărea nimic. Desigur, aici fuseseră cândva ogoare de sfeclă. O suprafaţă întinsă, fără niciun pom, fără niciun tufiş. Un gard de sârmă ghimpată şi în spatele lui o sută de mii de prizonieri. Era un provizorat, provocat de presiunea numărului imens de prizonieri de la sfârşitul

războiului. Lagărele obişnuite arătau altfel. Trebuia să vedem cum puteam să ne descurcăm.

„Fiecare om îşi păstrează ori pătura, ori mantaua, ori foaia de cort”, ordonase un soldat american într-o germană curgătoare. Eu, care eram obişnuit să ocolesc ordinele atât cât era cu putinţă, îmi ascunsesem pătura şi foaia de cort sub manta. Vries şi majoritatea celorlalţi respectaseră ordinul. Acum Vries zăcea în groapa lui şi era nevoit să se bizuie pe adăpostul de pământ, ca să nu-l plouă. În timp ce eu, mă ghemuiam sub foaia de cort şi mă holbam la el. Adăpostul meu individual se umpluse de apă. Era triunghiular şi acoperit cu foaia de cort. Îi lărgisem puţin baza. Puteai să rezişti înăuntru. Dar acum pătrunsese prea multă apă în el. Desprinsesem foaia de cort din pământul mocirlos, mă aşezasem pe dos, o întorsesem pe o ridicătură de pământ şi mă zgâiam în groapa vecină, în groapa sergentului major Vries. Groapa lui era mai bine aşezată decât a mea, şi înconjurată de valuri de apărare, aşa că apa nu putea să se scurgă înăuntru. Vries, întins sub pragul de pământ, era ferit de umezeală, dar apăraia se strecura spre el, străbătea lutul galben, îşi deschidea canale şi breşe. Mă uitam în jos la sergentul major Vries şi gândurile mele se întorceau înapoi.

Toamna lui 1944, undeva între Köln şi Düren. Ne instalasem staţia de radio într-un crâng, la marginea unui sat; nu mai eram scoşi din dispozitiv, aveam legături prin radio cu Statul-major al mai multor divizii. Vries se obişnuise cu noua noastră unitate. Spera să fie avansat curând sergent-major şi, aparent, prinsese din nou curaj în vederea victoriei finale. Înaintarea aliaţilor fusese oprită. După cum

presupuneam, pentru scurt timp.

Eram în tură de noapte cu Emmerich. La oarecare interval de timp primeam din partea câte unei divizii o radiogramă, pe care trebuia s-o descifrăm din cod. Aceste radiograme erau cu totul lipsite de importanţă, căci între comandamente existau legături telefonice şi legătura radio era folosită numai în scop de exerciţiu. Dar una dintre radiogramele din acea noapte avea să dobândească pentru mine o importanţă deosebită.

Emmerich îmi recitase ultimele lui versuri. Nu mă pricep la poezii, dar cele ale lui Emmerich îmi păreau izbutite, mult mai izbutite decât cântecele pe care le cânta.

Somnul, somnul, doar atât,
Fără vis, fără trezire!
Dureri care m-au lovit
Au rămas doar amintire.

Am uitat urmarea poeziei. Dar aceste versuri parcă îmi sunt destinate mie. Mi se învârt în cap, pun stăpânire pe mine, după ce mi-am amintit din nou de ele. Emmerich Grindel nu era, desigur, un mare poet, dar într-un fel oarecare tot trebuie să fi fost mai mult decât un prostănac. Aş vrea să-mi pot aduce aminte sfârşitul poeziei. Mi se pare necesar mai ales astăzi.

Când s-a anunţat staţia cealaltă şi a transmis radiograma, Emmerich era întins pe banca din spate şi dormea. Am preluat radiograma, am tras maşina de cifru lângă mine, am aşezat valţurile corespunzător celor două grupe de trei coloane, cu care începea radiograma, şi am încercat s-o descifrez. N-am reuşit. Eram un bun radiofonist şi, din păcate, în acest

domeniu aveam oarecare, amor-propriu, dar în ceea ce priveşte milităria, numai în acest domeniu. Când, cu toată bunăvoinţa depusă, n-am reuşit nici a doua oară, am cerut celeilalte staţii să-mi repete grupele cifrului. Corespundeau. Deci cei de dincolo trebuie să fi folosit un alt cifru. Am transmis deci: *er sqlnr 2431* şi am primit imediat răspunsul celeilalte staţii: *er sqlnr 6532.* Desigur că nu-mi mai amintesc cifrele respective; le-am notat arbitrar. *„Er sqlnr*" însemna: „aici număr de cifru". Prin asta problema era dezlegată. Mi-am ales din mapă cifrul corespunzător, am descifrat radiograma şi am transmis-o prin radio centralei.

Apoi m-a cuprins teama.

Dădusem un număr de cod în text descifrat şi prin aceasta încălcasem instrucţiunile privitoare la păstrarea secretului. Orice text emis sau recepţionat trebuia să fie înscris într-un registru de bord, care echivala cu un document scris. Am luat o gumă şi m-am căznit să şterg cele două rânduri. Întrucât, conform instrucţiunilor, le scrisesem cu cerneală, au rămas urme de ştersături. În acelaşi loc am trecut ceva lipsit de importanţă, o întrebare şi răspunsul ei.

A doua zi dimineaţa Vries a examinat registrul de bord. „Aici se vede că a fost şters cu guma! Mertens, ştii că ştersăturile sunt interzise. Ce a fost scris aici dedesubt?"

Am tăgăduit că fusese scris altceva. Dintr-o dată a devenit foarte zelos, a luat registrul sub braţ şi s-a dus la centrala radio.

„Mertens, ce a fost scris aici? Ai modificat o înregistrare – recunoaşte!"

N-am recunoscut nimic, fiindcă am crezut că

lucrurile or să rămână îngropate. Sfârşitul războiului bătea la uşă şi existau probleme mai mari.

„Mertens, vei scrie un raport despre ştersăturile din registrul de bord!”

Am simţit că vrea să mă înfunde. Ce puteam să mai fac? Am scris raportul. Am ascuns că am transmis cifrul în text descifrat. Nădăjduiam că, într-o zi-două, va continua retragerea. Atunci lucrurile s-ar fi îngropat.

Dar nu s-au îngropat. A avut grijă Vries, a avut grijă să se scoată un extras din registrul celeilalte staţii de radio, a avut grijă să se întocmească un raport împotriva mea. *„Am să te mai trimit în faţa Curţii Marţiale”* Mă ameninţase cu asta! Acum se ivise ocazia. Am ajuns în faţa Curţii Marţiale. Întrucât situaţia era clară – recunoscusem totul – n-a avut loc nicio dezbatere în prezenţa mea. Mai trăgeam încă nădejde că războiul se va termina în toamnă, dar frontul se consolidase. Compania noastră a fost încartiruită într-un sat între Düren şi Köln.

„Prezintă-te la ora unsprezece la comandamentul companiei. A sosit sentinţa.” Vries nu m-a privit. Poate că atunci i-a părut rău că m-a înfundat.

Am fost condamnat la trei luni închisoare pentru raportare falsă şi nesupunere, trei luni de închisoare pe care trebuia să le execut după sfârşitul războiului. Practic, nu însemna nimic, nu încăpea îndoială că războiul e pierdut. Dar trebuia să ispăşesc trei săptămâni într-un batalion disciplinar, ceea ce era rău de tot.

Putea să fie sentinţa mea de moarte.

Vreau să fiu scurt. Am rezistat cele trei săptămâni. Am fost trimişi în linia întâi, trebuia să săpăm gropi individuale în ţara nimănui, să ducem muniţia la

trăgători sau să cărăm canistrele cu mâncare. Am învăţat să cunosc mirosul exploziei grenadelor, ţipetele răniţilor, groaza cu care îţi scurmi un adăpost în pământ, când în jur explodează obuze, schije, şuieră şi zboară bulgării de pământ. Am dovedit că sunt capabil de stăpânire de sine în mai mare măsură, decât alţii, care până atunci făcuseră impresia unor „buni soldaţi”. Dar ceea ce mă susţinea nu era decât ura, ura împotriva lui Vries. Voiam să supravieţuiesc, să mă întorc la unitate şi să aştept clipa răzbunării. În felul acesta am rezistat cele trei săptămâni.

M-am întors la compania mea, unde m-au întâmpinat cum nu mă aşteptam de prietenos, şi am fost transferat într-o grupă de transmisiuni în care se adunaseră câţiva oameni culţi. Toţi socoteau, după cum se părea, că am fost pedepsit prea aspru pentru vina mea, de fapt o simplă abatere lipsită de însemnătate. Doar nu dădusem numărul cifrului în text descifrat în mod rău intenţionat, ci din exces de zel – dintr-un stupid exces de zel în serviciu!

Vries era acum sergent-major, şedea la centrala radio şi îmi ieşea numai întâmplător în drum. O dată mi-a vorbit.

„Ei Mertens? Asta sper că ţi-a fost învăţătură de minte.”

„O învăţătură de minte desigur, dar o învăţătură cu urmări.” I-am aruncat o asemenea privire că a preferat să nu mai continue convorbirea.

Setea de răzbunare e un simţământ josnic, expresia pornirilor animalice ale eului nostru. Poate că trebuie să fii străin de orice element de civilizaţie, smuls din viaţa obişnuită, ca să guşti răzbunarea în tot primitivismul ei. În lagărul de prizonieri de la

Remagen mă aflam într-o asemenea situaţie. Sergentul major Vries zăcea în groapa individuală, acoperit cu mantaua lui mânjită de lut. Eu stăteam sus, pe marginea gropii, ghemuit sub foaia mea de cort făcută scoarţă şi pătrunsă de umezeală, privind fix în jos. Ploaia îmi şiroia pe faţă, mi se scurgea sub guler, îmi udase de mult cămaşa. Tremuram de frig şi poate de încordare. Jos în groapă zăcea întins...

Detlef se ridică şi strânse în grabă paginile. Cineva bătuse uşor la uşă. Strecură însemnările în album şi deschise. Era Helma.

— Nu vrei să-mi spui cum l-ai găsit pe tata... lângă muşuroiul de furnici?

— Da, ce să-ţi spun în privinţa asta, Helma? Doamna Petersen pregătise cina. M-am dus să-l iau. Plecase curând după ora şase – în plimbarea lui obişnuită la muşuroiul de furnici. Şi acolo l-am şi găsit.

— Şi a fost într-adevăr... într-adevăr împuşcat? Ucis?

— Da, desigur, aşa trebuie să se fi întâmplat. Nu era nicio urmă alături. E exclus să se fi sinucis. Iar un accident, e foarte puţin probabil... Zăcea pe spate, deasupra lui mişunau furnicile. Bine că nu l-ai văzut!

— Şi împuşcătura? Rana?

— Împuşcat în cap. Categoric împuşcătură străpunsă, la intrare, o gaură mică, la ieşire, ţeasta întreagă sfărâmată. Ceafa era un terci de sânge şi creieri şi...

— Taci, te rog! Nu vreau să ştiu atât de amănunţit!

— Şi-apoi furnicile...

Detlef se scutură cu scârbă.

— Dar cine ar fi putut să-l împuşte pe tata? Cine ar

fi putut să facă aşa ceva? Nu, nu pot să-mi închipui că cineva...

— Dar ce ai ştiut despre el? Ai ştiut ce se întâmplă cu afacerile lui? Ne-a povestit vreodată ceva ce-l privea personal?

— În ultimele zile era – nu ştiu cum – cu totul altfel ca de obicei... mai prietenos.

— În ciuda certei cu mama lui Axel? Asta mă miră.

— Trebuie să fi suferit foarte mult din cauza rupturii cu ea. Chiar dacă nu voia să se remarce.

— Am izbutit vreodată să-l observăm mai atent? Doar nu ne-am putut apropia niciodată de el. Afară de Axel, până n-a plecat la armată. Dar, după aceea, s-a terminat şi cu dragul de Axel. Ei da, de aceea s-a agăţat acum de tine.

— Detlef, te rog! Nu poţi să fii mai drăguţ cu Axel, măcar acum?

— Eu? Mai drăguţ cu Axel? Nici pomeneală... Dar Axel se poartă drăguţ cu mine? Eu să fiu mai drăguţ cu el... ca şi cum ar depinde de mine! Nu vrei să iei seama niciodată cum se poartă cu mine.

— Tocmai, a fost o greşeală că ai ajuns în unitatea lui.

— Am putut eu să schimb ceva? Dacă mă vârâ în grămadă, trebuie să merg. O coincidenţă stupidă. Dar acum avem batalionul aici, pe loc, şi dragul de Axel e comandant de pluton în compania de instrucţie. Noroc măcar că n-am ajuns în plutonul lui... Helma, mie îmi pute toată povestea asta. Nici nu pot să-ţi spun cât de urât îmi pute! Şi pe Axel al tău aş dori mai degrabă...

— Dar poate să te ajute în multe privinţe. Cine ar crede despre voi că nu vă puteţi suferi unul pe altul Dacă am fi ştiut asta...

— Atunci ce?

Detlef deveni atent.

— Atunci nu ne-am mai fi agitat să ajungi în batalionul lui Axel... Din partea mea, acum poţi s-o ştii.

Detlef se prăbuşi pe un scaun.

— În orice caz, pentru mine asta e ceva nou de tot... Cine s-a agitat să ajung în batalionul lui Axel? Tu, cumva? Sau însuşi Axel?

— Eu. Prin doamna Petersen.

— Prin doamna...

— Ei da – cumnatul ei lucrează la Cercul de recrutare. Pentru el a fost o bagatelă. Şi de asemeni, nu e nimic ilegal – doar e indiferent unde îţi faci serviciul militar.

— Şi atunci, pe la spate, fără ştirea mea, mi-aţi făcut vânt în grămada aceea? Ţi-ai închipuit, într-adevăr, că o să mă pot acomoda cu Axel? Te-ai gândit vreodată cât de penibil îmi este mie să fiu în aceeaşi companie cu Axel, el ca locotenent, eu ca recrut? Nici nu-ţi trece prin minte ce se întâmplă acolo – habar n-ai!

— Dar Axel nu e nicidecum vinovat dacă e mai mare în grad decât tine. Şi el a început să facă armata ca recrut.

— Pe mine mă interesează situaţia prezentă. Şi nu pot să îndur ca să asiste, atunci când mă freacă la instrucţie – nu pot să îndur că priveşte rânjind, când mă târăsc prin noroi şi trebuie să ascult de brutele alea primitive.

— Da, dar asta face parte oarecum din instrucţie.

— Desigur, dar nu e totul. Pe deasupra l-a încurajat pe şeful meu de grupă, să mă „ţină din scurt”, cum se spune.

— Tocmai, nu voia să fii avantajat din pricina lui.

— Ei nu mai spune... Şi-atunci de ce mi-aţi făcut vânt în compania lui Axel?

— Ca să te aibă în grijă şi să-ţi uşureze situaţia. Nu ca să fii protejat.

— Ca să-mi uşureze situaţia! Stai să-ţi povestesc cum procedează: Acum trei sau patru săptămâni am fost de planton ca pompier, într-o duminică. Unul dintre camarazii mei de dormitor a vrut să-mi ţină locul pentru douăzeci de mărci. În principiu, e interzis, dar comandantul nu ne cunoştea, şi nimeni n-ar fi observat nimic. Dragul de Axel, însă, vede că Mertens e de servici ca pompier, îl cheamă pe Mertens, iar Mertens nu e Mertens. Şi, în loc să-şi ţină gura, raportează comandantului. Deşi ştia prea bine că aşa ceva nu se întâmplă pentru prima oară.

— Dar nici eu nu găsesc că e just, ca un camarad să-ţi preia o sarcină în schimbul unei sume de bani.

— Fie. Dar lor le convine. Dacă ţin atâta la bani... Pentru asta am făcut în fiecare seară, timp de o săptămână, serviciu ca pompier şi n-am putut să ies din cazarmă. Trebuie să-i mulţumesc lui Axel. Asta însă nu e nicidecum totul...

— Termină! Cred că Axel ar avea şi el ceva de spus. Sunt de părere că nici n-ar trebui să vorbim despre asta, tocmai acum când tata... tocmai când i s-a întâmplat asta tatei. Acum, asemenea lucruri sunt lipsite de importanţă.

— Pentru mine, nu sunt lipsite de importanţă, absolut defel. Sunt vârât până la gât în murdărie. Da’ o să le arăt eu lor! O să aibă prilejul să mă cunoască! Mai dau eu ochii cu ei!

Helma îl privi cu oarecare uimire. Ştia că suportă greu serviciul militar. Dar acum era vorba de ură

curată, care desigur că nu era legată de ceea ce trebuia să îndure Detlef! Axel spusese totdeauna că în compania lui recruţii sunt trataţi cu omenie, chiar dacă serviciul e riguros. Nu mai avea niciun rost să continue discuţia cu fratele ei. Acesta şedea la birou şi privea încremenit înaintea lui. Helma plecă fără să mai spună nimic. Dacă şedea acolo în felul ăsta, nu se mai putea aştepta la niciun răspuns. Lui Detlef îi trebui un timp oarecare să-şi vină în fire şi să-şi recapete stăpânirea de sine. Îşi muşcă buzele. „Pot să te înţeleg, bătrâne. În privinţa asta pot să te înţeleg. Umilinţa n-o înghiţi, pentru umilinţă te răzbuni. Dar tu ai avut remuşcări. Aici ai greşit. Un semn de slăbiciune. N-ai dovedit tărie de caracter. Mie nu vor ajunge să-mi frângă tăria de caracter – o să mai vadă el, Axel!”

Scoase din album însemnările tatălui său şi începu să citească mai departe.

Jos, în groapă, zăcea întins sergentul major Vries şi dormea. Respira liniştit şi dormea acolo, la adăpost bun. Mă gândeam: „Ascuns în fundul pământului, în timp ce mie mi se preling picurii în gulerul tunicii”. Am dat ocol cu privirea ţinutului de movile. Se lăsa întunericul. Ocupanţii gropilor din jur se strecuraseră înăuntrul lor. Dacă mi-aş fi săpat groapa într-un fel mai iscusit, n-ar fi trebuit nici eu să şed aici, să privesc în jos la sergentul major Vries – şi să ajung un ucigaş.

Soarta e stăruitoare. O fatalitate îi uneşte pe doi oameni, trebuie să-şi provoace mereu suferinţe unul altuia, nu pot scăpa unul de altul, până ce unul nu-l nimiceşte pe celălalt sau nu se nimicesc reciproc. Prizonieratul nu mă despărţise de Vries, era ca o

fatalitate pentru amândoi... Îmi vine din ce în ce mai greu să povestesc mai departe, fiindcă ajung la limita de unde amintirea începe să fie de neîndurat.

Un timp am fost în lagăr împreună cu Emmerich. Şi acest lucru a avut urmări rele. Compania noastră se dizolvase în cazanul regiunii Ruhr. Într-o noapte, am primit livretele militare şi ni s-a spus că suntem liberi să facem ce vrem. Eu eram obosit de moarte şi am dormit mai bine de douăsprezece ceasuri. Când m-am deşteptat, în faţa mea nu era decât Emmerich. Aşa că am plecat împreună, ne-am rupt epoleţii şi ne-am azvârlit centiroanele. Am văzut ivindu-se una din clipele cele mai însemnate ale carierei mele militare. Mi-am apucat arma de ţeavă şi am izbit puternic patul puştii de un copac. Aş fi izbit-o încă mult timp, dacă nu m-ar fi durut mâna. Am aruncat arma departe, prin aer, în nişte buruieni dese. Poate că a găsit-o cineva, poate că mai zace şi astăzi acolo. Ne-am furişat prin pădure, până la o şosea şi am aşteptat să fim făcuţi prizonieri. A trecut un timp oarecare. Pe lângă noi se scurgeau lungi coloane de autocamioane militare americane, până când, în sfârşit, unul s-a oprit. Am ridicat mâinile în sus, ne-au percheziţionat de arme şi am fost duşi în localitatea cea mai apropiată. Pentru noi, ăsta a fost sfârşitul războiului.

Într-un lagăr intermediar i-am reîntâlnit pe unii din compania noastră, printre ei şi pe sergentul major Vries. Am rămas împreună, şi aşa s-a întâmplat că eu şi Emmerich ne-am amenajat o groapă în lagărul de prizonieri Remagen şi că Vries şi-a săpat şi el adăpostul în apropierea noastră. Desigur că n-aveam lopeţi la dispoziţie. Ne-am săpat gropile cu cutii de conserve. A durat mult, dar aveam timp. Eram lăsaţi în voia noastră, şi puteam să ne instalăm cum

doream. Numai că ne lipsea chiar şi strictul necesar.

În zilele următoare, am stat întins ceasuri întregi, alături de Emmerich, în groapa noastră strâmtă. Am vorbit ore întregi despre împărţirea hranei. Îndeosebi despre aceasta, căci înduram o foame cumplită. Americanii ne dădeau raţii caraghios de mici, exact minimul de existenţă. Dacă stăteai liniştit şi întins toată ziua, erau îndestulătoare ca să supravieţuieşti. Dar gândurile noastre se învârteau în jurul acestor mici raţii, în jurul jumătăţii de litru de apă chioară, aşa-zisă supă, şi a lingurii de conservă de vită pe care o primeam zilnic. Dacă mâncasem, aşteptam masa următoare.

Sergentul major Vries căzuse într-o nepăsare totală. Stătea aproape tot timpul întins în groapa lui şi moţăia. Pe măsură ce treceau zilele, şi Emmerich devenea din ce în ce mai tăcut. Gândurile noastre se învârteau. Mereu în jurul mesei, am mai spus-o; şi de aici s-a născut fatalitatea. Un timp, raţiile noastre zilnice au avut o înfăţişare foarte ciudată. Primeam conserve de cea mai bună calitate, din rezervele armatei americane, dar trebuiau să fie împărţite la atât de mulţi oameni, încât fiecăruia nu-i revenea decât o lingură de carne de vită conservată sau două. Primeam, de pildă, ca raţie zilnică trei linguri de spanac, o lingură de lapte praf, o linguriţă de sardele în ulei, trei biscuiţi, o prună uscată, o lingură de zahăr. Distribuirea era grea. A trebuit să ne împărţim pe grupe şi unul dintre distribuitori era sergentul major Vries. Cutiile mari, pline, treceau prin mâinile lui, le deschidea sub control, şi ne împărţea fiecăruia conţinutul cu lingura, în timp ce noi stăteam cu cutiile de conserve întinse. Fiecare mişcare a mâinii lui era urmărită de privirile lacome şi neîncrezătoare ale

primitorilor. Nu mi-a dat prea puţin? A golit cutia de tot? Ne trezea neîncredere chiar şi numai faptul că îl vedeam pe Vries umblând cu cutiile pline. Într-o seară, Emmerich m-a luat de o parte şi mi-a şoptit:

„Vries a pus de o parte o cutie întreagă de conservă din carne de vită. L-am văzut unde a ascuns-o: în fundul gropii lui... A acoperit-o cu ceva. O cutie întreagă, derbedeul!”

Indignarea noastră nu poate fi înţeleasă decât din perspectiva situaţiei de atunci. Pentru cineva care flămânzeşte de săptămâni întregi, o conservă de carne de vită capătă o valoare incomensurabilă. În ceea ce mă privea, se mai adăuga vechea ură împotriva lui Vries.

O noapte întreagă n-am putut să dormim în groapa noastră. Ne-am întărâtat unul pe celălalt, în revolta plină de patimă împotriva lui Vries şi, de bună seamă, în închipuire, am golit de mii de ori conserva de carne. Când s-a luminat de ziuă, Emmerich s-a ridicat cu greu în picioare, a desprins foaia de cort şi a ieşit din groapă. Eu m-am întors pe partea cealaltă, gemând. Când eram împreună nu ne puteam întinde decât pe o parte. Groapa era strâmtă, căci altfel foaia de cort n-ar fi ajuns s-o acopere. M-am trezit când mi-au căzut peste faţă câţiva bulgări de pământ. Emmerich a coborât din nou, era ciudat de grăbit, s-a înghesuit în mine, a aşteptat puţin şi apoi a scos rânjind o cutie de carne de vită din buzunarul umflat al mantalei. Eu m-am speriat.

„Dumnezeule – i-ai şterpelit cutia lui Vries!”

„Ce-nseamnă, am furat-o? El a furat-o. Nouă ne-a furat-o. Eu am luat numai ce e al nostru.”

„Pentru numele lui Dumnezeu, cum ai reuşit?”

„Nimic mai simplu. Cum stăteam pe-afară şi mă

mutam de pe un picior pe altul, a ieşit din groapă ca să se ducă la latrină. Am intrat în adăpostul lui şi mi-am aruncat ochii. Şi era acolo. Derbedeul, a îngropat-o pe jumătate!”

În clipa aceea foaia de cort de deasupra noastră a fost brusc smulsă la o parte. Pe marginea gropii apăruseră două cizme pline de lut; deasupra lor, ameninţător, sergentul major Vries. De pe marginea adăpostului se desprindeau bulgări de pământ şi cădeau peste noi. Emmerich a încercat în zadar să ascundă cutia. Lângă Vries s-a ivit şi altă făptură, un caporal din compania noastră, pe care Vries îl adusese, desigur, ca martor. Cei doi făceau impresia unor uriaşi, noi, în groapă, zăceam ca un gunoi.

„Daţi încoace cutia!”

„Da’ de unde o ai? cârâi Emmerich. Ai sustras cutiile. N-am vrut s-o luăm pentru noi singuri, Mertens şi cu mine. Mertens şi cu mine...”

M-am străduit în zadar să-l împiedic pe Emmerich să mă amestece şi pe mine, aşa ca de la sine înţeles. Desigur, vorbisem împreună ceasuri întregi despre faptul că Vries n-ar fi trebuit să reţină cutia, dar nu mă înţelesesem cu Emmerich ca el s-o fure pur şi simplu.

„Mizerabililor! strigă Vries. Nu mai pălăvrăgiţi! Ei bine, chiar dacă nu vă priveşte defel: cutia am primit-o, la gardul lagărului, în schimbul Crucii mele de fier clasa I, dacă vreţi să ştiţi exact... Şi acum, daţi-o încoace. Şi o să vedeţi ce o să mai urmeze, vagabonzilor!”

Trebuie să menţionez că furtul era una dintre cele mai grave infracţiuni din lagăr, căci fiecare n-avea decât strictul necesar traiului. Cu câteva zile înainte văzusem când l-au prins pe unul care voise să fure,

de la un prizonier care dormea, o marmită, pe care posesorul şi-o legase de picior. Hoţul a fost bătut cumplit. Vries avea câţiva partizani prin jur şi puteam să ne aşteptăm la o desfăşurare asemănătoare.

„Mă duc să mă uşurez”, a spus Emmerich după plecarea lui Vries, şi a fost ultimul cuvânt pe care l-am auzit de la el. Nu s-a mai întors. Există o oarecare ironie în faptul că un om ca Emmerich, care era atât de stăpân pe fiecare vorbă, să-şi ia rămas bun cu o expresie atât de vulgară. Nu ştiu ce s-a mai întâmplat cu el. Totdeauna în zorii zilei se prezentau la poarta lagărului câţiva voluntari, ca să muncească pentru americani, în schimbul unor mici raţii suplimentare. Emmerich probabil că a dispărut în acest fel. Trebuie să fi reuşit, cine ştie cum, să se întoarcă seara în altă secţie a lagărului general. Nu eram nici numerotaţi, nici înregistraţi. Când murea unul, îl aruncau într-o groapă mare, fără ca cineva să se ostenească să-i ia plăcuţa de identitate.

Eu eram mai puţin descurcăreţ decât Emmerich şi, dealtfel, nici nu mă simţeam vinovat. Dar Vries şi acoliţii lui s-au ţinut de capul meu. Cu puţin înaintea prânzului, doi oameni m-au apucat brusc de braţ. Cum mi-am dat seama curând, aparţineau unui fel de poliţie a lagărului, care se formase din rândul prizonierilor. M-am lăsat în voia lor fără să ţip sau să mă împotrivesc şi am sperat să fiu dus la interogatoriu. M-au dus pe locul de adunare, în mijlocul lui era o instalaţie, ca un fel de coteţ: patru stâlpi, sârmă ghimpată deasupra şi împrejur. O cuşcă de sârmă ghimpată. Au deschis un fel de uşă, m-au împins înăuntru şi au închis-o la loc.

Cuşca era goală cu desăvârşire. M-am aşezat jos, pe lut, am ridicat gulerul mantalei şi mi-am aplecat

capul. Începuse să plouă mărunt. Asta era punctul culminant, ultima treaptă a înjosirii, după cum îmi închipuiam. M-am ghemuit şi mai mult. Am încercat într-o oarecare măsură să „intru la spălat” sau să mă dizolv în aer. Lutul galben, lunecos de sub picioarele mele nu avea nicăieri un colţişor uscat. Cu încetul, umezeala m-a pătruns până la piele. Dar puteam să fiu bucuros că burniţa mărunt, bucuros, fiindcă pe platou se strecura doar câte un singuratic gârbovit, care nu manifesta niciun interes pentru cuşca de sârmă ghimpată şi prizonierul dinăuntru. Puteam să îndrăznesc să mă ridic şi să umblu câţiva paşi. Doi paşi în sus şi doi în jos. Nu am rezistat mult. M-am agăţat cu amândouă mâinile de sârma ghimpată şi mi-am lipit fruntea de ea. Mi-am dat seama că m-am rănit de-abia când mi-a ajuns sângele în gură şi i-am simţit gustul pe limbă. Sânge, sau ploaie, sau lacrimi – era totuna.

„Uită-te la porcul ăsta!”

Vocea venea din spate. N-am îndrăznit să mă întorc.

„Probabil l-au prins furând!” am auzit rostind o altă voce.

„Hei, bă, întoarce-te! Să vedem cum arată un asemenea porc!”

„De ce nu-i dai pace? E destul de năpăstuit aici, în ploaie”

Nu m-am mişcat, dar omul a ocolit cuşca. „Uită-te la mine, porcule! Să-ţi furi camarazii, la asta te pricepi...”

Întorsesem capul în lături, omul stătea în faţa mea afară, dinaintea cuştii. M-am întors brusc cu faţa la el. Mi-era udă de sânge şi ploaie, desfigurată de ruşine, ură şi scârbă. Omul s-a dat îndărăt. O faţă neroadă,

slabă, palidă, cu ochii reci de peşte, şi ţepi de barbă blondă.

Nu puteam să fac altceva: L-am scuipat în faţă.

A fost atât de surprins, că a uitat să se şteargă. A spus cu glas încet: „Porcul... porcul... Uită-te la el, porcul!”

Însoţitorul lui plecase. L-am auzit strigând de la o oarecare depărtare:

„Lasă-l odată în pace! Poate că mâine ajungi tu în locul lui în cuşcă.”

Eu am rămas nemişcat, lipit de sârma ghimpată. Cel din faţa mea mă privea şi nu-i venea încă să creadă. S-a dat înapoi, pas cu pas, apoi s-a aplecat brusc, a ridicat un bulgăr de lut şi mi l-a azvârlit în faţă. Pe urmă s-a întors repede şi a fugit după celălalt.

Ultima treaptă a înjosirii... Vries! Numele ăsta îmi sfredelea creierii. Vries, Vries. Vries – dar nu ajunsesem încă pe ultima treaptă.

Detlef puse deoparte însemnările tatălui său şi îşi muşcă buzele. Tatăl lui şi sergentul ăsta major Vries – Axel şi cu el. De fapt, aici părea să se repete ceva... Detlef ştia ce se întâmplase între tatăl lui şi tatăl lui Axel. Numai amănuntele nu le cunoştea; tatăl lui trecuse unele lucruri sub tăcere şi de altele vorbise foarte puţin.

Se scurseseră două săptămâni de la discuţia avută cu tatăl lui, una dintre puţinele discuţii importante pe care le avusese vreodată cu el. Tatăl îi pusese mâna pe umăr şi asta însemna mult. Detlef abia îşi amintea să fi făcut vreun gest mai tandru vreodată. Îşi dădeau foarte rar chiar şi mâna. Numai atunci când nu se mai văzuseră de multă vreme. Acum însă îi pusese mâna

pe umăr, dar şi-o retrăsese de îndată ce văzuse faţa uimită a lui Detlef.

„Detlef, trebuie să-ţi vorbesc. Sunt îngrijorat din pricina ta şi... a lui Axel”. Îi venea greu să rostească numele lui Axel. Nu putea să uite că Axel nu mai voia să ştie nimic de el, deşi de atunci trecuseră ani de zile. „Detlef, sperasem să te împaci mai bine cu stagiul militar. Cu toate că te-am avertizat...”

„Da, tată, ştiu.”

„Te-am sfătuit totdeauna să refuzi satisfacerea serviciului militar. Atunci ai fi fost scutit de ceea ce trebuie să înduri acum.”

„Da, tată, desigur. Mai târziu eşti totdeauna mai deştept. Aş fi curăţat mai degrabă ţucale optsprezece luni de zile.”

„Mă îngrijorează relaţiile tale cu Axel. Cu lucrurile celelalte trebuie să te descurci singur. Fiecare îşi trăieşte propria lui viaţă. Dar, uneori, deasupra unei familii pare să atârne un fel de fatalitate.”

„Da, tată, desigur.”

„Anumite precedente se repetă uneori de-a lungul generaţiilor. Soarta loveşte mereu în aceeaşi direcţie.”

„Da, ştiu, o nenorocire vine rareori singură.”

„Detlef, nu lua lucrurile atât de uşor... Niciodată nu l-ai prea înghiţit pe Axel. Poate că uneori l-am preferat pe el în locul tău”.

„Nu merită să vorbim despre asta, tată.”

„Ştiu că l-am preferat uneori. Dar aveam motivele mele, s-o fac.”

„Trebuie să fi avut motivele tale. Îţi plăcea mai mult.”

„Ah, nu! Motivul era altul. Trebuia să repar ceva cu Axel. Detlef, înţelege, te rog. Trebuia să repar o

nedreptate în legătură cu el, să îndrept un lucru!”

„I-ai pricinuit... i-ai pricinuit vreun rău?”

„Lui, nu, lui taică-său. În timpul războiului am fost în armată împreună cu el.”

„Aşa ca mine cu Axel? Şi? Nici voi nu v-aţi putut suferi unul pe altul?”

„De aceea sunt îngrijorat. Ştiu că ai avut necazuri cu Axel.”

„Necazuri? Li se poate spune şi aşa! Ticălosul ăsta! Da, ticălosul. Nu te uita aşa la mine.”

„Întâi ascultă-mă ce vreau să-ţi spun. Detlef, am să-ţi povestesc ce s-a întâmplat atunci între mine şi tatăl lui Axel.”

Şi îi povestise.

Asta se întâmplase cu două săptămâni în urmă. Detlef ştia de două săptămâni din ce pricină se gândea bătrânul că trebuie să repare ceva în legătură cu Axel... „Axel, Axel, Axel – mereu acest Axel. Şi cine îndreaptă ceva în legătură cu mine?”

Axel a fost totdeauna cel mai dotat. În trecut ca şi în prezent era cel mai inteligent, cel mai puternic, cel mai iscusit. Îl iubeau toţi. Era prietenos, sociabil, paşnic, fermecător, bun şi frumos... Detlef îl urâse încă de mic copil. Rareori însă îşi dădea sentimentele pe faţă, şi Axel cel bun şi frumos îl ierta foarte curând. Lui Axel nici nu i-ar fi trecut prin gând că există cineva care nu-l poate suferi. Dacă era atât de drăguţ, trebuiau să-l placă toţi; toţi – chiar şi Detlef, acest handicapat, puştiul acesta mic, vulgar, fricos, cu faţa palidă şi părul roşcat, ticălosul acesta, pezevenghiul, fătarnicul, cel care chinuia animalele şi copiii mai slabi...

Detlef bătu cu pumnii în placa biroului. „Prostii! Lucrurile nu stau chiar atât de rău! Iau proporţii tot

mai mari în închipuirea mea... Karl şi Franz Moor[1]? Lucrurile nu stau chiar atât de rău. Fraţi care se duşmănesc între ei. Nici măcar nu suntem fraţi. Şi Axel, desigur, nu se considera duşmanul meu. Copilării. Nimicuri. În orice caz – purtarea lui Axel în ultimele săptămâni – el ca locotenent, eu ca recrut, nu mai erau copilării. Ar fi trebuit să-mi ajute. După toate avantajele pe care le-a avut de pe urma noastră. În loc de asta, însă...”

Până în prezent nu existase niciun motiv concret pentru ura lui Detlef. Suferise din cauza asta. Un sentiment de ură, care nu-şi găseşte locul, care se abate de la obiectivul lui, e greu de îndurat. În schimb, acum Axel se manifestase, în sfârşit, acum ajunsese un obiectiv palpabil pentru ura lui Detlef. Acum se putea descărca ura care se acumulase de-a lungul anilor.

Detlef se ridică în picioare. Trebuia să se mişte. Pe deasupra dorea să vadă şi ce se mai petrecuse între timp în casă. Puse la loc în album însemnările tatălui său, aşeză totul pe raftul cu cărţi şi se duse în hol. În biroul tatălui... voci. Apropiindu-se de uşă, trase cu urechea.

— Helma e înăuntru cu cei de la poliţia judiciară.

Detlef se întoarse. În colţ, lipit de fereastra largă ce dădea spre lac, Axel şedea într-un jilţ cu rezemătoare înaltă. Întorsese jilţul spre fereastră, astfel că Detlef nu observase prezenţa lui.

— Nici n-am auzit că s-au şi întors cei de la poliţie. Adormisem în odaia mea.

— Adormiseşi? Ai nervii tari.

— Datorită tratamentului vostru atât de afectuos,

[1] Personajele principale din drama *Hoţii* de Schiller.

sunt mereu obosit. Dar, firește, un locotenent nu mai poate să înțeleagă așa ceva. Au și vorbit cu tine?

— Desigur, dar n-am putut să le relatez mare lucru.

— Uite, de exemplu, de ce ai venit azi aici, întâia oară după atâta vreme. Chiar azi.

— Fiindcă tatăl tău m-a rugat să vin. Și îmi pare foarte rău că am venit abia astăzi. Dacă n-ar fi avut nimic împotrivă, am fi putut să ne împăcăm din nou unul cu altul. Și probabil că și hotărâse asta.

— A spus așa ceva?

— Nu direct, dar i-a spus doamnei Petersen că vrea să pregătească ceva pentru mine. Asta trebuia să-mi spună doamna Petersen.

— Probabil că voia să-ți dea lucrul acela personal, după ce se va fi întors pentru masă.

— Nu știi nici tu ce era sau unde avea de gând să-l pună? Nici n-ai văzut ceva așezat pe undeva? Poate în biroul lui?

— Habar n-am!

— De fapt, adineauri m-ai văzut venind?

— De ce te interesează?

— Anchetatorii vor să știe când am venit. Eu nu știu precis, și nici Helma.

— Ați venit din oraș împreună?

— Da, cu mașina mea.

— La șapte fără un sfert m-am dus să-l chem pe tata la masă. Când ați sosit voi, eu eram plecat.

Detlef se pregătea să încheie discuția. Îi era penibil să vorbească cu Axel între patru ochi, ca și cum între ei n-ar fi existat absolut nimic. Axel făcu un pas spre el.

— Detlef, socoți că relațiile noastre trebuie să continue tot așa? Să știi că nu vezi lucrurile tocmai cum sunt.

Băiatul ridică din umeri.

— Nu are niciun rost să vorbesc cu tine despre asta.

— Ba da, are rost. Totdeauna are rost să vorbim unul cu altul. Nu există nicio problemă asupra căreia să nu se poată înţelege doi oameni raţionali.

— N-o să putem niciodată să cădem de acord asupra problemei serviciului militar.

— Dragul meu, poate că nu m-am purtat totdeauna potrivit. Dar şi tu eşti foarte sensibil. Pentru tine, când ai venit la noi, toată activitatea a fost nouă. Fireşte că iei totul prea în serios. Noi privim altfel lucrurile. Vezi, la noi sosesc recruţi din trei în trei luni. Sunt mereu alţi oameni, dar în grup sunt destul de asemănători. Toţi au aceleaşi greutăţi, le depăşesc toţi şi nici nu-ţi dai seama cum a trecut perioada de instrucţie. Şi apoi, situaţia se îndreaptă brusc... Detlef, ai să rezişti cele câteva săptămâni!

— Câteva săptămâni? Rezist şi mai mult. Şi chiar dacă încercaţi zece ani să mă puneţi cu botul pe labe... Tot n-o să reuşiţi.

— Da, poate ar trebui să fim puţin mai înţelegători în ce priveşte tranziţia de la viaţa civilă la cea militară. Dar... privind obiectiv lucrurile, nu se întâmplă nimănui nimic. Câteva neplăceri, desigur. Ele atârnă însă de împrejurări.

— Neplăceri? De ce nu supuneţi oamenii unui tratament omenesc? De ce recruţii sunt ultimul rahat pe care fiecare poate să-l calce în picioare? De ce sunt umiliţi în chip deliberat?

— Ei, ei! Dă-ţi seama odată: instrucţia noastră are un scop anume. Acest scop trebuie atins, cu oameni care în parte sunt încăpăţânaţi, în parte plini de stângăcie şi aproape toţi comozi şi cocoloşiţi. Crezi că

se poate obţine ceva cu vorba bună? Şi mai gândeşte-te, rogu-te, că instructorii noştri nu sunt cu mult mai în vârstă decât recruţii. E firesc să se simtă uneori nesiguri şi ascund acest lucru prin bădărănie. Cei mai duri instructori sunt uneori cel care se simt cei mai nesiguri pe ei.

— Ei bine, n-am chef să mă cert cu tine în privinţa asta. Dar toată povestea mi-e foarte neplăcută... Mă miră mai ales că binevoieşti să vorbeşti cu mine atât de amănunţit despre asta.

— Detlef, aş dori mult să vezi lucrurile obiectiv. Şi aş dori să te ajut să te adaptezi. Mai mult decât am făcut-o până acum. Nu trebuie să ajungem... nu trebuie să ajungem să ne duşmănim. Asta n-ar fi deloc în spiritul celor dorite de tatăl tău. Cred că trebuie să chibzuim asupra acestui lucru, îndeosebi acum.

— Încetează odată cu predicile! Ce vrei de la mine? De bună seamă că vrei ceva, altfel nu mi-ai vorbi aşa.

Axel nu răspunse imediat. Privi cercetător pe fereastră, apoi i se adresă brusc lui Detlef.

— Încerci, poate, o satisfacţie că mă aflu la strâmtoare. În privinţa serviciului, vreau să spun.

— Bravul soldat Vries? Se poate întâmpla aşa ceva?

— Mi-a dispărut un revolver de serviciu. Vineri seară. Deci alaltăieri. Îl ridicasem de la magazia de arme pentru depunerea jurământului.

— Şi de ce îmi spui asta?

— Poate că eşti în măsură să mă ajuţi... Alaltăieri, ai venit doar în odaia mea, fiindcă voiam să-ţi dau scrisoarea pentru Helma. Când ai intrat tocmai puneam revolverul în sertar.

— Şi te gândeşti că ţi l-am furat eu?

— Încetişor, încetişor! Fireşte, trebuia să-l încui în

caseta de valori, dacă aş fi fost mai meticulos. A trebuit să mai cobor odată, pentru scurt timp, jos, la comandament, şi n-am mai încuiat uşa. Am întârziat puţin şi când m-am întors revolverul dispăruse. Şi pe deasupra dispăruseră şi două încărcătoare pline care erau alături.

— Ei, ai avut ghinion!

— E mai mult decât ghinion. Ştii că dispariţia unei arme trebuie anunţată poliţiei judiciare? Pentru mine incidentul poate avea urmări neplăcute.

— Ai anunţat dispariţia revolverului?

— Încă nu. Întâi am încercat să aflu cine a făcut-o. Dacă cineva a vrut să mă necăjească puţin, atunci a recurs la mijloace prea tari. În felul acesta nu se rezolvă diferende personale.

— Te gândeşti totuşi, că l-aş fi luat eu.

— Detlef... *În cazul* că ştii ceva despre această împrejurare, spune-mi. Trebuie să anunţ lipsa revolverului mâine dimineaţă şi voi avea necazuri foarte mari.

— De aceea ai încercat, cu atâta amabilitate, să-mi trezeşti înţelegere pentru instituţia voastră de sclavi! Ca să fii lămurit: Nu ştiu absolut nimic despre revolverul tău.

— Asta e ultimul tău cuvânt?

— Da, ultimul.

Detlef se răsuci pe călcâie, îi fu necaz că făcuse aproape „la stânga-mprejur”, şi se întoarse în odaia lui.

Nerăbdător, scoase din album însemnările tatălui şi căută locul unde rămăsese. Povestea cu cuşca de sârmă ghimpată i-o povestise tatăl lui. Cu ea nu coborâse, deci, pe ultima treaptă a umilinţei. Bătrânul îi ascunsese ceea ce urma acum, probabil fiindcă i se

păruse prea compromiţător. Detlef continuă să citească plin de interes.

Spre seară vremea s-a îmbunătăţit. Oamenii au ieşit din gropi şi şi-au întins picioarele înţepenite. Locul larg din jurul cuştii a început să se însufleţească. Animalele din cuştile grădinilor zoologice nu sunt băgate în seamă dacă zac nemişcate. Aşa că m-am ghemuit tăcut într-un colţ al cuştii. Şi eu am avut parte de un public puţin numeros. Cei mai mulţi dintre ei nu se uitau decât în treacăt la cuşca mea, ca şi cum le-ar fi fost teamă să ia cunoştinţă de nedemnul spectacol uman. Alţii, mai puţin impresionabili, se opreau şi se desfătau vădit, că există cineva într-o situaţie şi mai nenorocită decât a lor. Niciunul nu-şi lua inima în dinţi să-mi vorbească.

Îl aşteptam pe Vries. Mă uitam mereu pe furiş în jur. Îmi închipuiam cum o să decurgă întâlnirea. Intenţionam să mă ridic în picioare şi să păşesc înaintea lui Vries fără să spun un cuvânt. Poate că ar fi trebuit să-l scuip în faţă, dar nu voiam să-l insult. O insultă nu era îndeajuns. Mai întâi, voiam să-l privesc şi să trezesc în el un fel de sentiment de ruşine. Un om care-l înjoseşte pe altul într-atât, trebuie să se ruşineze, dacă mai păstrează o scânteie de bun-simţ...

Dar Vries n-a venit.

Destul de târziu, când îmi pierdusem orice nădejde, un soldat american mi-a adus o cutie de conserve cu puţină apă şi o felie de pâine albă. Americanii mâncau numai pâine albă, proaspătă, delicioasă, dar pentru noi raţiile erau extrem de mici.

În timpul nopţii, am tremurat de frig pe pământul gol, fără pătură sau foaie de cort, în mijlocul platoului

întins, bătut de ploaie şi vânt. Umblam de-a lungul şi de-a latul cuştii, mă propteam de stâlpi, mă ghemuiam, am încercat să adorm, am chibzuit, mi-am stors mintea. Eram hotărât să rezist, orice s-ar întâmpla. Am făcut planuri cum aş putea să mă răzbun pe Vries. Totuşi, spre dimineaţă am adormit.

Când m-am trezit, mi-am dat îndată seama de agitaţia neobişnuită care domnea în lagăr. Soldaţi americani mărşăluiau ţanţoşi pe locul de adunare, de la cortul unde se afla comandamentul lagărului până în zona gropilor individuale şi înapoi. Se auzeau chemări de la o groapă la alta. Apăreau din ce în ce mai multe făpturi cenuşii; stăteau în jur, nemişcate şi mute, pregătite să se supună la orice.

M-a fulgerat un gând! „Se evacuează lagărul! Eliberarea! Eliberarea” – singurul cuvânt care apărea uriaş în spatele fiecăreia dintre convorbirile şi gândurile noastre, dar apărea la o distanţă de neajuns. Acum agitaţia din lagăr... Se petrecea ceva! M-a cuprins o frică nebună că ar putea să mă abandoneze în această cuşcă. Am încercat să atrag atenţia, şi de fapt se părea că m-au luat în seamă. Da, nu mă înşelasem. Dinspre comandamentul lagărului mă priveau gesticulând, după câte se părea chiar vorbeau despre mine.

Măcar dacă aş fi putut să spun un cuvânt, două! Aş fi putut să mă fac înţeles pe englezeşte; aş fi putut să explic că am fost închis nevinovat de unul dintre compatrioţii mei. Dar militarii americani, poate ofiţeri – nu puteam vedea bine de la o asemenea distanţă – au chemat numai pe câţiva prizonieri germani, subofiţeri care se ocupau cu împărţirea raţiilor zilnice, şi le-au dat ordine. O fi fost şi Vries printre ei? Am privit cu încordare.

Făpturile dintre gropile individuale păreau să se grupeze. Îşi împachetau lucrurile? Numărul lor creştea mereu. Parcă ieşeau de-a dreptul din pământ. Eram surprins că trăiesc într-o asemenea mulţime de oameni. Se ridicau întunecaţi pe fundalul zării pustii, fără bagaje – poate că era vorba numai de deparazitare, sau se făcea o numărătoare a celor prezenţi... Nu, nu era eliberarea. În mine s-a prăbuşit ceva.

După cum se părea, urmau să se strângă toţi la locul de adunare. Deci o numărătoare? M-a cuprins deodată o speranţă intensă că voi fi scos din cuşcă în acest scop. Am urmărit cu însufleţire mişcarea grupurilor şi a cetelor de oameni care se strângeau laolaltă ursuzi. Prizonierii erau murdari, nebărbieriţi, în uniforme zdrenţuite şi pline de glod şi se adunaseră pe marginea platoului în rânduri de câte trei, într-o linie ce-i drept foarte strâmbă. Treptat, am ajuns din cuşca mea, în centrul atenţiei generale. Bine că de-abia puteam fi recunoscut! Cu faţa nespălată, încă plină de sânge după rănirea în sârma ghimpată şi nebărbierit. M-am ghemuit din nou şi am rămas nemişcat, preocupat să atrag atenţia cât mai puţin. Mi-am ridicat gulerul mantalei şi mi-am lăsat bărbia în piept.

După câteva minute, când am îndrăznit să ridic din nou privirea, scena se schimbase. Se formase un careu deschis pe una din laturi. Şirurile de soldaţi se apropiaseră; în mijlocul careului era aşezată cuşca în care mă aflam... Am refuzat în zadar să iau acest fapt la cunoştinţă. Dar, la urma urmei, nu trebuia să aibă neapărat o semnificaţie deosebită. Ce să fac: cuşca era aşezată în mijlocul locului de adunare.

Zidurile omeneşti din jurul meu erau mute şi

cenuşii, ele au rămas aşa o jumătate de ceas, sau şi mai bine. Mereu se aşezau câte unii pe pământ, însă erau ridicaţi în picioare de sentinelele americane. Se pregătea ceva. În aer plutea o ameninţare.

Câţiva soldaţi americani, care păreau să fie conduşi de un ofiţer, au ieşit din cortul comandamentului şi au păşit cu vădită aroganţă până în mijlocul careului deschis, la o depărtare de zece metri de cuşca mea.

Unul din grup a început să vorbească tare în engleză, foarte repede şi plin de nepăsare. Am înţeles numai fragmentar: *„...thieves amongst you... a shame... has to be stopped... punishment”.*[2] Dacă aş fi fost mai atent, aş fi înţeles desigur mai mult, dar eram paralizat de teamă.

Apoi a ieşit altul în faţă, un translator. A ţipat cu vocea, gâtuită, guturală: „Conducerea lagărului nu mai vrea să privească nepăsătoare, cum vă furaţi unii pe alţii. E o porcărie, întrucât fiecare nu dispune decât de strictul necesar... Să iasă în faţă cei cărora li s-a furat ceva în ultima vreme! Şi cum nu se mişca nimeni, după o scurtă pauză, a adăugat: Raportaţi, oameni buni! Păşiţi în faţă! Primiţi o raţie suplimentară drept despăgubire. Drept despăgubire pentru ce vi s-a furat.”

De data asta au ieşit în faţă câţiva oameni – cinci, şase; apoi au urmat alţii, aşa încât în cele din urmă s-au strâns treizeci de oameni. Cine a ieşit după aceea a fost refuzat. Eu urmăream cu încordare desfăşurarea evenimentelor. Unul dintre ofiţeri a luat în mână o coală de hârtie şi a citit ceva ce suna ca o sentinţă de condamnare. Din cauza agitaţiei, am înţeles cu greu abia câteva cuvinte. Hârtia a ajuns în

[2] Hoţi printre voi... o ruşine... trebuie să fie opriţi... pedeapsa (engl.)

mâinile translatorului, şi de data asta am înţeles, a trebuit să înţeleg, despre ce era vorba. „Pentru descurajarea celor ispitiţi să fure în continuare în lagăr, se va recurge la o sancţionare. Va fi pedepsit unul dintre voi care a furat. Veţi asista cu toţii, ca să fie limpede ce vor păţi pe viitor hoţii.”

N-am povestit niciodată nimănui cele ce au urmat. Tu, Axel, vei fi primul şi singurul care vei afla. Chiar şi astăzi îmi vine greu să relatez această întâmplare, dar e important să retrăieşti şi tu ultima treaptă a înjosirii mele. Căci i-o datoram tatălui tău.

Vreau să fiu scurt. Un soldat american a adus târâş o grămadă de centiroane de piele şi le-a aruncat plin de dispreţ pe pământ, în faţa celor treizeci de prizonieri. Fără chef şi ezitând, au dat urmare ordinului să le ridice de jos. Se priveau consternaţi unii pe alţii.

După asta, soldatul a înaintat spre cuşca mea, a deschis-o şi mi-a cerut, cu o înclinare scurtă a capului, să vin afară. Nu avea niciun rost să opun rezistenţă. Am ieşit în faţa cuştii şovăind.

Translatorul a strigat: „Dezbrăcarea!”

Soldatul a înaintat spre mine. Ce puteam să mai fac? Mi-am scos mantaua, tunica şi l-am privit curios pe soldat. A ridicat din umeri; am aşteptat.

Între timp, cei treizeci de prizonieri au fost chemaţi să se alinieze pe două rânduri de câte cincisprezece oameni, unii în faţa altora. Se formase un culoar lat de circa doi metri. Asta aveau deci de gând să facă cu mine. Să mă bată la stroi! Atât de jos decăzuseră. O întoarcere în vremuri de sălbăticie, în vremuri de mult apuse... Vremuri de sălbăticie? Pe atunci oamenii nu ştiau ce fac. Orice era tradiţional, era considerat bun şi adevărat. Dar azi? Mi s-a făcut atâta greaţă, că mă

înecam. Aproape că îmi venea să vărs.

Soldatul m-a târât până la spaţiul format de cele două şiruri de oameni, a rupt cămaşa zdrenţuită de pe mine şi m-a îmbrâncit. M-am poticnit când am intrat între rânduri. L-a început n-a îndrăznit nimeni să mă lovească, cu toate strigătele de aţâţare ale americanilor. Apoi unul dintre prizonierii germani a zbierat:

„Primeşti ceea ce meriţi!”

Am simţit o durere usturătoare pe umărul gol şi am rămas pironit locului. Dar individul a mai lovit încă o dată. I-am privit faţa schimonosită. Acum şi din partea cealaltă a venit o lovitură care m-a izbit în cap. Am început să alerg şi asta i-a făcut să se trezească. Ca nişte câini, care muşcă doar când victima o ia la fugă, călăii mei au început să lovească abia acum. Ajuns la capătul celor două şiruri, nu mai ştiam câte lovituri primisem. Cineva m-a luat în primire, m-a întors şi m-a îmbrâncit din nou înăuntru. Acum loviturile curgeau şi mai nemiloase. Ţipam. Nu mi-a trecut prin gând să mă arunc pur şi simplu jos şi să mă prefac că mi-am pierdut cunoştinţa. Probabil că nu mai eram decât pe jumătate conştient, acţionam mai mult instinctiv decât din raţiune, şi instinctul îmi poruncea: fugi, până scapi dintre astea două şiruri de oameni! Am ajuns la capăt clătinându-mă dar m-au întors îmbrâncindu-mă iarăşi înăuntru, am mai alergat câţiva paşi, am primit o lovitură puternică în ceafă şi m-am prăbuşit.

Nu ştiu cât timp a trecut până mi-am recăpătat cunoştinţa. Când mi-am revenit, am rămas pe jos nemişcat, de frica altor lovituri. Dar cei treizeci de călăi dispăruseră. Americanii plecaseră şi prizonierii din lagăr intraseră în gropile lor. Eu zăceam singur în

mijlocul imensului loc de adunare. Durerile abia le simţeam; erau copleşite de ruşine şi de spaimă. Într-adevăr nu-i păsa nimănui de mine? Mă lăsau să zac aici în noroi lipsit de ajutor? La urma urmei, eram doar un găinar – unul care, de foame, furase o conservă din carne de vită... Dar nu *eram* eu hoţul! Emmerich ar fi trebuit să zacă aici în locul meu, lui i s-ar fi cuvenit pedeapsa. Îndurasem pentru Emmerich. Totuşi, pentru mine cuvintele lui erau o alinare: *„Somnul, somnul doar atât, fără vis, fără trezire...”* Chiar dacă el era vinovat de tot ce îndurasem, cuvintele lui erau pentru mine, o alinare.

Când am început să devin din ce în ce mai conştient şi să simt durerile tot mai intens, încât nu mai puteam să zac pe jos liniştit, am simţit că mă atinge cineva. Un soldat american, care probabil că era de planton lângă mine, mă împinse de câteva ori prudent cu cizma la o parte. M-am ridicat anevoie şi l-am privit. N-avea nici douăzeci de ani, era aproape un adolescent. S-a roşit puţin. Oare de ruşine? A arătat spre tunica şi mantaua mea aruncată alături, pe pământ, a spus ceva ce semăna cu „*Okay – scram*!”[3], şi a plecat şovăind. După câţiva paşi, s-a mai răsucit o dată pe călcâie, s-a întors repede îndărăt şi mi-a strecurat grăbit în mână un pachet de ţigări. Apoi a plecat definitiv.

Mi-am pipăit pieptul şi capul. Dungi late, roşii îmi brăzdau spatele şi coastele, iar buza de jos era ruptă. Altfel totul părea să fie întreg. Gemând, mi-am atârnat tunica pe umeri, am luat mantaua pe mână şi m-am uitat nedumerit la cuşca în care, după câte se părea, nu mai trebuia să intru. Apoi m-am ascuns

[3] E-n regulă! Şterge-o! (engl.)

undeva, la extremitatea platoului, chiar lângă gardul de sârmă ghimpată.

Am răsuflat uşurat. Acum după ce am aşternut această întâmplare pe hârtie, răsuflu la fel de uşurat. Cred că îţi vine mai la-ndemână să relatezi despre o crimă făptuită, decât despre o înjosire pe care ai suferit-o. Sper că asta e realitatea, căci urmarea îmi stă încă înainte: n-am ajuns încă la relatarea omorului pe care l-am făptuit.

Detlef îşi sprijini capul în mâini. „De fapt, poate să-ţi inspire milă, bătrânul. Când îl vezi în postura asta, poate să-ţi inspire milă... În orice caz, eu l-am văzut totdeauna altfel. Pentru mine a fost totdeauna marele bărbat, care putea orice, căruia îi reuşea orice. Deci, cândva, a fost atât de neînsemnat! Cine ştie, ca să poţi urca sus, trebuie să te fi coborât odată atât de jos? Nerozii, cu astea te îmbrobodesc la armată. Dar ar fi fost bine dacă l-aş fi văzut în felul acesta încă mai demult. Atunci l-aş fi urât probabil mai puţin.”

Detlef se ridică, se întinse şi deschise uşa spre vestibul. Helma se plimba neliniştită în sus şi în jos. Când îl văzu, se îndreptă spre uşa terasei, fără să spună nimic. El îi tăie drumul.

— Ce înseamnă asta? Fugi de mine?

— Cineva a furat revolverul lui Axel. Tu ai văzut când l-a pus în sertarul biroului...

— Ia-o încet, soră-meo! Mă chemase la el ca să-mi dea o scrisoare pentru tine. Nu pot să ştiu dacă în clipa aceea umblase sau nu cu un revolver. N-am văzut aşa ceva.

— Nimeni n-avea vreun motiv să-i facă una ca asta. Şi mai ales acum când e în pragul avansării!

— Ah, şi-acum aştepţi ca să mărturisesc: Eu am

furat revolverul... şi l-am împuşcat pe tata cu el.

Helma umbla de colo-colo.

— Detlef lucrurile astea sunt prea grave, ca să...

— Eu dau glas numai gândurilor tale. Dar acum vreau să-ţi spun şi ce gândesc eu: Dacă revolverul lui Axel nici n-a fost furat? Ce se întâmplă atunci? Poate că e numai un pretext de-al lui. Şi ai putea să-ţi pui şi în acest caz unele întrebări. Dacă poliţia judiciară se interesează de relaţiile dintre Axel şi tata?

— S-a interesat de ele. Ştii foarte bine că Axel a ţinut totdeauna la tata. Mai mult decât tine! Indiferent ce s-a ivit mai târziu între ei... Şi dacă vrei să ştii, am venit din oraş împreună cu Axel. Am fost împreună cu el tot timpul. Cu toate că, de fapt, e ridicol s-o spun. Ideea că Axel ar putea fi... e de-a dreptul tipică pentru tine.

— Ei, dar şi gândul că eu aş fi putut să iau revolverul ca să-l împuşc pe tata cu el pare să-ţi fie ţie foarte apropiat!

— Asta a fost ideea ta, nu a mea.

— Aţi venit împreună din oraş? Dar nici nu ştiai că Axel a fost invitat aici.

— Cine a spus asta?

— Tu singură ai spus-o, când v-am întâlnit pe terasă. Parcă ai picat din nori când l-ai văzut deodată aici. Asta ai spus-o tu, iubito, nu poţi să negi.

— Am picat din nori în oraş, când am auzit că tata l-a invitat, fiindcă nu bănuiam nimic. Aşa s-a întâmplat.

Detlef o privi cu un zâmbet.

— Totdeauna te-ai priceput la minciuni, Helma. Dar eu am o memorie bună. Cel puţin uneori. Când e cazul.

Închise uşa odăii în urma lui şi înainte de a

continua să citească manuscrisul tatălui său, ciocăni un timp cu degetele în placa biroului.

Trebuie să fi trecut ceasuri întregi, până am putut să gândesc din nou limpede. Zăceam întins cu burta pe pământ, cu mâinile încleştate în glod. Mă durea spatele, mă usturau vânătăile, dar mult mai rău mă ardea ruşinea. La asta se adăuga autocompătimirea. Mi se făcuse o nedreptate – o cumplită nedreptate. Şi de vină era Vries. Din pricina lui Vries, fusesem înjosit ca nimeni altul.

Vries! Numai cuvântul acesta îmi ardea creierii. Şi asta mi-a ajutat. În faţa acestui nume, durerea şi disperarea mi-au slăbit, s-au stins. M-a cuprins mânia, o mânie atât de chinuitoare, că am ţipat tare şi mi-am încleştat dinţii în mâneca mantalei... Vries! Mânia neputincioasă te chinuie mai rău decât disperarea. A trecut multă vreme până am depăşit şi acest stadiu.

Eram, în sfârşit, în măsură să chibzuiesc la rece. Acum mă pătrundea răceala urii, care avea să nu mă mai slăbească până la sfârşit.

Trebuia să rămân în apropierea lui Vries. Nu numai fiindcă făceam parte din grupa lui şi îmi primeam de acolo raţia zilnică. Dealtfel, situaţia mea se îmbunătăţise simţitor datorită ţigărilor primite de la soldatul american. În schimbul ţigărilor, puteam să obţin alimente, trebuia doar să renunţ a le fuma eu însumi... Afară de una, cel mult două. Înainte de a mă înapoia în lagăr, trebuia să mă spăl pe faţă, să îmi curăţ hainele, pe cât era cu putinţă, ca să nu mă recunoască nimeni drept deţinutul de adineauri. Mă văzuseră numai de la distanţă. Mi-am frecat hainele ca să le curăţ de glodul, care, din fericire, se uscase şi prinsese coajă, şi m-am dus la punctul de distribuire a

apei. Nu curgea decât la anumite ore din zi, dar la capătul furtunului, care pătrundea din afară în lagăr, se formaseră băltoace de jur-împrejur. Am luat cu grijă puţină apă de la suprafaţa lor şi am putut să mă spăl cât a fost nevoie.

Apoi am aşteptat până s-a făcut seară şi m-am strecurat spre groapa mea. La început mi s-a părut că acolo, jos, e un morman de zdrenţe. Dar mormanul începu să se mişte, s-a ivit un cap, o faţă îngustă cu ţeasta cheală, palidă, cu orbitele întunecate, şi cu ochelarii de la masca de gaze.

„Iartă-mă, mi-a şoptit arătarea, mă mut îndată de aici. M-am culcat înăuntru numai atât timp cât ai fost plecat, în schimb, am avut grijă de lucrurile tale."

Omul se ridicase drept în picioare, sprijinindu-se cu braţele pe marginea gropii şi chinuindu-se zadarnic să iasă. Îl cunoşteam. Era un optician din Düsseldorf, trecut de patruzeci de ani. Un om cult, care avusese o prăvălie rentabilă. Era singur şi neajutorat, prea bătrân pentru a se putea obişnui cu corvezile grele şi existenţa în lagăr.

L-am apucat de braţ; şi-a scos piciorul drept din groapă. Laba îi era înfăşurată într-o bucată de postav. Ştiam că era o mânecă pe care o desprinsese de la manta. Când căzuse prizonier, îi rămăsese o cizmă în mlaştină.

„Ţi-am folosit pătura şi foaia de cort o noapte întreagă. A fost foarte bine. În sfârşit, o noapte în care n-am îngheţat. Ţi le restitui." Tremura din tot trupul.

L-am întrebat: „Eşti bolnav?"

„Diaree, trebuie să alerg mereu acolo."

„Dar ai febră... Sper că nu e nimic serios." Nu eram îngrijorat numai din pricina lui. Folosise pătura mea şi în lagăr existau, cazuri de dizenterie şi de tifos. Într-

un acces de mărinimie i-am spus: „Păstrează pătura mea”. Dar bineînţeles că mă gândeam şi la pericolul de contaminare. Pe de altă parte, îmi cădea bine, că un nenorocit ca mine poate să ajute pe altul şi mai nenorocit.

A doua zi dimineaţă Vries a încercat să-mi vorbească, dar m-am eschivat... Măcar de l-aş fi ascultat – poate că totul s-ar fi petrecut altfel. Căci, în vreme ce stăteam în faţa gropii lui şi mă holbam la el, mi-aş fi putut aminti de discuţia noastră. Poate că ar fi avut o scuză; poate că nici nu era vinovat de pedepsirea mea...

Dar mă eschivasem să-l ascult şi acum priveam în jos la el. Iată că am ajuns din nou la punctul culminant al întâmplărilor. De aici înainte nu mă mai pot da în lături.

Am mai îndurat încă o dată totul, în timp ce ploaia răzbătea prin foaia mea de cort udă şi îmi pătrundea încetul toată îmbrăcămintea. Mă scuturau frigurile din cauza temperaturii scăzute, dar şi din cauza agitaţiei. Se întuneca. Continua să plouă... Dacă ar fi încetat ploaia, nu s-ar fi întâmplat nimic. Viaţa mea ar fi fost alta. Tu, Axel, n-ai fi jucat niciun rol în viaţa mea. Nici tu, nici mama ta... Nu pot să-mi imaginez cum ar fi fost, dar nu v-aş fi cunoscut niciodată, dacă atunci ar fi încetat ploaia.

Am privit în jos la tatăl tău, care era întins sub ieşindul acela de pământ şi dormea. Pământul absorbea tot mai adânc ploaia. Bulgării de argilă se fărâmau şi se rostogoleau în jos. Aş fi putut să-l strig pe tatăl tău, ar fi trebuit numai să deschid gura – dar am rămas cu buzele lipite. Nu mai puteam să vorbesc, era ca o nevroză. Îmi paralizase limba.

În ieşindul acela de pământ a apărut o crăpătură.

Acum era clipa supremă. Cred că m-am ridicat în picioare şi am făcut câţiva paşi. Nu vreau să ascund nimic – cred că am şi... Dar nu mai ştiu precis, n-aş vrea să declar ceva, care poate că nu s-a întâmplat decât în imaginaţia mea. Poate a fost numai expresia dorinţelor mele ascunse. Nu ştiu dacă am dat înconjur gropii, sau chiar am păşit pe ieşindul de pământ. Dar atunci, am făcut-o poate ca să-i verific soliditatea... Cel puţin ăsta poate să fi fost motivul meu conştient. Dar nu mai ştiu. Poate că, de fapt, nici nu m-am ridicat în picioare. Poate că picioarele îmi erau la fel de paralizate ca limba. Nădăjduiesc, nădăjduiesc că a fost aşa.

Pământul se sfărâma. Tot ce îmi pricinuise bărbatul de acolo de jos, mi se desfăşura în faţa ochilor ca un film, se repeta din ce în ce mai repede, se aduna şi se concentra într-un singur moment: înjosirea mea sub loviturile celor treizeci de călăi.

Pământul se sfărâma.

Întâi a lunecat o bucată de mărimea unui cap de om, încet, aproape fără zgomot. Pentru mine era ultima şansă să avertizez omul. N-am reuşit. Blestemul care mă ţintuia s-a risipit de abia după ce ieşindul s-a prăbuşit în întregime. Am oftat din greu.

Sub bucăţile mari de pământ se mişca ceva. Auzeam zgomote înăbuşite – în nopţile următoare le-am auzit tot mereu; uneori le mai aud şi azi... Şi apoi – lucrul cel mai cumplit: mâna... S-a ivit o mână, mânjită de glod, răscolind bulgării de pământ, s-a crispat cu degetele răsfirate, a strâns pumnul şi s-a deschis din nou, încet, îngrozitor de încet, a mai tresărit de câteva ori şi a încremenit. O grămadă de pământ a alunecat în continuare şi a acoperit mâna; a ascuns-o îndurător.

Nu m-a bucurat răzbunarea. N-a putut să mă bucure. Aş fi vrut să am un martor în privinţa asta. Am pătimit de pe urma răzbunării. M-a legat de mâini şi de picioare, m-a paralizat, m-a înrobit şi m-a înjosit, mai mult decât ar fi fost tatăl tău în stare vreodată. Pentru restul nopţii, am rămas pe loc, uitându-mă la mormântul pe care Vries şi-l pregătise singur. Îmi clănţăneau dinţii de frig. În sfârşit, ploaia a încetat. Era prea târziu. Mult prea târziu. Un vânt rece bătea peste lagăr, peste gropile săpate în pământ, cu cei vii, cu muribunzii, cu mortul acela la a cărui moarte asistasem.

Comisesem o crimă. După litera legii nu era decât neglijenţă în a acorda ajutor. Dar, în realitate, era o crimă. Existase intenţia; am acţionat cu viclenie şi motivul era josnic: dorinţa de răzbunare. Desigur cedasem sub povara unei constrângeri sufleteşti – dar ce ucigaş ucide fără să fie împovărat de o constrângere?

Pe Vries nu l-au căutat. Groapa părea părăsită. Părăsită şi prăbuşită. Când au întrebat de el a doua zi dimineaţa – întrucât Vries era cel care împărţea raţiile zilnice – am anunţat că lipsea încă din seara precedentă, că nu se întorsese dintr-un detaşament de muncă voluntară, poate că se strecurase în alt lagăr, unde oamenii urmau să fie eliberaţi – cine ştie? Nu doream ca mortul să fie dezgropat. N-aş fi putut să îndur. Nimeni nu se gândea la aşa ceva; indiferenţa generală era mult prea mare ca să se facă cercetări. Zilnic erau scoşi oameni care trebuiau să fie eliberaţi, sau ajungeau într-un lagăr de muncă în Franţa. Nu se ştia nimic precis. Zilnic mureau oameni care erau îngropaţi fără a li se stabili identitatea. Mai târziu, pentru rudele lor au figurat ca dispăruţi. Şi în

felul acesta, Axel, a rămas şi tatăl tău dispărut, dispărut în ultimele zile ale războiului. Nimeni nu a anunţat-o pe mama ta că a ajuns prizonier încă viu şi nimeni în afară de mine, ucigaşul lui, nu ştia că a murit.

Detlef se scutură, ca şi cum l-ar fi apucat scârba. E dezgustător cum se tăvăleşte bătrânul în propria-i mocirlă. După cât se pare, îi face chiar plăcere să retrăiască totul în imaginaţie. Curat masochism! În comparaţie cu poveştile umanitar-siropoase, pe care ni le-a turnat pe gât mie şi lui Axel. Cât de ciudate apar în această perspectivă! Detlef răsfoi neglijent paginile rămase. Cafea rece, trezită şi mult prea dulce. Deocamdată puse din nou foile în album şi îl aşeză dedesubtul unui teanc de cărţi, pe unul din rafturile etajerei. Se gândi: „Ascunzătoarea asta nu e destul de sigură pentru multă vreme şi nu vreau să ard însemnările. Cine ştie, poate o să mai am nevoie de ele.”

Când au plecat funcţionarii de la poliţia judiciară, se făcuse aproape zece. Axel căutase zadarnic în agendă numărul de telefon la care putea să-şi găsească mama la Bad Nauheim. Probabil rupsese foaia pe care mai era şi altă însemnare. Toată seara îşi scormonise memoria ca să-şi amintească numele pensiunii unde locuia mama sa. Apoi îşi adusese, în sfârşit, aminte: Casa Luisenruh! Telefonă la informaţii, obţinu numărul dorit, îl formă, şi o ceru pe doamna Vries.

— A plecat? Încă de joi seara? Nu ştiam... Vă mulţumesc! Puse consternat receptorul în furcă. Mama sa îi spunea totdeauna unde se duce. De ce nu-

i scrisese? Sau scrisoarea era încă pe drum? Poate că o s-o primească luni dimineaţă.

„Ea trebuie să afle, se gândi Axel, mai ales ea. Înaintea tuturor celorlalţi. Dar de ce s-or fi despărţit după atât de mulţi ani? După mine, n-ar mai fi fost nevoie... Poate au existat motive neînsemnate, totuşi au fost prieteni peste douăzeci de ani şi, după câte ştiu, nu s-au certat niciodată. Cel puţin niciodată serios, până la... Da, atunci, la muşuroiul de furnici...”

Axel se roşi. Roşea încă şi acum când îşi aducea aminte. Mama lui şi Erich în iarbă, strâns îmbrăţişaţi... Nu, în el se împotrivea totul, să-şi reamintească iarăşi în amănunt scena care i s-a părut atât de cumplită, atât de respingătoare. Mama lui şi Erich, cei doi oameni pe care îi preţuia cel mai mult, în faţa lui, în iarbă, ca orice pereche obişnuită de îndrăgostiţi.

Dar asta se întâmplase cu mult timp în urmă – acum exact şase ani. Axel se depărtase atunci cu totul de Erich şi îi ceruse şi mamei sale acelaşi lucru. La început mama sa consimţise, apoi însă se întâlnise din nou cu Erich. Axel ştia şi se împăcase în tăcere cu ideea. Îşi dădea seama că n-are dreptul să se amestece în viaţa mamei sale.

Fără ca, de fapt, să spere ceva, formă numărul ei la telefon.

— Aici Irene Vries.

Vocea ei!

— Nu ştiam că te-ai întors, mamă, voiai doar să rămâi mai multă vreme.

De abia ascultă explicaţia ei.

— Mamă, s-a întâmplat ceva cumplit. Erich e... I s-a întâmplat ceva. A murit.

Ea tăcu îndelung.

— Mamă mai eşti la aparat?... Da. Da. Împuşcat...

Nu, a fost împuşcat la o plimbare în pădure. Iartă-mă că ţi-o spun aşa, la telefon. De fapt, nu credeam că eşti acasă.

Mama lui îl rugă să vină îndată. El o înştiinţă pe Helma, şi puţin mai târziu opri maşina în faţa vilei cu două apartamente şi acoperiş ţuguiat, la al cărui etaj locuia de mulţi ani doamna Vries.

Se gândi: „Bine că se poate stăpâni... în felul acesta e şi pentru mine mai uşor...” Axel asistase rareori la izbucniri sentimentale ale maică-sii. Irene Vries se comporta ca un om chibzuit, echilibrat, dar fiul ştia că în adâncul sufletului lucrurile arătau altfel. Patimile ei ardeau mocnit. Nu-şi lăsase niciodată fiul să observe ceva, faţă de el pusese totdeauna preţ pe stăpânirea de sine. De aceea şi fusese atât de cumplit pentru amândoi, atunci, cu şase ani în urmă, când li s-au întâlnit privirile acolo, lângă muşuroiul de furnici.

Axel îi întinse mamei sale mâna. Nu o mai îmbrăţişa de... de şase ani. Faţa ei arăta ca o mască. Dar acest lucru se datora faptului că, în ultimul timp, folosea prea multe farduri. Avea patruzeci şi cinci de ani, era încă frumoasă şi se apăra cu disperare de orice rid, pe care şi-l descoperea pe faţă.

Axel îi relată totul privind-o întruna îngrijorat. Dar ea nu-şi pierdu stăpânirea de sine.

— Erich a însemnat mult pentru noi, mai ales pentru tine, fireşte, spuse el. Desigur, acum îţi pare rău că aţi avut de curând aceste... aceste neînţelegeri. Şi mai ales acum...

Ea tăcu câteva clipe, apoi răspunse încet, dar precis:

— Nu, nu îmi pare rău.

Axel o privi nedumerit.

— Crede-mă, Axel, a fost chiar bine că ne-am

despărţit.

— Mamă, iartă-mă că vorbesc despre asta, dar... Ceea ce m-a făcut să mă îndepărtez de Erich sunt lucruri vechi de ani de zile. Astăzi, crede-mă, le văd cu totul altfel. Pe atunci eram încă aproape copil. Azi, însă, e cert că gândesc cu totul altfel.

Irene Vries se ridică în picioare.

— Sunt lucruri pe care e mai bine să nu le răscolim. Te rog să nu mă întrebi de ele, Axel.

— Şi nu exista nicio posibilitate de împăcare? Totuşi aţi fost peste douăzeci de ani...

— Niciuna. Crede-mă, îmi pare rău de Erich. Sunt foarte îndurerată că a murit. Dar e bine că ne-am despărţit încă dinainte. În viaţă sunt multe lucruri care deseori par lipsite de raţiune, dar aici există o raţiune.

Axel renunţă. Mama sa nu-i vorbise niciodată despre relaţiile ei cu Erich Mertens. În viaţa amândurora fusese un lucru de la sine înţeles; şi de şase ani în convorbirile lor nu îi mai pomeneau nici măcar numele.

— Dealtfel am necazuri, şi la serviciu, spuse Axel după un răstimp. Ea îl privi îngrijorată. Mi-a dispărut un revolver.

— E grav? Va trebui să-l înlocuieşti.

— Asta n-ar fi nimic. Dar nu l-am restituit la timp. Acum sunt vinovat de dispariţia lui. Dealtfel a fost furat.

— De un soldat?

— N-ar fi putut să-l fure nimeni altcineva. L-a sustras din sertarul biroului meu.

— Dar... Acest incident poate să influenţeze avansarea ta?

— Sper că nu. Dar pot să am mari neplăceri.

— Sigur, dacă ar avea însă repercusiuni asupra avansării tale...

— Mamă, astăzi nici nu mă gândesc la asta! Fiindcă s-a întâmplat ce s-a-ntâmplat cu Erich. M-aş fi împăcat iarăşi bucuros cu el.

Amuţi. Îl durea faptul că maică-sa arăta atât de puţin mişcată. Se gândi că trebuie totuşi s-o afecteze. Petrecuse alături de el cei mai frumoşi ani din viaţă – peste douăzeci. Doar nu poate să spună pur şi simplu: E bine aşa...

Axel îşi luă rămas bun cu oarecare răceală.

— Văd că n-ai nevoie de mine. Trebuie să am grijă de Helma.

A doua zi dimineaţa, la serviciu, Axel n-avea chef de nimic. În pauza dinainte de masă îşi găsi în sfârşit timp pentru o convorbire cu prietenul lui Jens-Georg Jensen. Trase brusc sertarul biroului şi se uită înăuntru, ca şi cum s-ar fi aşteptat să-şi mai găsească revolverul acolo.

— Dacă aş fi avut o cheie pentru sertar, desigur că l-aş fi încuiat. Ar fi trebuit să încui revolverul pe loc, în dulapul de valori, dar cine s-ar fi gândit că poate să-mi dispară?

Ofiţerul-aspirant Jensen şedea pe marginea patului, surâzând compătimitor.

— Doar te-am întrebat la plecare de revolverul tău, dar...

Avea aerul că e puţin jignit.

— Da, da – am spus că l-am închis în dulapul de valori, dar de fapt era în sertar.

— În clipa aceea probabil că nici nu se mai afla în sertar. Cel puţin ai fi putut să te mai uiţi o dată la plecare. Astfel ai fi putut să anunţi dispariţia

revolverului încă de vineri seară. Acum n-ai făcut-o nici măcar sâmbătă dimineaţă.

— Cui aş fi putut să-i raportez sâmbătă? Doar nu era nimeni aici... Nici astăzi nu e prea târziu.

— Nu înţeleg defel cum ai putut să umbli atât de uşuratic cu revolverul ăsta. Îl vâri în sertar şi pe deasupra mai şi cobori fără să-ţi încui odaia...

— Da, ştiu, ştiu! Ţie, desigur, că nu ţi s-ar fi întâmplat aşa ceva.

— Se-nţelege că nu. Eu mi-am restituit revolverul imediat după depunerea jurământului, cum prevede Regulamentul. Dispoziţiile pot să fie încălcate doar atunci când foloseşte la ceva. Pe deasupra, sunt totdeauna bucuros când scap de o armă.

— Da, ăsta e principiul tău... Totdeauna conform Regulamentului... La tine nu contează dispoziţia sufletească.

Jens-Georg zâmbi. Avea o faţă de meridional, cu aspect atrăgător, dinţii foarte albi şi împlinise de curând douăzeci de ani. Se bucura de apropiata lui lăsare la vatră.

— De fapt, nu sunt un militar de profesie, ca tine. Nu sunt dator să am o dispoziţie sufletească deosebită.

Axel oftă.

— Ofiţer de rezervă aspirant. Asta ţi se potriveşte fiindcă eşti rezervat faţă de armată. Băiete, dacă te-ar auzi o dată vorbind şeful!

— Să m-audă! Nu m-am înghesuit să fiu evidenţiat aici.

Jens-Georg era inteligent, harnic şi cu conştiinţa datoriei. Din cauza grijii pe care o avea să nu atragă în chip neplăcut atenţia, ajunsese, cel puţin aparent, un bun soldat. Pe deasupra, avea o condiţie fizică

bună; în felul acesta, îndurase, surâzând liniştit, inevitabila perioadă de instrucţie, şi astfel ajunsese, ca o consecinţă firească, ofiţer-aspirant.

„De fapt, cum de e acest Jens-Georg prietenul meu? se gândi Axel. El face numai pe militarul. Un actor în uniformă... Sau şi eu sunt în realitate la fel?”

— Hai să mai trecem o dată în revistă cele întâmplate!

Jens-Georg îşi deschise carnetul de notiţe şi scoase un pix.

Axel îl privi resemnat.

— Repetiţie pentru interogatoriul ulterior la şef, nu? Se uită la ceas. Peste o jumătate de oră trebuie să mă prezint la el. Poate că o să ajung civil, înaintea ta.

Jens-Georg recapitulă:

— Deci, ai neglijat să restitui la timp, adică încă de ieri, revolverul pe care l-ai primit pentru depunerea jurământului.

— Da, am vrut să-l încui în dulapul meu de valori şi să-l predau luni dimineaţa.

— Mai departe: vineri, curând după ora 17, ai luat revolverul şi l-ai demontat... Spune-mi, de fapt, pentru ce? Armele se curăţă doar în depozitul de arme. Deci nu trebuia să te ocupi tu de treaba asta.

— Ei, mie mi-a făcut plăcere să mă ocup de „treaba asta” – cum spui tu. Ţie, desigur, nu ţi se putea întâmpla aşa ceva.

— În orice caz nu. Poţi să vezi din moartea viitorului tău socru ce se poate întâmpla când manipulezi asemenea obiecte. Sau nu, nu va mai fi viitorul tău... Cum se spune în această situaţie?

— Nu spune nimic. Dealtfel am şi încărcat revolverul şi apoi l-am descărcat. La fel din plăcere... În biroul meu se aflau şi două încărcătoare pline. Erau

acolo de mai multe săptămâni. Le-am luat odată la mine de pe poligon.

— Şi asta pe deasupra! Ştii... Despre asta, e mai bine să nu spui nimic.

— Da, dar au dispărut şi cele două încărcătoare.

— Ce – şi ele? Atunci ascultă... Întâi să continuăm, infanteristul Mertens, schimbul nostru de mâine, în care ne punem speranţele, intră în camera ta şi vede cum pui revolverul în sertar?

— Da, l-am chemat ca să-i dau o scrisoare pentru Helma.

— Bine, dar soldatul exemplar Mertens trebuie să fie din nou la apel şi nu poate părăsi cazarma decât după ora 19 şi 15 minute. Când ai plecat din cameră, fără s-o încui, Mertens era deci în cazarmă. Prin aceasta apare suspect ca făptaş. Dealtfel alături de încă o sută alţii.

— Nimeni afară de el nu ştia unde e revolverul şi nimeni nu avea vreun motiv să mi-l şterpelească.

— Nu e cu putinţă ca Mertens să-i fi povestit altcuiva?

— Ba da, dar pe cine putea să-l intereseze revolverul?

— Ei, aici, în educaţia pe care o facem oamenilor noştri, cultivăm dragostea pentru armele de foc... Mai departe: Când ai constatat dispariţia armei?

— A doua zi dimineaţa, dar nu putea s-o fure decât vineri seara, în timp ce mă aflam jos la comandantul unităţii – asta a fost pe la ora cinci şi jumătate. În restul timpului uşa odăii mele a fost mereu încuiată.

— Foarte lăudabil. Mai puţin lăudabil e doar că vineri seară ai uitat s-o încui.

— Ştiu, ştiu. Dacă asta te linişteşte – află că adesea n-o închid, când lipsesc numai pentru un timp foarte

scurt.

— Nu mă linişteşte. Mai departe: la ora 19 şi 45 minute, am venit să te iau din odaia ta. Te-am întrebat dacă ai mai apucat să predai revolverul, fiindcă cu însumi am intrat în depozitul de arme în ultima clipă.

— Şi ţi-am răspuns că e în dulapul de valori. Dar nu era adevărat. Te-am înşelat... Pentru numele lui Dumnezeu – ţi-am spus asta fiindcă eşti atât de meticulos şi altfel m-ai fi dădăcit ceasuri întregi!

— Da, cu siguranţă. Mai departe: unde a rămas Mertens, în timp ce tu erai jos?

— Până la ora 19 a fost în camera lui şi şi-a pregătit lucrurile pentru apel. Pe la şapte şi jumătate a plecat din cazarmă.

— În camera lui a fost singur?

— Nu, au mai fost şi alţii acolo, dar niciunul dintre ei n-a rămas tot timpul în cameră. Au venit şi au plecat. Nu au fost atenţi dacă Mertens a părăsit odaia şi când... Am şi stabilit toate aceste amănunte.

— Hm... De fapt cum te-ai gândit că Mertens a putut să ia revolverul? În afară de faptul că ştia unde se află.

— Mai întâi: Îmi poartă pică. Nu m-a putut suferi niciodată. Nici mai demult. În al doilea rând: Când am fost jos la comandant. Mertens era în cazarmă. Şi în al treilea rând: Axel şovăi, apoi ridică din umeri: în al treilea rând, tatăl lui a fost împuşcat aseară.

— Tatăl lui... O clipă – vrei să-i mai pui în spinare şi bănuiala de paricid?

— Stabilesc doar faptele.

— Ai spus aseară poliţiei judiciare că a dispărut revolverul?

— Nu, nu arunc cu uşurinţă suspiciuni asupra cuiva.

În afară de asta, poliţia judiciară tot va intra în acţiune în urma furtului şi, în afară de asta, totul să meargă pe cale ierarhică. Întâi să-i raportez şefului şi apoi să înştiinţez poliţia judiciară.

— Dacă ai fi adus încă de ieri furtul la cunoştinţa poliţiei judiciare, Mertens ar fi fost considerabil împovărat.

— Ei, nu mai spune...? Adineauri m-ai chemat la ordine, în timp ce spuneam cam acelaşi lucru. Pot să-ţi amintesc faptul că, probabil, încă n-au stabilit calibrul armei cu care s-a comis crima? De un revolver P. 38 nu s-a pomenit!

Căpitanul Krambach stătea în spatele biroului, cu faţa încremenită şi cu privirile aţintite asupra tabloului generalului de cavalerie prusac Seydlitz, atârnat pe peretele din faţă. Tocmai locotenentul Vries! Îl considerase totdeauna un bun militar.

Axel stătea în faţa lui puţin neajutorat; nu ştia dacă îi e îngăduit să se aşeze şi aştepta din partea lui Krambach ca măcar să-l privească. Evident, pentru şef împrejurarea era neplăcută, el nu era cu nimic de vină, dar întrucâtva situaţia se repercuta şi asupra lui. Toate se sparg în capul şefului de companie.

— Domnule căpitan, începu Axel, v-am raportat şi în scris. Regret în mod deosebit că prin acest incident vă împovărez şi pe dumneavoastră şi compania.

Chipul lui Krambach se îmblânzi puţin. Se uită la Axel, apoi spuse chinuit:

— Consecinţele le veţi suporta singur, şi îi arătă un scaun. Sau credeţi că eu trebuie să răspund şi pentru asta?

— Nu, domnule căpitan.

Axel mai luă odată poziţia de drepţi şi se aşeză pe

marginea scaunului oferit.

— Desigur, raportul trebuie să-l transmit imediat mai departe! Krambach ridică hârtia cu vârful degetelor, o ţinu la distanţă şi o mai parcurse încă o dată. Aveţi vreo bănuială cine ar fi putut să fure revolverul?

— Da, domnule căpitan, infanteristul Mertens din plutonul al doilea.

— Sunteţi sigur în această privinţă? Pentru dumneavoastră e doar limpede că trebuie să fim prudenţi, în compania mea nu va fi nimeni bănuit pe nedrept.

— Domnule căpitan, Mertens este fratele logodnicei mele. Între noi există diferende personale şi particulare. Pe deasupra, îi vine greu să se integreze în rigorile serviciului.

— Nu sunt suficiente motive de bănuială.

— Nu, domnule căpitan. Esenţialul e că Mertens era singurul care ştia că în sertarul biroului meu se afla un revolver. Axel raportă acest lucru, apoi trase aer adânc în piept şi continuă: în afară de asta, vreau să vă mai raportez că am fost interogat aseară de poliţia judiciară. Tatăl logodnicei mele a murit ieri. A fost împuşcat în apropierea casei lui. Aseară am fost invitat la ei din întâmplare.

— Tatăl recrutului nostru Mertens? Împuşcat? Dar asta e... Krambach încremeni. Doar nu vreţi să spuneţi că Mertens l-a... pe tatăl său... În cazul acesta trebuie să fim deosebit de prudenţi. Răscoli printre hârtiile de pe birou. Am aici cererea de permisie a infanteristului Mertens, având un deces în familie. Bineînţeles că am aprobat-o. Două zile, ca de obicei... Şi e oare cu putinţă să-şi fi ucis el însuşi tatăl? Krambach chibzui câteva clipe, dacă în aceste

împrejurări permisia era îndreptăţită. Se întoarse din nou spre Axel: Aţi declarat poliţiei judiciare furtul revolverului?

— Nu, domnule căpitan, am vrut s-o fac pe cale ierarhică. În afară de asta, nu s-a pomenit nicio clipă că omorul s-a săvârşit cu un revolver P 38.

— De unde să fi avut Mertens şi muniţie? În orice caz, nu ne vom ocupa de această împrejurate. Trebuie să cercetăm numai dacă Mertens intră în discuţie, ca făptaş pentru furtul revolverului. Nimic mai mult. Ar fi bine dacă am putea să rezolvăm cazul înainte de a intra în acţiune poliţia judiciară... Aduceţi-l aici pe Mertens. Se uită la planul de muncă. Instrucţie cu comandanţii de grupă. Aş dori să fiţi de faţă la convorbire.

Axel urcă împovărat treptele tocite, până la etajul întâi, unde erau dormitoarele trupei. Străbătu coridorul lung şi întunecat cu paşi ce sunau istoviţi. Iată camera 19. Îl izbi în faţă mirosul greu al dormitoarelor soldaţilor. Piele şi sudoare. O grupă la instrucţie.

— Continuaţi! Axel nu vru să primească raportul. Soldatul Mertens la comandantul companiei!

Detlef se ridică în picioare, provocator de încet, şi îl urmă pe Axel pe coridor, şovăielnic, la câţiva paşi distanţă.

În cele din urmă nu se mai putu stăpâni.

— E vorba de permisia specială, sau ai reuşit într-adevăr să mă reclami căpitanului? îi şuieră, de la spate, lui Vries. Măi, asta bate la ochi!

Axel se prefăcu că n-aude.

— Soldatul Mertens raportează!

Detlef stătea înaintea căpitanului – în ţinută de

drepţi, respectând cu stricteţe regulamentul, dar, într-un fel oarecare, tot îi simţeai împotrivirea.

Axel se dăduse în lături.

Căpitanul Krambach îşi examină recrutul din cap până în picioare şi chibzui dacă trebuie să-şi exprime condoleanţele. În relaţiile cu gradele inferioare era plin de stângăcie, cam ca un adult care nu găseşte tonul potrivit în faţa unui copil de trei ani.

În sfârşit, îşi luă avânt, se ridică, păşi spre Detlef, îi întinse mâna în fugă şi şi-o trase grăbit din nou la spate.

— Vă exprim condoleanţe pentru moartea tatălui dumneavoastră, v-am aprobat permisia. Puteţi să plecaţi imediat.

Detlef mulţumi şi vru să salute cu o scurtă ridicare a bustului.

— O clipă – mai doresc să vă pun câteva întrebări. Detlef luă o poziţie neglijent-provocatoare. Asupra acestui lucru trebuie să păstraţi tăcerea. Vă atrag atenţia în mod expres. Krambach se uită la Detlef, aşteptând un răspuns. Soldatul mormăi ceva ce semăna aproximativ cu „da, domnule căpitan”, şi Krambach continuă: Din camera locotenentului Vries a fost furat un revolver de serviciu. Probabil vineri în jurul orei 17,30. Ca făptaşi, practic, sunt implicaţi toţi care au fost la ora aceea în cazarmă. Când aţi plecat din cazarmă vineri seara?

— La ora 19,30, domnule căpitan.

— De ce de abia atunci?

— Am avut din nou apel la ora 19,15.

— Deci, în timpul respectiv aţi fost în cazarmă şi astfel faceţi parte automat din cercul suspecţilor. Sunteţi lămurit?

În loc să răspundă, Detlef îşi ridică scurt bustul,

apoi îl coborî din nou. Ca şi cum ar fi dat din umeri.

— Imediat după ora 17 v-a chemat locotenentul Vries. Cu ce se îndeletnicea când aţi intrat în odaia lui?

— N-am fost atent la ce făcea. A vrut să-mi dea ceva pentru logodnica lui, e sora mea.

— Deci n-aţi observat că locotenentul Vries a pus un revolver în sertarul biroului?

— Şedea la birou. N-am văzut niciun revolver.

Axel înaintă câţiva paşi.

— Îmi îngăduiţi, domnule căpitan? Dar asta e nemaipomenit! Doar ai... Dumneata... Aveam doar revolverul în mână! Încărcătorul se afla pe birou... Nu puteai nicidecum să nu observi asta!

Chipul lui Detlef rămase încremenit.

— Nu pot să-mi amintesc.

Cu o mişcare a capului, Krambach îl trimise pe Axel înapoi în colţul lui.

— Deci, vreţi să susţineţi, că nu aţi văzut niciun revolver la locotenentul Vries? Gândiţi-vă exact ce răspundeţi.

— Dacă locotenentul Vries ar fi avut un revolver în mână, mi-ar fi atras desigur atenţia.

Lui Krambach îi trebui un răstimp ca să înţeleagă acest răspuns cu toate consecinţele lui. Ce să-l mai întrebe acum? Poate încă ceva.

— Unde aţi fost între ora 17 şi 19?

Întrebarea era de prisos, dar cel puţin se putea aştepta la un răspuns mulţumitor.

— În dormitor, domnule căpitan. Ora de curăţenie şi de cârpit efectele. Am fost o dată afară.

— Atunci v-a văzut cineva?

— La W.C. nu era nimeni.

Krambach privi gânditor la peretele din faţă şi la

generalul Seydlitz călare.

— Bine, Mertens. Puteţi să plecaţi în permisie.

Nu observă că Detlef părăsise camera în mod cu totul nereglementar şi nu mai salutase o dată la uşă – semn că declaraţia infanteristului Mertens îl iritase considerabil. I se adresă lui Axel:

— Ce spuneţi de asta?

— Acum, pentru mine e limpede că Mertens a furat revolverul. Trebuie să-l fi văzut. În privinţa asta nu există îndoială. Am pus revolverul în sertar, sub ochii lui.

— Desigur că vă cred. Dar la poliţia judiciară declaraţia dumneavoastră nu atârnă mai greu decât a lui. Declaraţie contra declaraţie.

— Dar Mertens are motiv să mintă, fiindcă altfel ar fi dovedit ca făptaş, iar eu, dimpotrivă, n-am niciun motiv să arunc asupra lui o falsă bănuială.

— Nici dacă ar fi văzut revolverul, n-ar fi dovedit ca făptaş. Krambach chibzui încordat. Mertens e bănuit că a furat revolverul, dar şi dumneavoastră puteţi fi bănuit. V-aţi gândit până acum la asta? Axel ridică nervos din umeri. Poliţia judiciară poate să considere că simulaţi numai furtul... Dar asta, desigur, e o ipoteză. Eu, personal, mă bizui în întregime pe declaraţia dumneavoastră. Aţi pomenit cuiva despre furt, atunci, de îndată ce l-aţi descoperit?

— Era sâmbătă dimineaţă. Am vrut să raportez pe cale ierarhică, astfel că am aşteptat să vă reîntoarceţi dumneavoastră.

— Totuşi ar fi trebuit să raportaţi imediat.

— Speram să-l conving pe Mertens să fie raţional. Am încercat să-l întâlnesc sâmbătă toată ziua, dar plecase cu maşina. Poate aş fi putut să-l conving să-mi restituie revolverul. Poate că sâmbătă ar mai fi

fost posibil.

— De ce să fi fost posibil sâmbătă, ceea ce n-a fost posibil duminică? Vries, afacerea asta e cam neplăcută pentru dumneavoastră. În privinţa restituirii pistolului, aţi procedat împotriva Regulamentului, în afară de asta n-aţi păstrat revolverul conform ordinelor şi, pe deasupra, v-aţi părăsit camera fără s-o încuiaţi... Inadmisibil, cu totul inadmisibil pentru un ofiţer! Se uită sever şi în deplin acord cu generalul Seydlitz.

— Da, domnule căpitan. Acest lucru nu trebuia să se întâmple. Trebuie să suport consecinţele.

— În primul rând voi transmite mai departe raportul dumneavoastră. Mă tem că ceea ce urmează nu trebuie să ne mai preocupe. Grijile le vor prelua alţii. Se uită brusc la Axel. Să sperăm un singur lucru, Vries. Că nu s-a făptuit crima cu arma dumneavoastră.

Axel era liber. Îşi examină ceasul. Peste douăzeci de minute trebuia să ţină o lecţie: Dreptul militar şi ordinea ostăşească. Cu sau fără plăcere, trebuia să se concentreze. Poate că îi era chiar de folos să se concentreze. Sufletul îi era răscolit.

Detlef îşi zvârli în dulap bocancii cu şireturi, îşi scoase din picioare ciorapii grosolani de lână, îi mototoli cu dezgust, se necăji că trebuie să-şi atârne cu grijă uniforma pe un umeraş, în loc s-o trântească într-un colţ.

Permisie specială! Afară din împuţiciunea asta. Să dormi singur, îmbrăcat în pijamaua ta, departe de ceilalţi, de aşa-zişii camarazi, care sforăie, trag vânturi, le put picioarele, se văicăresc – o porcărie de viaţă! Şi-apoi mania asta patologică pentru curăţenie

şi ordine... caraghios!

Detlef îşi examină plin de ură patul, aşa-numitul pat, acest schelet de fier cu două etaje. Se uită în jur. Încă patru schelete la fel. Între ele dulapurile largi, şi deasupra lor, stupide şi brutale, căştile de oţel. Echipamentul de asalt şi alături de el masca de protecţie ABC. Zidurile goale şi cele două ferestre fără perdele. Un dormitor de trupă. Să trăieşti aici timp de optsprezece luni – nimic nu preţuieşte mai mult decât să scapi, să pleci, oricât de des s-ar putea. Îşi luă cu atenţie costumul civil de pe umeraş, netezi stofa fină, se schimbă la iuţeală şi începu să se simtă din nou om. Îşi încuie dulapul, înăuntrul căruia, spre mulţumirea lui, nu arăta deloc conform Regulamentului, mai aruncă o privire deasupra patului şi răvăşi puţin culcuşul, ca să le lase o amintire instructorilor.

Porni pe coridorul lung, pe treptele tocite, spre poarta cazărmii, mai avea de trecut postul de control – în sinea lui jubila: libertatea!

La o sută de metri depărtare, pe un loc de parcare public, se afla maşina lui, un Mercedes negru. Îi spunea de pe acum maşina lui, până ieri îi aparţinuse tatălui său. Aseară însă, Detlef venise pentru prima oară cu ea la cazarmă. Se tolăni în perne, satisfăcut, închise o clipă ochii, ca să guste din plin schimbarea mediului. Apoi porni motorul, acceleră puternic, demară cu viteză în curbă şi se mistui.

„Bătrânul! Acum şed eu în locul lui, iar el zace la morgă... Până la înhumare are să mai dureze multe zile; permisia specială va trebui prelungită. Desigur voi putea stoarce o săptămână întreagă.”

Îşi solicită maşina într-o curbă. Cauciucurile scrâşniră. Un pieton sări în lături. Detlef se sperie

puţin, dar acceleră şi mai mult. Îi plăcea la nebunie să conducă vijelios şi înregistră cu satisfacţie privirile indignate ale pietonilor. Când trecu de indicatorul localităţii, apăsă pe accelerator până la refuz, dar trebui să frâneze imediat, fiindcă în faţa lui avea un autobuz pe care nu putea să-l depăşească până la curbă.

Autobuzul... Aseară, Helma venise într-adevăr cu Axel, sau venise cu autobuzul? Cu autobuzul, desigur. Dar Axel are nevoie de un alibi. Detlef îşi încreţi fruntea gânditor. Putea oare Helma să rişte spunând o minciună? Poate că şoferul autobuzului îşi aminteşte. De obicei, era singura care cobora la staţia din dreptul străzii ce ducea spre lac. În orice caz mai exista şi o altă posibilitate: puteau s-o fi adus-o cu maşina niscaiva prieteni...

„Trebuie să mă interesez, fără niciun gând ascuns.”

Detlef ajunse la bifurcaţie şi se înscrise în curbă. Acum drumul trecea prin străzi strâmte, cotite, pavate cu piatră cubică, printr-un sat mic, apoi pe lângă câteva ferme, şi mai departe de-a lungul unor tufişuri. Încă o căsuţă, apoi păşuni, împestriţate cu mici tarlale de grâne. Dincolo de o păşune, începea crângul cu muşuroiul de furnici. Nici nu era atât de departe până acolo... De fapt, împuşcătura ar fi trebuit să se audă de aici!

Dar împuşcăturile în pădure nu sunt ceva neobişnuit şi de fapt le acoperă zgomotul motorului... Detlef opri şi privi dincolo, spre liziera pădurii. Poate că ieri a văzut cineva maşina lui Axel. Un Volkswagen roşu bate la ochi. Şi pe aici trec rareori maşini. Pe Helma o cunosc toţi. Poate că vreunul a băgat de seamă dacă, alături de şofer, mai era cineva în maşină...

Detlef coborî şi porni îndărăt, străbătând pe jos mica distanţă până la ultima casă. Aici locuia o pereche vârstnică. Bărbatul, pe vremuri fermier, şedea de obicei, când era timp frumos, pe banca din faţa casei şi aştepta pe câte cineva să treacă. Detlef avu noroc. Omul era şi acum acolo.

— Ei, vă plimbaţi puţin? îi strigă. Sau aţi uitat ceva? Doar aţi trecut adineauri cu maşina. Dumneavoastră eraţi, nu?

— Mi-am dezmorţit puţin picioarele, răspunse Detlef. Să cumpăr ţigări.

— Dar asta e maşina tatălui dumneavoastră. Întâi m-am gândit că ar fi dumnealui, dar nu mai putea să fie... Am auzit aseară. Cumplit!

Detlef se apropiase.

— Da, nici nu putem încă să ne dăm seama... Mai ales sora mea, pentru sora mea e deosebit de greu...

— Da, e greu. Sincerele mele condoleanţe. Desigur, nu e uşor când cineva suferă o asemenea lovitură.

— Eu suport mai uşor, dar sora mea era zilnic acasă. Când s-a întâmplat...

— Da, cum se poate întâmpla oare un asemenea lucru? O fi fost desigur atacat? Vreun muncitor străin, sau aşa ceva.

„La naiba, se gândi Detlef. Într-un fel oarecare trebuie să aduc vorba de Helma.”

— Când am aflat, sora mea era tocmai acolo cu logodnicul ei.

— Da, cel cu maşina roşie, locotenentul, îl cunosc. O aduce uneori încoace. Dar totdeauna o lasă să se coboare aici. Nu merge cu ea până acasă.

— Nu se înţelegea bine cu tata. Ştiţi, tata avea ceva împotriva logodnei. Nu era obiceiul lui Detlef să discute cu străinii probleme de familie. Dar acum nu

putea să n-o facă. Continuă: Da, ieri în orice caz a condus-o pe sora mea până acasă.

— Ieri? Bătrânul îşi încruntă fruntea. Staţi puţin...

Detlef începu să spere.

— Da, doar au venit împreună. De fapt, eu n-am fost de faţă la sosirea lor, dar...

Se opri şi se uită la bătrân, aşteptând cu încordare:

— Da, era şi sora dumneavoastră în maşină? Eu ziceam că era doar el singur înăuntru. Asta mi-a atras atenţia. De obicei nu vine niciodată singur... Dar dealtfel, cu prea mare precizie nu poţi vedea asta. Căci gonesc întotdeauna pe aici! Pe urmă însă a mai staţionat cu maşina încă un timp, acolo, în fund, puţin mai departe.

— Aşa? Dintr-o dată avea vreme berechet?

— Hm, hm! A zăbovit cel puţin un sfert de ceas. Când am vrut să plec în sat, l-am văzut în faţa porţii. Tocmai coborâse din maşină.

Detlef se îndreptă spre poartă şi privi în josul şoselei. De aici putea să vadă o bună bucată din drum, putea să-şi vadă şi maşina...

— Cam acolo unde e acum maşina mea? De acolo e şi o perspectivă frumoasă.

— Da, acolo cobor şi eu de două ori pe zi, dimineaţa şi seara, şi privesc peste câmpuri. Dar ca să stai acolo să te uiţi în jur un sfert de ceas... Dacă măcar sora dumneavoastră ar fi fost cu el!

Omul râse cu gura largă şi îşi dezveli rămăşiţele unor dinţi îngălbeniţi şi stricaţi.

— Şi sora mea nu era cu el? Sunteţi sigur de asta?

— Nu, nu chiar atât de sigur. Se uită la Detlef oarecum surprins. Poate să fi rămas în maşină, când el a coborât să facă câţiva paşi. N-am fost chiar atât de atent.

— Ei, de fapt, e totuna. Detlef ridică din umeri. Da, credeam că au venit împreună.

Mai făcu câteva observaţii asupra vremii şi îşi luă rămas bun.

— Dar voiaţi să vă cumpăraţi ţigări! strigă bătrânul pe când Detlef se întorcea spre maşină.

— Mai am câteva în buzunar – îmi ajung!

Detlef privi peste câmp spre marginea pădurii. Se gândi: „Helma n-a venit în maşină împreună cu Axel. Acum, asta e într-o oarecare măsură stabilit. Maşina lui a staţionat aici cam un sfert de ceas. A venit pe la şapte; şi a oprit aici cam pe la şase şi jumătate... În vremea asta trebuie să fi răsunat împuşcătura”.

Îşi lăsă maşina în faţa garajului şi intră în casă. O auzi pe doamna Petersen trebăluind în bucătărie.

— Ah, Detlef, te-ai întors din nou? Cât ai permisie?

— Două zile, desigur însă că nu îmi vor ajunge.

— Dar nu trebuie să te ocupi de nimic. Helma a luat totul în mâini.

— În cazul acesta va trebui să iau câte ceva din mâinile ei.

— Bine, cum crezi. În ce mă priveşte nu trebuie să-ţi faci griji. Mă mut la sora mea. De mult intenţionam asta. Dar nu voiam să-l supăr pe tatăl dumitale.

— Dar pe mine vreţi să mă supăraţi?

— Păi de dumneata are cine să se îngrijească. Cel puţin pentru un an şi jumătate de acum încolo.

— Ei da, au grijă de mine. Aproape ca de un deţinut.

— În cele din urmă o să te obişnuieşti. La început le merge la toţi aşa. Şi Helma e de părere...

— Nu mă interesează părerea Helmei... Spuneţi-mi, de fapt, a venit ieri seară împreună cu Axel?

— N-am văzut. Trebăluiam în bucătărie. Oare asta are vreo importanţă?

— Pentru mine n-are, dar poate pentru Axel.

— Ce vrei să spui cu asta? Că se afla aici tocmai când s-a întâmplat nenorocirea cu tatăl dumitale, asta nu e vina lui. Doar îl invitase domnul Mertens.

— Îl invitase într-adevăr?

— Da, asta mi-a spus-o chiar tatăl dumitale. Mi-a zis: „Axel Vries vine în jurul orei şapte, făceţi-i o mâncare bună, care să-i placă. Doar îi ştiţi de pe vremuri gusturile.” Şi-apoi a mai spus ceva de un plic, pe care l-a pus deoparte pentru el. N-am văzut însă pe nicăieri vreunul.

Îl privi pe Detlef iscoditor.

— Dacă într-adevăr ar fi fost ceva pe-aici, s-ar fi găsit. Helma e acasă?

— E în camera ei.

Detlef o lăsă pe doamna Petersen locului, făcu câţiva paşi, apoi se întoarse din nou pe jumătate.

— În ce mă priveşte, puteţi să părăsiţi serviciul imediat. Preavizul n-are nicio însemnătate. Dacă ţineţi cumva la asta.

— Mai rămân. Până ce se lămureşte totul aici.

Helma era culcată pe pat. Când intră Detlef, se ridică în capul oaselor.

— Nu mă gândeam că o să vii... Îşi aşează părul. Prin urmare, ai primit permisia.

— Două zile, dar în acest răstimp nu-l putem îngropa pe tata. N-or să ajungă doar două zile.

— Dar n-ai nevoie de permisie tot timpul până la înhumare. La urma urmei mai sunt şi eu aici. Am eu grijă de toate.

— Bine, la fel am şi eu grijă. Şi te rog, lasă pe

seama mea să hotărăsc câte zile de permisie am nevoie. Am să obţin cât de multe pot.

— Ăsta e felul tău de a fi. Foloseşti până şi moartea tatei ca să...

— ...să trag chiulul de la militărie. Spune-o liniştită. Nu mă jigneşte. Pe deasupra, nu e singurul motiv. Îţi închipui că am să las pe seama ta totul? Pe seama ta şi a lui Axel, dacă e cu putinţă? La urma urmei, trebuie reglementată moştenirea... Sunt curios în privinţa testamentului tatei.

— Şi ce aştepţi în mod deosebit de la testament?

Detlef o privi pândind.

— Ştii că tata avea de gând să te dezmoştenească? În cazul că te măriţi cu Axel, şi el rămâne ofiţer?

— Tata nu putea să se gândească la una ca asta!

— Îl cunoşti doar. Ştii cât era de pornit împotriva milităriei.

— Şi susţii, că s-ar fi exprimat în felul ăsta faţă de tine?

— Fireşte, faţă de mine. În mod excepţional, a avut şi el o dată o discuţie cu fiul lui.

— Nu te cred. Mă refer la faptul că ţi-ar fi spus despre povestea cu testamentul... Pur şi simplu nu e adevărat. Ai mai povestit cumva şi altora?

— Nu încă. Până acum.

— Dar e ridicol! Nu-i nimic adevărat. O să vedem, dealtfel, ce scrie în testament.

— N-am spus că şi-a şi modificat testamentul; am spus numai că avea de gând să-l schimbe. Voia să-ţi vorbească despre acest lucru. Helma, fii cinstită: a şi vorbit cu tine! De aceea l-a invitat pe Axel aseară aici. Şi Axel ştia.

Helma îşi privi lung fratele, fără să spună nimic. Ce ascundea această privire? – Frică? Dispreţ?

— Acum vreau să-ţi spun şi eu ceva: ştii că în privinţa afacerilor, în ultimul timp ne mergea prost? Am avut de câteva ori ghinion. Chiar în ultima săptămână, din nou. Infiltraţii de apă. Munca de câteva săptămâni, irosită... Ştii ce înseamnă asta. Mă tem că moştenirea noastră nici n-o să fie prea mare. Chiar şi din această pricină, găsesc absurdă vorbăria ta despre dezmoştenire.

— Pot să-ţi aduc aminte de asigurarea pe viaţă? E vorba desigur de mult mai mult decât o sută de mii. După moartea mamei, tata nu a anulat-o. Nu suntem chiar atât de săraci cum îţi închipui. Şi-acum, altceva. Ai afirmat că aseară ai venit cu Axel din oraş.

Helma încuviinţă.

— Eu am auzit însă că Axel era singur în maşină. A trecut prin sat în jurul orei şase şi jumătate, a parcat maşina la câteva sute de metri mai încolo... şi s-a dus în crâng.

Detlef gândi: „De fapt nu ştiu precis asta, dar încerc”.

Helma îl privi încremenită.

— La muşuroiul de furnici, adăugă Detlef.

Chipul frumos al Helmei se schimonosi. Şopti:

— Acum ştiu unde vrei să ajungi. Am bănuit întruna, dar nu credeam că e cu putinţă să fii atât de ticălos! Şi unul ca ăsta mi-e frate! Eşti atât de ticălos, ticălos...

Avea lacrimi în ochi.

— Helma, spuse Detlef, străduindu-se să vorbească pe un ton ferm şi plin de superioritate. Helma, vino-ţi în fire! Şi nu privi totul din punctul de vedere al lui Axel. Nu vezi lucrurile obiectiv. Nici nu poate să-ţi ceară nimeni acest lucru. Dar privite obiectiv, unele amănunte apar într-o lumină ciudată. În legătură cu

Axel.

Helma sări brusc în picioare, strigând:

— Şterge-o de aici! Detlef se sperie. Vocea ei nu sunase niciodată atât de tăios. Ieşi afară! Şi să nu-ţi închipui că n-o să ne apărăm – ai să mai ai surprize! Ai să fii surprins...

„Ca o pisică turbată, se gândi Detlef; acum îmi sare în beregată...” Îi spuse:

— Linişteşte-te, mai întâi, şi se prefăcu că se stăpâneşte. După ce ai să te linişteşti, putem să ne continuăm discuţia.

Şi închise precaut uşa în urma lui.

Axel o privea pe Helma dintr-o parte, pe furiş. Şedeau pe canapea, fiecare la câte un capăt. Camera spaţioasă era luminată slab. În spate de tot, lângă fereastră, era aprinsă o lampă cu picior. Helma sorbea din paharul ei cu vin, în timp ce Axel îşi aprinse altă ţigară, deşi de-abia o strivise pe cealaltă în scrumieră.

— Helma, doar nu s-a schimbat nimic între noi. Se apropie de ea şi îi puse grijuliu braţul pe umăr. Dar o simţi cum se împotriveşte. Îi mângâie părul lung, blond, îşi strecură mâna pe sub el, îi atinse cu gingăşie urechea şi încercă să-i aplece capul pe spate. Dar Helma se desprinse.

— Te rog, nu. Gândeşte-te la tata.

Axel se aşeză iar resemnat, şi îşi luă din nou din scrumieră ţigara care mai fumega.

— Crezi că eu mă simt în largul meu? Şi eu sunt foarte lovit de cele întâmplate tatălui tău, poţi să mă crezi. Pe deasupra... raportul despre pierderea revolverului a ajuns azi-dimineaţă la comandant.

După-amiază, a venit unul de la poliţia judiciară. Avansarea mea e compromisă. Asta e clar.

Helma părea a nu fi auzit nimic.

— Nu înţeleg cum de-a primit mama ta atât de liniştită vestea morţii tatei.

— Ştii cum e. În sufletul ei probabil că a suferit.

— Pentru tata ea a însemnat nespus de mult, până în ultima zi. Şi faptul că după atâţia ani au ajuns la cearta de atunci, asta l-a făcut să sufere imens.

— Desigur că şi ei îi pare rău. Mai ales că motivul era cu totul neînsemnat. Avea de gând să se împace din nou cu el. Din cauza asta s-a şi întors mai devreme.

Helma privi câteva minute, tăcută, în întuneric. Apoi îl întrebă brusc, fără să-l privească.

— Axel, e adevărat că ieri când ai venit încoace ai oprit lângă ieşirea din sat?

Axel nu răspunse. I se scutură scrumul din ţigară, dar nu băgă de seamă.

Helma îl privi aproape cu teamă.

— Mi-a povestit Detlef. A aflat în sat.

— Spune mai bine: a spionat! Axel îşi dădu osteneala să-şi păstreze calmul. Atunci ştie şi că n-am venit aici împreună.

— Ai oprit acolo şi te-ai dus în pădurice?

Axel se ridică:

— Şi asta a văzut-o cineva?

— Axel, te rog să-mi explici!

— Helma... eu...

— Explică-mi imediat, Axel!

— Dumnezeule, Helma, a trebuit să opresc şi eu. Din motive... din motive fiziologice, ce vrei? Şi atunci am auzit o împuşcătură. O împuşcătură de revolver după câte mi s-a părut. Desigur că m-am gândit

imediat la revolverul meu P 38. Era aproximativ ora şase şi jumătate. Nu puteam să ştiu... dar aceea trebuie să fi fost împuşcătura.

Un timp se priviră unul pe altul, muţi, fără să se vadă.

— Am aşteptat să mai aud o împuşcătură. Atunci aş fi putut să mă iau după zgomot. Aveam impresia că detunătura venise din crâng... Dar, desigur, nu puteam să ştiu ce semnificaţie are!

Helma îi cuprinse gâtul cu braţele.

— Ah, Axel!

El rămase ţeapăn pe canapea.

— Parcă ţi s-a luat o greutate de pe inimă. Doar n-ai crezut cumva...

— Nu spune asta!

Fata îi acoperi buzele cu mâna şi se lipi de el. Axel mai făcu o clipă pe inaccesibilul, apoi rezistenţa i se topi şi o strânse pe Helma la piept, o sărută, nu-i mai slăbi buzele. În cele din urmă ea se propti de umerii lui şi scăpă din strânsoare.

— Nu, Axel, acum nu, totuşi!

Axel o ţinu strâns.

— Vino, Helma! Tocmai acum. Adineauri am uitat pentru o clipă de toate grijile. Şi cu tine e acelaşi lucru... Vino!

Helma se desprinse cu totul de el.

— De ce? întrebă ea repede, de ce tata a... Răsuflă de câteva ori adânc. De ce te-a invitat tata aseară aici?

— Nu ştiu. Ţi-am mai spus-o. M-a chemat la telefon. N-am înţeles limpede, mi s-a părut cam tulburat. Desigur că şi eu eram puţin agitat. Să vorbesc din nou cu el după atâta timp...

— Şi, într-adevăr, n-a spus de ce să vii?

— Nu! Dar de ce mă întrebi din nou? Presupun că a vrut să-mi vorbească, să clarificăm situaţia. Din această cauză am găsit puţin ciudat faptul că nu era acasă când am sosit.

— Dar a spus că vrea să pregătească ceva pentru tine. Doamna Petersen îşi aduce aminte precis.

O vreme tăcură. Apoi se priviră. Amândoi aveau ceva de spus. Şovăiau. În sfârşit, Axel îşi luă inima în dinţi.

— Detlef.

— Când a plecat tata, Detlef era în casă, spuse Helma.

— Îl cred în stare.

— Dar ce poate să fi fost? Desigur nişte însemnări.

— Tatăl tău ezita totdeauna să vorbească despre lucruri personale. Am observat asta de mai multe ori. Poate că mi-a lăsat nişte însemnări. Nu ştiu ce altceva ar fi putut să fie.

— N-ai avut cumva impresia că te-a chemat pentru o reglementare a succesiunii?

— Dar n-am nicio legătură cu moştenirea. Tu eşti fiica lui. Asta nu te-ar fi privit decât pe tine şi pe Detlef. Ce ar fi putut să-mi lase după tot ce a fost între noi?

— Poate voia să te determine să renunţi la cariera militară.

— Nu ştiu cum ar fi putut să obţină asta.

— Uite, de exemplu, dacă m-ar fi ameninţat pe mine cu dezmoştenirea.

— Nu crezi, sper, că m-ar fi putut influenţa pe această cale. Şi, desigur, nici pe tine, sau...

— Desigur că nu. Ideea nici n-a fost a mea.

Helma privi în lături.

— Nu mai spune! Axel clătină de câteva ori din cap.

Tabloul se conturează din ce în ce mai bine. Acum am chiar un motiv... Detlef a scornit asta, nu?

Helma dădu afirmativ din cap.

— Axel, cu ce am meritat un asemenea frate? Nici tata nu l-a iubit niciodată. Sau poate de aceea Detlef a devenit aşa. Tata te-a considerat totdeauna pe tine ca fiul lui adevărat.

Axel zâmbi.

— Ai vrea oare să fiu fratele tău?

Ea îi trecu lin degetul arătător de pe frunte, în jos, deasupra nasului, pe gură, ajunse la bărbie, îi urmări profilul.

— Nu semănăm întrucâtva unul cu altul, ce părere ai?

Axel o privi cu seriozitate.

— Nu suntem frate şi soră.

O trase spre el aproape cu brutalitate şi îşi lipi buzele de umerii şi de gâtul ei. Helma se apără, îşi suci capul dintr-o parte în alta, dar încetul cu încetul se dădu bătută. „Ca şi când ar vrea să mă violeze”, gândi ea.

Apoi se cufundă liniştită în braţele lui. Mâinile acelea, care îi rătăceau pe trup, o făceau să se înfioare. Axel îşi trecu buzele pe faţa ei până îi găsi gura. Îi cuprinse cu o mână gâtul, cu cealaltă unul din genunchii fin rotunjiţi. Helma se lăsă pe spate, dar Axel nu contenea s-o sărute. Atunci Helma îşi trase capul spre spate, atât de mult, încât, în cele din urmă, Axel trebui să renunţe a o mai îmbrăţişa. Trupul fetei se încordă.

— Te duc în camera ta, da? şopti Axel.

Îşi îndepărtă mâinile, dar pe când stătea în faţa canapelei aplecat deasupra ei, Helma se ridică, îşi trase rochia în jos şi îşi netezi părul care îi căzuse

peste faţă.

Axel o privi dezamăgit.

— Ce s-a întâmplat, Helma?

— Mi-a trecut ceva prin minte.

Axel se prăbuşi resemnat într-un colţ al canapelei.

— Aşa, ţi-a trecut ceva prin minte. Ştii că eşti bine! În ce mă priveşte, nu-mi trece nimic prin minte când te îmbrăţişez. Fiindcă în clipele acelea nu mă gândesc deloc.

— Avem toate motivele să ne gândim.

— Dar nu în asemenea clipe! Asta e... Asta e nefiresc.

— Fii atent! îi spuse Helma, şi păru din nou pe deplin stăpână pe sine. Tata pregătise ceva pentru tine. Să presupunem că Detlef a găsit obiectul şi l-a luat. Unde putea să-l pună?

— Să-l distrugă. Axel îşi aprinse o ţigară. Sau să-l ascundă, ce pot să ştiu?

— Să presupunem că era important şi nu l-a distrus. Nu putea să-l ascundă în camera lui sau altundeva în casă, fiindcă probabil conta pe posibilitatea unei percheziţii din partea poliţiei judiciare.

— Nici în cazarmă nu cred că putea să-l ascundă. În orice caz, am să mă uit în dulapul lui.

— Aseară am observat că s-a dus în pod. Încă de când era băiat şi-a înjghebat acolo o ascunzătoare. El crede că nu ştie nimeni de ea.

— Şi tu o ştii? Cum de ai aflat taina?

— Uneori şedea singur în pod ceasuri întregi. Când venea de la şcoală, se urca aproape totdeauna sus. O dată m-am pitit în pod. Voiam să văd ce face acolo.

— A fost însă foarte indiscret din partea ta, scumpo. Şi ce ai avut prilejul să vezi?

— A împins în lături canapeaua veche şi a vârât un deget într-o gaură din podea. La o jumătate de metru distanţă, a ridicat capătul unei scânduri din duşumea. A dislocat-o cu un mecanism. Îi făceau plăcere asemenea lucruri.

— Şi pe urmă?

— Da, acolo era ascunzătoarea. Există un spaţiu între placa de beton şi scândurile podelei.

— Şi ce ascundea acolo?

— N-are nicio importanţă.

— Dar mă interesează. După câte te cunosc, mai târziu te-ai uitat desigur în ascunzătoare.

Helma îl privi indignată.

— Pe o fată n-o interesează defel ce avea Detlef în ascunzătoarea lui. Erau nişte reviste din alea, ştii tu, cu poze.

— Aşa, şi?

— Ce, şi?

— Ce-a mai făcut pe urmă?

Helma se roşi.

— Nu m-am uitat. Nici nu m-am mai dus sus niciodată. Băieţii sunt îngrozitori…

— Ei da, recunoscu Axel. Uneori şi fetele… Dar faptul cu ascunzătoarea e interesant. Crezi că mai există?

— Putem să ne uităm. Detlef a plecat în oraş. Se va întoarce de-abia mai târziu. În orice caz, o să auzim maşina. Doamna Petersen doarme la ora asta. Ea nu bagă de seamă nimic. Dacă Detlef ar vrea să ascundă ceva, n-ar avea altă posibilitate mai bună.

Urcară scara abruptă ce ducea la pod. Undeva, printre grinzi, atârna o lampă. Umbrele grinzilor pe podeaua de scânduri şi pe părţile interioare înclinate ale acoperişului te amăgeau cu o arhitectură

uluitoare. Porţiuni întinse ale podelei erau scufundate în întregime în umbră.

Axel privi în jur.

— O iluminaţie rafinată.

— Detlef a agăţat lampa în felul acesta. Înainte nu se aflau aici decât lămpi de perete. Tata a găsit iluminaţia lui Detlef foarte spectaculoasă. Din pricina asta a menţinut-o.

Axel fu cuprins de un sentiment neplăcut. El preţuia camere uşor de examinat şi clar luminate. Privi în jur. Departe, în fund, era un dulap de haine mare şi greu, alături de el, o canapea. Axel arătă spre canapea.

— Acolo?

Helma încuviinţă.

Se aşeză, se scufundă adânc, droturile scârţâiră.

— Hai, Helma, vino, ia loc lângă mine. E foarte plăcut aici.

Întinse mâna.

Helma se trase îndărăt.

— Trebuie să dăm canapeaua la o parte. Nu te aşeza pe ea acum. E murdară şi plină de praf.

Axel lovi canapeaua cu toată palma. Din ea se ridică un nor de praf vizibil cu toată semiobscuritatea. Se legănă puţin în sus şi în jos, astfel că arcurile scrâşniră grosolan.

— Şi tu te ascunseseşi probabil acolo, sus, pe dulap?

Helma îl apucă de braţ şi îl trase energic în sus.

— Acum lasă prostiile. N-am venit aici de plăcere.

— Şi de fapt de ce nu? Dar, mă rog. Mai întâi să căutăm gaura din podea. Avem nevoie de vreo unealtă?

— Mă duc jos să aduc o şurubelniţă.

Axel îi auzi tocurile care clămpăneau pe scara podului, apoi se făcu liniște. Se ghemui pe vine și găsi repede adâncitura din podea. Își vârî degetul arătător în ea și pipăi pe toate laturile. Dădu peste o închizătoare metalică, prinsă desigur cu o balama sub scândurile podului. Căută să împingă închizătoarea, dar părea înțepenită de rugină. Când încercă a doua oară, închizătoarea cedă brusc câțiva centimetri.

Axel își scoase degetul și privi scândurile podelei, închizătoarea se continua în unghi drept spre peretele hornului. Helma vorbise de o distanță de circa cincizeci de centimetri. Da, aici era adăugată o bucată de lemn la capătul unei scânduri din podea. Păși pe ea și se clătină puțin. Pătrunse cu vârfurile degetelor în crăpătura îngustă și, ce să vezi, bucata de scândură, lungă cam de treizeci de centimetri, se desprinse ușor. O examină. În partea ei de jos erau fixate două balamale, câte una la fiecare capăt, balamale în care se îmbuca închizătoarea. Aceasta consta dintr-o pârghie care se bifurca la capătul ei. Pârghia desigur că nu se putea observa. Era așezată sub scândurile podelei. Ca să fixeze mecanismul, Detlef trebuise să scoată o parte din scândurile dușumelei.

Axel pipăi precaut înăuntrul deschizăturii. Podeaua se afla aici la o distanță de circa zece-cincisprezece centimetri deasupra planșeului de beton. Dar ascunzătoarea era goală. Axel se ridică. Oare Helma n-avea de gând să se mai întoarcă?

Helma zăbovi. Dulapul de scule era agățat în pivniță. Stătea șovăind în fața lui. Să spună că a dispărut cheia? Acum îi părea rău că trădase ascunzătoarea lui Detlef.

„Îl compromit pe Detlef, se gândi, de fapt, pe Detlef când avea cincisprezece-şaisprezece ani, dar Axel va raporta faptul la Detlef de acum. Poate că ceea ce căutăm noi nici nu se află acolo. Pe deasupra, aş fi putut tot atât de bine să caut singură. Toată povestea e penibilă. Dacă nu duc cu mine şurubelniţa, poate că închizătoarea nici nu poate fi urnită. Într-un fel oarecare trebuie să-l abat pe Axel de la gândul să caute în ascunzătoare. Aceste reviste dezgustătoare cu nuduri”... Helma se roşi. Se ruşina pentru fratele ei. Se uită, dusă pe gânduri, la dulapul cu scule. În casă era linişte. Ca şi cum...

Un strigăt.

Acum altul... Axel?

Rămase pironită locului. Da, se auzea din pod. O striga oare Axel? Îşi pierduse răbdarea? Dar nu suna în felul acesta. Suna ca un strigăt de ajutor. Axel! Pentru numele lui Dumnezeu!

Întâi nu-l văzu pe Axel, dar îi auzi geamătul. În spatele canapelei. Se aplecă deasupra spătarului.

Era aşezat în genunchi în faţa deschizăturii, cu trunchiul aplecat mult înainte şi cu mâinile înfundate până la coate sub scândurile podelei.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ajută-mi! Unde ai stat atâta timp?

— Ce s-a întâmplat? Scoate-ţi braţele!

— Pe dracu! Sunt prins. Mi-am frânt toate degetele.

Helma se ghemui pe vine şi îi trase braţul drept. Axel ţipă ca din gură de şarpe.

— Ai înnebunit? Sunt prins! Într-o cursă! O cursă de şobolani sau cam aşa ceva. Cu amândouă mâinile... Când am cercetat podeaua spre fundul deschizăturii, mi-a apucat brusc mâna. Am vârât, desigur, mâna cealaltă, dar acolo mai era încă o cursă. Trebuie să fi

instalat un şir întreg, fixate una lângă alta pe duşumea. Tipic pentru Detlef... Acum, ajută-mi odată! Dar încet, cu precauţie.

Helma se ghemui lângă el. Fireşte, situaţia lui era neplăcută. Poate că îşi fracturase într-adevăr degetele. Cu toate acestea fetei îi venea să zâmbească. Axel stătea acolo întins, ca un mahomedan la rugăciune. Ea încercă să pătrundă în deschizătură, dar era blocată de braţele lui Axel.

— Trebuie să ridicăm scândurile duşumelei, spuse Helma. Mă duc să-mi iau o unealtă din pivniţă, un topor sau ceva asemănător.

— O rangă, gemu Axel; dar grăbeşte-te. Sper că nu durează tot atât de mult ca adineauri.

— Nici nu ştiu dacă avem o rangă. Şi Detlef nici nu trebuie să observe că am umblat aici sus.

— Asta n-are nicio însemnătate! strigă Axel. Trebuie să-mi eliberez mâinile, în orice fel! Închipuie-ţi că fratele tău mă vede aici în halul ăsta.

— Mai încearcă încă o dată. Poate ai să reuşeşti.

Axel scrâşni din dinţi şi afurisi... Acum! Gemu din toţi rărunchii dar reuşi să-şi scoată o mână din capcană. O trase precaut afară şi-o privi. Dosul mâinii era brăzdat de o dungă roşie. Îşi deschise şi apoi îşi închise pumnul. Nu mai avea putere în el.

Helma îşi strecură acum o mână în deschizătură, pipăi de-a lungul braţului lui Axel, până când simţi resortul de fier care îi apucase degetele şi i le ţinea încleştate. Reuşi să salte puţin resortul; Axel îşi trase mâna afară şi capcana se închise brusc.

Se ridicară amândoi, răsuflând uşuraţi.

— Am avut ce am căutat, spuse Helma.

Axel îşi pipăi degetele.

— Poate că nici nu e nimic fracturat, dar sunt

desigur scrântite.

Îşi privea mâinile fascinat, deschidea şi închidea mereu pumnii.

Helma ar fi trebuit să-l compătimească, dar aproape că simţea un fel de bucurie pentru necazul lui. Desigur că nu era frumos din partea ei, însă nu putea să se împotrivească acestei senzaţii. Se aşează pe canapeaua prăfuită, lipindu-se de el. Arcurile trosniră. Ca să-l consoleze, îi cuprinse umerii cu braţul şi îi mângâie părul.

— Poate că totuşi nu mi-am fracturat nimic. Bine că am oase atât de rezistente.

Câtva timp pipăiră amândoi mâinile lui Axel, până ce se convinseră că toate oasele erau nevătămate. Totuşi, mâinile i se umflau.

„Se cam preface”, gândi Helma. Cu glas tare, spuse:

— Mai rău e că totul a fost degeaba.

— Degeaba? Ce vrei să spui? Axel îşi deschise şi închise iarăşi pumnii, de data asta cu mai multă nădejde.

— Păi ascunzătoarea e goală. O acopăr din nou.

Axel se ridică în picioare.

— Dacă fratele tău a ascuns plicul acolo, atunci nu încape nicio îndoială, l-a pus înapoia curselor de şobolani. Se uită în jur, căutând ceva. Uite, aici, umbrela asta veche e tocmai ce ne trebuie. Vreau mai întâi să explorez terenul cu ea.

Luă umbrela din cuier şi îi plimbă mânerul prin ascunzătoare. Poc! A treia capcană. Alături, alta. Axel mai căută câtva timp, dar nu mai găsi nimic. Pericolul era înlăturat. Băgă mâna adânc de tot în deschizătură, mormăi mulţumit şi scoase la iveală un teanc de caiete.

— De fapt, aşa ceva le interesează şi pe femei? O privi pe Helma rânjind. Aici, poftim, în astea sunt şi fotografii de bărbaţi... FKK, Friluftslivet, caiete Helios. Cele mai multe din Danemarca sau Suedia.

— Ca băiat şi-a petrecut uneori acolo vacanţele.

Helma făcu tot ce putu să nu ia în seamă caietele.

Axel scoase la iveală un nou teanc. De data asta erau mai ales cărţi. Plescăi din limbă.

— Priveşte aici, Helma, dacă nu eşti încă lămurită. Asta, în orice caz... Nu, pe ăstea nu ţi le arăt.

— Crezi că vreau să le văd?

— Ah, băiatul ăsta! Nu! Nu! Axel clătină din cap cu prefăcută indignare. Un prospect de articole igienice, specialităţi... Coroana amorală – Helma, ce-ţi închipui că ar fi asta? Poate să vie de la amor, dar şi de la amoral.

Helma îi smulse caietul din mână.

— Lasă-le, odată, deoparte. Nu asta am căutat. O să scotocim acum prin lucrurile lui Detlef?

Axel se simţi ca un subofiţer care, la inspecţia dormitoarelor trupei, găseşte mereu alte murdării. Întinse mâna până la fundul ascunzătorii şi mai scoase câteva caiete. Erau ultimele. Apoi găsi ce căuta.

— Uite, aici! Ăsta trebuie să fie – plicul ăsta mare: „Pentru Axel Vries”. Prin urmare, am avut dreptate cu bănuiala noastră. Deci, porcul ăsta... Se ridică, ducând plicul aproape cu evlavie în amândouă mâinile. Înconjură canapeaua încet, cu solemnitate şi se aşeză. Ţinea plicul ca pe un obiect extrem de preţios.

— Toată maculatura asta o aşez din nou înăuntru, spuse Helma. Nu e frumos să cotrobăieşti prin lucrurile altora. Dar, de data asta, am fost îndreptăţiţi

s-o facem.

Axel nu reacţionă; scoase precaut paginile din plic. Ridică privirile doar după ce Helma pusese din nou totul la loc şi închisese cum trebuie.

— Helma, nu ştiu dacă e potrivit să citim împreună însemnările. După cât se pare e o întreagă biografie. Sunt multe pagini. Poate că tatăl tău nu ar fi dorit asta. Pe de altă parte, ceea ce ştiu eu trebuie să ştii şi tu. Hotărăşte singură!

— Începe să citeşti singur. Putem să bem o cafea, aşa că între timp mă duc în bucătărie. După aceea ai să-mi spui dacă să le citesc şi eu. De fapt, nu vă priveşte decât pe voi doi, ceea ce ţi-a lăsat scris tata.

Dragă Axel, băiatul meu – departe de mine orice sentimentalism... Axel recitea mereu începutul. Erich Mertens fusese tatăl lui, chiar dacă nu cel trupesc. Tânărul se simţi adânc îndurerat. Sentimentele lui pentru Erich fuseseră îngropate. Îl înstrăinaseră încăpăţânarea şi dezamăgirea, dar îl iubise pe Erich profund, îl iubise ca pe un tată. În clipa aceasta faptul îi apărea limpede.

Axel citi şi uită lumea din jur, o uită pe Helma, care pregătea, jos, în bucătărie, cafeaua şi desigur căutase numai un pretext ca să-l lase singur. Ţiglele de pe acoperiş clămpăniră uşor. Dinspre lac bătea o briză puternică. Lumina era slabă, parcă arunca umbre din ce în ce mai încâlcite. De îndată ce Axel se mişcă, canapeaua scârţâi. El citea, reflecta, purta un dialog tăcut cu Erich Mertens, continua lectura.

Citi povestea crimei de care se acuza Erich Mertens, uciderea sergentului major Vries, care fusese tatăl lui Axel. Dar ce însemna pentru el sergentul major Vries? Nu simţea altceva decât milă

pentru Erich Mertens, niciun fel de dispreţ, niciun sentiment de ură. Era aproape curios să ajungă la clipa în care avea să apară mama lui şi cu el şi se cufundă în lectură ca într-un roman captivant.

În nopţile următoare, Axel, am vegheat la mormântul tatălui tău. Ca şi cum s-ar fi simţit vinovată, ploaia a încetat. În tavanul norilor s-a ivit o spărtură şi luna, rece şi nepăsătoare, a preschimbat lagărul într-un câmp de morminte. Mii de morminte răscolite, unul lângă altul, pregătite să-şi primească morţii. Am stat ceasuri întregi nemişcat lângă mormântul tatălui tău, înfăşurat în foaia de cort şi am încercat să-mi întreţin ura.

Mă răzbunasem. Nu trebuia să fiu mulţumit? Nu eram. Dimpotrivă. Începeam să-l înţeleg pe Vries, am început să mă urăsc singur, mai mult decât îl urâsem vreodată pe el. Oare mă urâse şi tatăl tău pe mine? Probabil că nu. Poate că mă dispreţuise numai. Mă dispreţuise fără motiv, până în clipa când am ajuns ucigaşul lui. În cele din urmă eu am fost acela care i-am oferit motivul dispreţului... În nopţile acelea, am simţit că viaţa mea e înlănţuită de moartea lui.

Curând după aceea lagărul a fost evacuat. În timp ce stăteam afară aliniaţi în şiruri lungi şi aşteptam să fim transportaţi de acolo, am văzut buldozere masive care nivelau lagărul, treceau peste povârnişuri şi gropi netezind câmpul, ca să corespundă nevoilor unei culturi de sfeclă.

Undeva, pe o asemenea tarla, în apropiere de Remagen e îngropat tatăl tău. Niciun plug n-a pătruns până la el, nimeni n-a plâns vreodată la mormântul lui, afară de mine care l-am ucis. Dar n-am plâns lacrimi de jale, ci lacrimi de ruşine şi de căinţă.

Am fost lăsat la vatră încă în iunie 1945, deşi nu o meritasem. M-am înapoiat acasă, unde mi-am găsit părinţii sănătoşi şi ceea ce mai rămăsese din întreprinderea noastră de construcţii. Curtea, şoproanele cu unelte şi ceva materiale. Maşinile şi vehiculele fuseseră rechiziţionate. Nu meritasem acest lucru; dar după înapoierea mea, întreprinderea s-a dezvoltat rapid. La început tatăl meu se mai putea ocupa de ea, apoi am preluat în întregime conducerea în mâinile mele. Pe atunci însemna mult să ai asigurată o bază materială, chiar dacă ea nu consta decât din câteva lopeţi, roabe şi o betonieră străveche. În afară de asta, în curând am intrat în relaţii apropiate cu trupele de ocupaţie engleze, şi am primit materiale de construcţie şi comenzi. Deşi nu o meritasem, nu am simţit lipsurile primilor ani de după război. Axel, nu ştii cum s-a dezvoltat firma mea cu vremea. Aş fi putut să-i dau o amploare şi mai mare şi dacă ai fi rămas la mine, desigur că aş fi făcut-o. Dar recunosc că în ultimii ani mi-am neglijat afacerile. Poate că dacă firma n-ar fi fost aşezată pe baze atât de solide s-ar fi prăbuşit. Pentru mine a devenit limpede că nu lucram numai pentru familia mea, ci şi pentru tine şi pentru mama ta, pentru familia victimei mele, sergentul major Vries. Familia lui a devenit familia mea şi această legătură s-a cimentat într-atât, încât m-am îndepărtat de propria mea familie, dacă ea mi-a fost vreodată aproape. Această înstrăinare a simţit-o soţia mea şi Detlef. Aşa cum o vină atrage după ea alta, tot aşa m-am făcut vinovat şi faţă de ei.

În toamna anului 1945, într-o dimineaţă, am găsit printre scrisorile primite, un plic albastru, pălit, cu un scris drept, energic. Am întors nepăsător plicul şi am încremenit: *Irene Vries.* Expeditoarea scrisorii era

Irene Vries. Pe atunci nu puteam să ştiu că acea clipă a însemnat o răscruce în viaţa mea, dar am simţit-o.

Preastimate domnule Mertens!

Am aflat de la un camarad al soţului meu că aţi fost în aceeaşi companie cu el şi că aţi stat împreună până în ultimele zile. Vă rog să-mi scrieţi ce ştiţi despre dispariţia lui. Dacă sunteţi în măsură să-mi spuneţi ceva, mi-ar face plăcere să vorbesc cu dumneavoastră personal. Vă rog să mă ajutaţi!

Vă salută,
Irene Vries.

Scrisoarea suna aproape oficial, până la fraza: „Vă rog să mă ajutaţi!” Ea se referea, desigur, numai la ajutorul meu în căutarea celui dispărut. Dar mie fraza îmi spunea mai mult. Eram singurul care puteam să-i dau certitudinea asupra sorţii soţului ei. Dar o ajutam într-adevăr în felul acesta? Poate ajunsese nevoiaşă şi avea nevoie de ajutor, într-o cu totul altă formă. Îi omorâsem soţul. Războiul provocase atâtea nenorociri, care nu mai puteau fi îndreptate niciodată. Nici ceea ce pricinuisem eu personal nu mai putea fi îndreptat. Dar o mică parte a vinii se putea răscumpăra. M-am gândit, de asemeni, să-i spun Irenei Vries întregul adevăr. Un timp oarecare asta a fost intenţia mea fermă. Dar ar fi fost oare pentru mine o ispăşire? Aş fi ajuns oare în faţa unui tribunal? Pe de altă parte, în vremea aceea fiecare era înclinat să mai scape încă o dată, nimeni nu se acuza singur, dimpotrivă, fiecare căuta să se disculpe. De ce să fi

făcut excepţie tocmai eu? Mulţi aveau conştiinţa mult mai încărcată.

Nu ştiu dacă atunci când am plecat la ea, la Hamburg, mă mai gândeam serios să-i mărturisesc totul mamei tale. Îmi scrisese: *„Vă rog să mă ajutaţi!”* Şi eu eram hotărât s-o ajut.

Pe atunci, în toamna anului 1945, nu aveam încă maşină. Am călătorit cu trenul, înghesuit într-un compartiment arhiplin, cu bănci de lemn şi geamuri acoperite cu scânduri bătute în cuie, cu excepţia unui mic orificiu de aerisire. Nu exista sticlă şi nici vagoane de cale ferată cu geamuri rămase întregi. Lipită de mine şedea o femeie grasă, care ţinea între picioarele depărtate unul de altul un rucsac. Mirosea a pământ, a cartofi sau a sfeclă. Faţa femeii sclipea unsuroasă şi ochii îi scânteiau cu chef de harţă. Îşi păstra rucsacul între picioarele depărtate, ca pe o pradă. Cum trebuia să mi-o închipui pe Irene Vries? Dacă arăta atât de robustă şi sclipind unsuros ca această femeie, voi fi oare în stare să-i mărturisesc fapta mea? Poate că în acest caz ar fi mai bine, atât pentru ea cât şi pentru mine, dacă i-aş transmite prin cineva un ajutor material... Un sac de cartofi pentru soţul ucis? Zece saci? O mie de saci? Fapta mea nu putea fi reparată printr-un ajutor material. Dar acum nu era vorba de mine, ci de dat ajutor Irenei Vries. Oare cartofii nu erau pentru ea mai de preţ decât mărturisirea unui ucigaş?

Călătoria cu trenul, în vagonul supraaglomerat, între oamenii pământii, cu privirile întunecate, cu mâna pe portvizit ca să nu fie furaţi, a fost pentru mine o călătorie în trecutul nemijlocit, înapoi spre etapele războiului, morţii şi distrugerii. La noi acasă nu căzuse nicio bombă, trăiam ca înainte de război.

La început de-abia puteam să concep: aparent, nu se schimbase nimic. Totul rămăsese întreg. Războiul mă distrusese numai pe mine, dar lucrul acesta nu se putea constata nemijlocit.

Am ajuns în suburbiile Hamburgului. Prin deschizătura strâmtă dintre scândurile bătute în cuie, care acopereau ferestrele, se perindau schele strâmbate, pereţi de case cu ferestrele fără geamuri, resturi de coşuri în picioare, ziduri arse. Gara principală era, de fapt, un schelet din suporţi de oţel negri, pârjoliţi, centrul oraşului un morman de ruine. Dar străzile, străzile vechi şi cunoscute mai puteau fi găsite. Ştiai unde te afli.

Trebuia să ajung în Hamburg-Hamm. O parte din drum puteam să călătoresc cu tramvaiul, apoi trebuia să mă descurc singur. Aici nu mai existau străzi, ele ajunseseră în mare parte poteci, care şerpuiau printre munţi de moloz şi ruine de case. M-am rătăcit şi m-am urcat pe una din numeroasele movile de moloz... M-am îngrozit: parcă era lagărul de prizonieri de la Remagen. Ca şi acolo, coline şi gropi cât vedeai cu ochii. Totul lipsit de viaţă, doar puţini mărăcini, câteva buruieni şi ruinele unor case, coşuri şi ziduri arse, măcinate ca nişte dinţi stricaţi. Mormântul sergentului major Vries mărit la infinit! Şi sub aceşti munţi de moloz zăceau morţi de soarta cărora nu ştia nimeni. În pivniţele prăbuşite fuseseră îngropaţi cu miile. Şi existau mii de vinovaţi. Dar ce însemnătate avea pentru mine vina altora? Eu trebuia să-mi duc povara propriei mele vinovăţii. Aviatorii bombardierelor nu ştiau pe cine omoară. Eu ştiusem. O mie de victime ale unui pilot de bombardament cântăreau mai uşor decât victima mea, singura mea victimă.

Când am găsit strada pe care o căutam, se întunecase. Numai pe anumite porţiuni era o stradă cum se cuvenea, cu pavaj, rigole şi trotuare. Pretutindeni erau locuri în care dărâmăturile şi deşertul de moloz creşteau din amândouă părţile, aşa că între ele rămânea numai o trecere îngustă, în dreptul unei părţi a străzii care mai era întreagă, un şir scurt de case rămăseseră în picioare. Etajele arseseră, faţadele erau negre şi ciuruite de nenumărate schije de bombe şi aşchii de piatră. Feţe pârjolite, cicatrizate. Ferestrele bătute în scânduri, ca nişte ochi orbi. Doar pe ici, pe colo, sclipeau câteva geamuri. Pe mijlocul străzii se juca o ceată de copii. Desigur că de luni de zile nu trecuse vreo maşină pe acolo. Am întrebat o fetiţă de locuinţa doamnei Vries şi mi-a arătat spre tine.

„Ăsta e Axel, Axel Vries. El poate să vă conducă.”

Tu te ghemuiseşi puţin mai la o parte, la picioarele unui dâmb de moloz, în faţa unei grămezi de ţigle şi te jucai de-a pietrarul. Am stat un răstimp acolo şi te-am privit. Nu îndrăzneam să-ţi vorbesc, deşi nu erai decât un băieţel de trei ani. Dar băieţelul pe al cărui tată îl ucisesem. Ţineai în mână un ciocan mic şi te chinuiai zadarnic să desprinzi o bucată mare de mortar de pe o ţiglă. Puţin mai departe am văzut o alta, pe care ţi-am dat-o, deşi era spartă. Te-ai uitat la mine şi ai surâs. Te-ai uitat pentru întâia oară la mine şi mi-ai surâs. Privirea şi surâsul tău m-au răscolit adânc. Am stat în faţa ta cu braţele atârnând şi n-am putut să-ţi îndur căutătura.

„Te cheamă Axel? Axel Vries?” am întrebat eu încet, atât de încet, încât poate nici n-ai înţeles.

„Construiesc o cazemată”, ai spus tu, şi nici nu te-ai mai uitat la mine. Erai absorbit de construcţia ta.

Pereţii se ţineau în picioare, dar ai avut greutăţi cu acoperişul. Din două mişcări am ridicat înăuntrul ei un perete de susţinere din două ţigle. Acum cazemata putea fi acoperită. Şase ţigle erau de-ajuns, ţi le-am întins. „Gata. A ieşit o cazemată frumoasă. Acum poţi să mă duci la mămica ta?”

Tu n-ai spus nimic, m-ai privit cu oarecare reproş, ai ridicat o sfărâmătură de piatră, ai început să înconjuri cazemata din ce în ce mai aproape, ai bâzâit subţire şi ameninţător ca o escadră de bombardament la mare înălţime şi ţi-ai lăsat piatra să cadă din mână chiar peste mijlocul cazematei. Cazemata a rezistat. M-ai privit şi mi-ai făcut semn cu capul. „Uite o bombă grea de tot. Aici poţi să pui şi tu mâna.” Ai împins cu piciorul o bucată mare da piatră şi te-ai uitat la mine.

„Nu mai există avioane de bombardament, ţi-am spus eu, şi nimeni nu mai are nevoie de cazemate. Războiul s-a terminat. Cazematele au fost dărâmate.” Am îndepărtat încet o ţiglă după alta şi le-am aşezat cu grijă una deasupra alteia. „Din ele îţi faci mai târziu o casă frumoasă, cu ziduri groase şi un acoperiş solid, o casă pe care să n-o dărâme nicio bombă.”

Te-am luat de mână şi m-ai dus sus, printr-o intrare întunecată, pe o scară strâmtă. Porţiuni mari de tencuială căzuseră de pe pereţi şi de la etajul al doilea ne-a izbit în faţă un curent de aer rece. În zidul exterior se căsca o spărtură mare şi am putut să privim până departe câmpul de dărâmături.

„Acolo în spate e Mihail”, mi-ai spus tu şi îţi mărturisesc că m-am gândit întâi la un tovarăş de joacă de al tău şi nu la biserica Sfântul Mihail. Te ţineam de mână. Trebuia să continui a te ţine, până

ce aveam să ajungem în faţa mamei tale? Mie, ucigaşului, îmi era oare îngăduit să apar astfel în faţa ei? Pentru ce să mă hotărăsc, pentru mărturisire sau pentru sacul de cartofi?

Am urcat ultimele trepte. Scara se terminase. Casa scărilor era acoperită cu scânduri. Tu te-ai întins pe vârful picioarelor şi ai apăsat cu putere clanţa de trei ori. Îmi lăsaseşi mâna şi eu mă bucuram. Apoi s-a deschis uşa şi în aceeaşi clipă m-ai luat de mână şi aşa am apărut în faţa mamei tale.

„Axel? E ceva cu băiatul?” a întrebat ea.

„Mă numesc Erich Mertens”, am spus şi n-am îndrăznit s-o privesc. „Mi-aţi scris o scrisoare.”

Era Irene Vries, Axel, măicuţa ta – îngăduie-mi să-i spun Irene şi dă-mi voie să-ţi spun că a fost soţia mea, aşa cum tu ai fost fiul meu. Nu trebuie să ţi-o descriu. Mai e încă şi astăzi frumoasă. Dar când am văzut-o prima oară avea douăzeci şi doi de ani. Arăta aproape şi mai tânără, şi când mi-l aminteam pe sergentul major Vries, îmi părea mai degrabă fiica lui. Nu trebuie să ţi-o descriu, dar ca să mă înţelegi vreau să încerc să-ţi înfăţişez efectul pe care l-a avut asupra mea. Încă înainte de a începe, ştiu că n-o să reuşesc nici pe departe. Îmi caut cuvintele. Tot ceea ce aş dori să spun ar suna caraghios şi exagerat. Axel, am iubit-o pe mama ta. E singura femeie pe care am iubit-o cu adevărat. Te rog, iartă-mă. Nimeni nu ştie cât de mult m-am ferit de această iubire, cum am fost smuls dintr-o parte în alta, între poftă şi căinţă, între dragoste şi vinovăţie.

Vreau să fiu cinstit. N-am avut niciodată intenţia serioasă să-i povestesc mamei tale crima mea. Am cochetat doar cu acest gând. Mai cochetam cu el şi pe când mă aflam în faţa uşii. Dar când am văzut-o pe

Irene, când m-am aflat în faţa ei, când am vorbit cu ea, pentru mine această eventualitate nu mai intra în discuţie. Şi nu mai intra în discuţie nici compensaţia în cartofi. Eram gata să dăruiesc, tot ce aveam, chiar şi pe mine însumi.

Tu nu poţi să-ţi aminteşti mediul în care trăiai atunci, în camera voastră ajungeai printr-un coridor strâmt şi întunecos. Primele mele impresii au fost: voci în spatele unor uşi închise, miros de bucătărie. Casa era ticsită de refugiaţi. Camera voastră strâmtă era neîncăpătoare pentru un pat de modă veche şi un divan, în afara plitei de gătit şi a unei mese care se clătina. Plita domina tabloul camerei. O plită smălţuită, uzată, cu suprafaţa ruginită şi un burlan întortocheat, tocit de prea multă folosinţă, care ieşea afară pe geam printr-o placă de azbest. Pe plită erau aşezate oale negre, unsuroase, iar deasupra lor atârnau rufe puse la uscat. Axel, la voi nu era „modest, dar sclipind de curăţenie”, ci camera era în dezordine, fusese dereticată doar pe deasupra. Dar chiar în acest mediu, mama ta era o doamnă! Cu toate că încă mai arăta ca o fată tânără. Niciun cuvânt de scuză pentru aspectul camerei. Îşi ducea crucea cu demnitate, înţelegea să facă delimitarea între ea însăşi şi mediul ocazional, mai mult sau mai puţin modest. Şi ce însemna mediul, de fapt, ce însemna orice mediu în faţa acestei femei!

„Ştiţi ce s-a întâmplat cu soţul meu?”

Întrebarea pe care o aşteptasem şi de care îmi fusese teamă. Am dat din cap, am lăsat privirea în jos şi am tăcut.

„A murit – în luptă... Vă rog să-mi spuneţi!”

„Îmi pare rău că nu pot să vă dau nicio speranţă”, am murmurat eu.

Ea nu şi-a pierdut cumpătul. I s-au crispat doar mâinile. A întrebat încet: „Cum s-a petrecut? Aţi fost de faţă?”

Am încuviinţat aproape fără voia mea.

„Vă rog să-mi povestiţi!”

Am şovăit. Să spun adevărul? De mult nu mă mai gândeam la aşa ceva. Sau să spun că sergentul major Vries a fost trimis într-o misiune pe front şi nu s-a mai întors? Poate că în felul acesta i-aş fi trezit speranţe, pe când eu ştiam totuşi că a murit. Sau soţia lui a aflat de la altcineva că am mai fost împreună în lagărul de prizonieri. Căci acolo au fost mai mulţi din compania noastră şi poate că i-a şi scris unuia sau altuia. Trebuia să-i povestesc că în lagăr i-am pierdut soţul din ochi? Ar fi sperat mai departe că o să se reîntoarcă. Îi eram dator cel puţin să-i confirm moartea lui Vries. Trebuia s-o ştie, ca să depăşească repede această suferinţă. Era o femeie tânără cu un copil de trei ani şi trebuia să se recăsătorească... Ideea nebună să mă căsătoresc cu Irene Vries mi-a venit încă de pe atunci?

„Mai eram încă împreună în lagărul de prizonieri de la Remagen, am început să spun şi brusc mi-am dat seama că îmi pregătisem mai de mult o poveste. La început soţului dumneavoastră i-a mers bine, dar trăiam în condiţii primitive, în gropi, în pământ. Îngrijirile lipseau. Ploua aproape zilnic. Era la mijlocul lunii aprilie. Soţul dumneavoastră s-a îmbolnăvit. Am avut grijă de el. Era probabil tifos, sau vreo altă boală. Avea febră mare. Infirmeria era supraaglomerată. Când, în sfârşit, a putut să intre în infirmerie, era prea târziu.”

Irene îşi împreunase mâinile în aşa fel că încheieturile se reliefau albe. „Ştiţi sigur că a murit

acolo? Aţi mai fost la el?”

„Aveam posibilitatea să-l vizitez, am minţit-o eu. Îşi pierduse cunoştinţa. A doua zi, când m-am dus la el, murise în ajun. Îl şi luaseră de acolo.”

Irene stătea mută în faţa mea, privind podeaua. M-aş fi ridicat bucuros să-i pun mâna pe umăr. M-a cuprins o speranţă. Poate că nici nu era atât de ataşată faţă de soţul ei. Poate se înstrăinaseră prin despărţirea atât de lungă. M-am surprins chiar gândind: „Poate moartea soţului ei e pentru ea numai o problemă băneaască”. Sacul de cartofi... Dar în imaginaţia mea sacul de cartofi se preschimbase în rochii, mobilă, o locuinţă, o casă – viaţa alături de mine. Vreau să fiu cinstit. Gândul acesta l-am avut de atunci, din primele ceasuri când ne-am întâlnit.

„Şi dumneavoastră aţi avut grijă de soţul meu, deşi... nu-l puteaţi suferi deloc... Pentru asta vă mulţumesc în mod deosebit.” Deodată s-a uitat drept la mine. N-avea lacrimi în ochi.

Privirea ei m-a lovit ca un trăsnet. Ştia...

„Ştiu de la alt camarad al soţului meu. El mi-a dat şi adresa dumneavoastră.” I-a spus numele.

Am răsuflat uşurat. Omul nu fusese cu noi în lagărul de prizonieri. Era la curent numai cu ce se întâmplase înainte între mine şi Vries. „Am avut unele deosebiri de vederi. El era superiorul meu. Eu n-am fost un soldat desăvârşit. Dar în lagăr, acest lucru, bineînţeles, nu mai avea însemnătate. Când unul are nevoie de celălalt.”

Era josnic, jalnic, dar nu vreau să ascund nimic, să înfrumuseţez nimic. Şi, dealtfel, ce i-aş fi putut spune? Voiam s-o ajut pe această femeie şi pe copilul ei. Şi ar primi ajutor din partea celui ce i-a ucis soţul? De dragul ei nu mi-era îngăduit să spun adevărul. Şi

desigur şi în interesul meu. Care motiv precumpănea? Nu ştiu.

„Înainte de a muri...” am început să spun cu precauţie. Dar în clipa aceea m-a lovit în faţă o minge roşie.

„Axel, acum lasă mingea!” a spus mama ta obosită, şi tu stăteai acolo râzând şi ai prins îndemânatic mingea, când ţi-am aruncat-o. Ai mai aruncat-o încă o dată înapoi, dar mie mi-a scăpat din mână aşa că s-a rostogolit mai departe. Ai sărit după ea şi te-ai târât sub patul mare, râzând şi făcând gălăgie. Tu nu înţelegeai ce aveam de vorbit cu mama ta. Nu-ţi cunoscuseşi tatăl. Nu ştiai că l-ai pierdut. Nu băgai de seamă în ce mediu dezolant trăieşti. Hotărârea mea era luată definitiv.

Am mai adăugat încă o dată: „Înainte de a muri i-am promis că o să mă ocup de familia lui. I-am promis bucuros acest lucru. Vă rog să-mi daţi posibilitatea să-mi ţin făgăduiala.”

Ea s-a uitat la mine puţin uimită.

„Sunt foarte bucuros că v-am găsit”, am spus, şi deoarece simţeam că aceste cuvinte ar putea fi răstălmăcite, am adăugat repede: Am încercat să aflu adresa dumneavoastră şi prin Crucea Roşie. Încă o minciună josnică.

„Atunci trebuie să vă fi înţeles totuşi foarte bine cu soţul meu.”

„În ultimele săptămâni şi zile ne-am apropiat mult unul de altul.” Am roşit.

„Dar el ştia doar, că am plecat la vara mea din Magdeburg, când a trebuit să ne refugiem. Nu putea să-mi trimită veşti din lagăr?”

Mă înfundam mereu mai adânc în minciunile mele, dar acum nu mai exista cale de întoarcere. „A dat o

scrisoare unui camarad care se elibera. După câte se pare n-aţi primit-o.”

Nu s-a gândit să întrebe dacă soţul ei nu mi-a dat adresa din Magdeburg. Dar aş fi născocit ceva şi în acest caz. Eram obsedat de ideea s-o ajut pe această femeie şi pe copilul ei.

„Am apucat sfârşitul războiului la vara mea din Magdeburg. Curând după aceea am plecat mai departe spre vest. Locuinţa de aici e a unei prietene a verei mele. În măsura în care aceasta se poate numi locuinţă.”

„Aici nu puteţi să rămâneţi, am spus eu repede. Am multe relaţii. Cu siguranţă pot să vă asigur ceva mai bun. O cameră, poate chiar o mică locuinţă.”

„O locuinţă?” A surâs sceptică şi mi s-a părut că văd în privirea ei puţină neîncredere. Ce aveam de gând?

Nici eu nu ştiam ce aveam de gând.

Peste paisprezece zile am făcut a doua vizită. Între timp am reuşit să eliberez o mică locuinţă – cameră şi bucătărie – în mansarda uneia dintre casele noastre de închiriat. Pe vremea aceea nu era simplu şi m-a costat câţiva saci de ciment şi alte materiale de construcţie. În cameră locuia un pensionar, care voia să-şi construiască o mică baracă şi în felul acesta a reuşit să şi-o înjghebe mai ieftin. Am pus să se tapeteze din nou camera, am pus la punct bucătăria, le-am şi mobilat, mai întâi cu o mobilă foarte modestă, ca să nu sporesc neîncrederea mamei tale. Dar intenţia mea era ca în decursul timpului să înlocuiesc mobila veche cu alta nouă, mai bună. Voiam să am grijă şi de educaţia ta.

Dacă Irene ar fi fost mai puţin drăguţă şi

atrăgătoare! Aproape că aş fi vrut să doresc acest lucru, dar ca să fiu cinstit nu îl doresc nici măcar astăzi. Tot norocul pe care l-am avut în viaţă e legat de tine şi de mama ta.

„Nu vreau să vă impun ajutorul meu, dar vă rog să vă gândiţi la băiatul dumneavoastră."

Am pus-o pe mama ta într-o dilemă grea. „De ce faceţi asta pentru mine?" mă întreba mereu.

Iar răspunsul meu n-o satisfăcea: „Ca să împlinesc ultima dorinţă a soţului dumneavoastră. Vă rog să-mi îngăduiţi să vă ajut în numele lui."

Aduceam mereu vorba de tine, Axel. Ne împrieteniserăm repede. Îţi dăruisem nişte cuburi din propriile mele jucării din copilărie, un joc de cuburi cu care puteai construi case adevărate. Îmi plăceai şi mă sileam să-i arăt acest lucru mamei tale."

„Vreţi ca băiatul să crească în acest mediu, printre dărâmături, în această ruină, printre oamenii aceştia, atât de mulţi? Mă simt dator faţă de tatăl lui; îi sunt dator grija faţă de băiat, credeţi-mă."

Ea nu mă credea, deşi eram într-adevăr dator faţă de tatăl tău, numai că în cu totul alt fel. Credea că vreau să-i cumpăr iubirea. Trebuia să fie sceptică faţă de cineva care se purta atât de îndatoritor. Şi... avea dreptate. Eram îndrăgostit de mama ta. Eram îndrăgostit de văduva victimei mele... Nici eu singur nu mai ştiam de ce voiam să am grijă de ea. Pentru mine nu mai era o pocăinţă, o despăgubire.

Mama ta nu s-a lăsat atrasă de ofertele mele. Nu le-a refuzat brusc, pentru asta era mult prea plină de tact. Venea cu subterfugii, vorbea de posibilităţi care i se ofereau prin ajutorul rudelor.

„Păcat, îmi pare într-adevăr foarte rău, i-am spus în cele din urmă. Desigur că v-aţi fi înţeles foarte bine şi

cu viitoarea mea soţie.”

M-a privit surprinsă. „Vreţi să vă însuraţi?” S-a uitat la mâna mea.

„Nu, nu port inelul de logodnă, ne căsătorim probabil luna viitoare.” Mă luase gura pe dinainte. Vreau să fiu cinstit. În acea vreme nu eram încă deloc hotărât să mă căsătoresc cu adevărat, şi nici nu aveam convingerea că m-am fixat asupra cuiva. În primul rând, voiam să-i risipesc mamei tale neîncrederea.

„Vreţi să vă căsătoriţi?”

Dezamăgire? Nu, nu cred. Dar îmi ajunsesem scopul, încet, pe nesimţite, mama ta a cedat, iar când ne-am luat rămas bun, practic căzuse de acord. Tu m-ai condus până la uşă şi ai mai mers încă puţin cu mine prin pustiul de dărâmături. M-am simţit liber şi fericit. Dar când am rămas singur m-au cuprins scrupulele.

Voiam să mă însor în luna următoare?

Această posibilitate nu era în întregime născocită. De fapt, cu Margot mă împrietenisem încă de multă vreme. Ieşiserăm de câteva ori împreună şi – chiar dacă o făcuserăm mai mult prieteneşte – ne sărutaserăm. Părinţii mei doreau mult să mă însor cu Margot. Era un plan vechi, clocit cu părinţii ei încă înainte de începerea războiului, când Margot era abia o fetiţă. Ne potriveam bine: părinţii ei erau angrosişti de materiale de construcţii, iar părinţii mei erau antreprenori.

Margot era o fată drăguţă, blondă şi nostimă, care nu împlinise încă douăzeci de ani. Câteodată era cam sfioasă, apoi făcea din nou pe doamna, răsfăţată şi capricioasă. În comparaţie cu Irene Vries era un copil

– un copil prostuţ, blond, cu pielea trandafirie şi forme pline. Trebuia să mai fie încă educată, dar putea să iasă ceva din ea. De fapt, îmi plăcea foarte mult. O cunoşteam încă din copilărie şi ne întâlnisem deseori. Când m-am întors din prizonierat, crescuse şi relaţiile dintre noi luaseră alt caracter. Mă dorea – în privinţa asta nu trebuie să mă îndoiesc – chiar dacă apropierea noastră trupească întârzia. Eram cu doisprezece ani mai mare decât Margot şi mă credeam capabil s-o „trezesc” şi să fac din ea o femeie. Nu se putea compara cu Irene Vries, dar Irene Vries trebuia să rămână pentru mine un tabu.

Nu-mi dădeam seama că eram pe cale să mă fac vinovat de alt lucru: de fapt, vream să mă însor cu Margot numai ca să evit o dragoste nepermisă... Sau ca s-o fac posibilă? De-abia cu mult mai târziu am putut să văd limpede impulsurile care m-au călăuzit atunci. Dar să nu crezi cumva că am procedat cu uşurinţă. Ceea ce urmează mai departe e povestea unui chin care a durat ani întregi.

Mama ta s-a mutat cu tine în locuinţa de la mansardă. Curând după aceea, când m-am căsătorit, mama ta a luat parte la nuntă şi ai fost printre copiii care ne-au presărat drumul cu flori la intrarea în biserică. Era lipsit de tact; mi-era ruşine, dar n-am ştiut dinainte. Şi ce puteam să fac împotriva acestei situaţii? Când, după cununie, am părăsit biserica prin culoarul din mijloc am văzut-o pe mama ta stând pe o bancă. Privirile ni s-au întâlnit şi era ca şi cum ar fi sărit o scânteie. În clipa aceea mi-am dat seama că în faţa altarului îi jurasem credinţă Irenei Vries, până ce moartea avea să ne despartă.

Mai târziu, am dansat de două ori cu ea, mâinile mele erau înfierbântate şi i-am simţit trupul ferm şi

suplu, i-am respirat parfumul. Nu ne-am spus nici un singur cuvânt, dar ne-am înţeles. Nu eram accesibili unul pentru altul; prin căsătoria mea, mai ridicasem încă o barieră, o barieră oficială. La ea se adăuga cealaltă barieră, care era taina mea. Dar sentimentul meu pentru Irene Vries era atât de puternic, încât toate barierele de pe lume nu puteau să-l oprească pentru multă vreme.

Noaptea nunţii cu Margot a fost un fiasco. Când m-am culcat cu ea, m-am gândit la Irene. Dar Margot avea un drept asupra mea. Semnase un contract. Era mai bine s-o fi lăsat în pace în noaptea aceea, dar voiam să lupt împotriva indiferenţei mele. Cum puteam să mă aştept să trezesc în ea sentimente, care nu mă însufleţeau nici pe mine. Mi-am făcut obligaţia, dar ea era ca o păpuşă. Aveam senzaţia că o profanez. Am renunţat, era ruşinos. La sfârşitul primei săptămâni, sentinţa mea a fost că e frigidă – frigidă fără speranţe. Am mai încercat de două sau de trei ori, dar apoi de fiecare dată ne-a cuprins pe amândoi atâta silă, încât am renunţat cu totul.

Ştiu, Axel, trebuie să-ţi fie penibil să citeşti aceste rânduri. Dar trebuie să vorbesc şi despre asta. Când vreau să mărturisesc întreaga măsură a vinovăţiei mele, nu mi-e îngăduit să tac nici în privinţa aceasta. Soţia mea era într-adevăr frigidă? Nu era mai degrabă din cauza propriei mele răceli, a lipsei de dragoste pe care trebuie s-o fi resimţit?

Şi partea oficială a căsătoriei noastre a luat o întorsătură nefericită. Ne aranjasem o locuinţă frumoasă, dar mie mi-au displăcut mobilele greoaie, lustruite, dinaintea războiului, pe care le primisem de la părinţii ei. Îmi displăcea că se înconjura mereu cu oameni pe care îi trata cu alimente care nu se puteau

procura decât la bursa neagră şi la preţuri fabuloase. Îmi displăcea că se bucura să aibă mai mult decât alţii, că lua act cu satisfacţie de privirile înfometate, pline de invidie ale oaspeţilor ei.

O dată vă invitase la cafea pe tine şi pe maică-ta. Pe masă era un tort cu frişcă. Nu poţi să-ţi dai seama ce reprezenta un tort cu frişcă în 1946. Era un prototip a tot ceea ce lipsea, şi nu puteai să obţii pe căi obişnuite; poftă de mâncare, foame – nu: stârnirea lăcomiei... Tu ai privit tortul cu ochi strălucitori. Şi mama ta a fost de asemeni impresionată. Am observat cum soţia mea tergiversa conştient împărţirea tortului, cum se uita mereu pe furiş la tine şi la mama ta. Din clipa aceea am început s-o urăsc. Ura m-a covârşit într-atât, încât m-am sculat în picioare mut şi am privit la Margot. Îmi închipuiam cum ridic mâna, îmi apuc soţia de ceafă şi o vâr cu faţa în tortul cu frişcă, apăsat, până când rezistenţa ei slăbeşte, mădularele i se înmoaie şi devin inerte... Margot a simţit că se întâmplă ceva cu mine, mi-a evitat privirea şi a început să taie repede tortul.

Când am rămas singuri, am avut prima noastră ceartă serioasă. Nu a fost de acord cu reproşurile mele, le-a ridiculizat, a chicotit, gâgâind cu râsul ei stupid de fetişcană, până când – până când i-am cârpit o palmă peste faţă, o palmă zdravănă, care pentru mine a fost o uşurare. A fost prima oară de la căsătoria noastră când m-a cuprins un sentiment de adâncă satisfacţie.

Poate că sunt nedrept faţă de Margot. Probabil că sunt. În fond îmi plătea în felul ei lipsa mea de afecţiune. Fiindcă nu putea să-mi reproşeze nimic – nu-i dădeam ocazie pentru aşa ceva – mă necăjea cu fleacuri. Şi în acest domeniu, a ajuns curând la

măiestrie. Ştia precis ce nu puteam să sufăr, şi tot ce făcea era îndreptat spre acest scop. A aşezat mobila, a agăţat tablourile, a rânduit pernele de pe canapea, a pus cărţile în rafturi aşa cum nu puteam să sufăr. Invita foarte des oameni pe care nu puteam să-i suport; se îmbrăca aproape totdeauna cu rochii care îmi erau nesuferite, şi susţinea cu un zâmbet naiv puncte de vedere pe care le uram. Juca necontenit cu mine jocul celor o mie de împunsături de ace şi de aceea o uram. Dar uitam că, de fapt, mai era încă un copil.

Ceasurile pe care le petreceam la voi, la tine şi la mama ta, mă despăgubeau pentru toate, îmi dădeau puterea să zâmbesc faţă de comportarea soţiei mele. Irene şi cu mine stăteam unul în faţa celuilalt şi vorbeam ceasuri întregi, găseam tot mereu noi subiecte, mereu descopeream alte lucruri comune. Mă uitam la ea şi îi sorbeam privirile, în acelaşi timp mulţumit şi nemulţumit. În imaginaţia mea deveneam iubitul ei, cel mai afectuos pe care ţi-l poţi închipui, dar în acelaşi timp stăteam liniştit în faţa ei, fără să mă ating de ea.

Comportarea mea faţă de Margot îşi urma treptat cursul firesc. Ea încerca să mă necăjească pe toate căile, iar eu o răneam cu indiferenţa. La câteva săptămâni după nuntă, dormeam despărţiţi. Într-o zi am văzut-o făcând gimnastică timp îndelungat, în zilele următoare am observat că face din nou, dimineaţa şi seara. Am găsit acest lucru destul de caraghios şi m-am hotărât s-o surprind odată în această postură. Am bătut încet la uşă şi am intrat în dormitorul ei, tocmai când făcea din nou tărăboi cu exerciţiile.

„Bate la uşă, dacă eşti amabil!” mi-a strigat. Stătea

pe un scaun de pe care părea să fi sărit de mai multe ori. Auzisem asta de afară, din vestibul.

„Am bătut la uşă.”

S-a uitat la mine înfuriată şi a sărit jos de pe scaun.

„Sări liniştită, i-am spus, dacă crezi că îţi îmbunătăţeşti înfăţişarea.”

„Distrează-te, dacă-ţi dă mâna, pe socoteala mea...” O clipă a părut nehotărâtă, apoi s-a întors cu totul spre mine şi m-a privit drept în ochi. „O să am un copil. Nu vreau să am un copil cu tine, să ştii.”

Parcă m-a lovit în creştet. Întrucât de săptămâni întregi evitam orice contact trupesc, nu m-aş fi gândit nicidecum la o asemenea posibilitate. Un copil îngreuna despărţirea şi nu era intenţia mea să-mi petrec viaţa cu Margot.

„Şi crezi că prin asemenea mijloace primitive poţi să...?

„Ştii altele mai bune?”

„Nu ţi le-aş spune. Mai ales că nu sunt de acord cu ce ai de gând să faci.” Am spus-o cu voce înceată, aproape împotriva voinţei mele. Săvârşisem o crimă. De atunci trecuseră douăsprezece luni. Să-mi încarc din nou conştiinţa?

S-a uitat la mine uimită, aproape cu interes. Nu, femeia aceasta nu mă iubea, la fel cum n-o iubeam nici eu.

„Îmi cunoşti deci părerea. Nu sunt de acord să întrerupi sarcina”, i-am spus şi am lăsat-o singură. Astăzi recunosc că am vrut să mă feresc de răspundere, dar de fapt speram să nu se nască copilul.

Margot trebuie să fi observat că nu-i vorbeam în serios. Curând după aceea, când ne-am întâlnit în vestibul, mi-a şuierat: „Laşule!”

Şi cuvântul a nimerit la ţintă. Eram un laş, fiindcă voiam să-i las întreaga răspundere doar ei – ba chiar mai rău, fiindcă eram din nou gata să asist pasiv la distrugerea unei vieţi... Astăzi văd limpede, pe atunci mă înşelam în această privinţă. Nu am mai vorbit despre copil şi mă simţeam uşurat ori de câte ori o priveam pe Margot şi nu observam semnele exterioare ale sarcinii.

Într-o dimineaţă am rămas însă surprins şi în săptămânile următoare, treptat, lucrurile au devenit limpezi. Margot avea să nască copilul, aparent nu mai voia să se împotrivească acestui lucru. De fapt, acum mai era oare cu putinţă? Puteam să socotesc exact în ce lună era. Nu se putea să se fi întâmplat decât în primele zile ale căsătoriei noastre. Eu am continuat să tac şi deseori Margot se uita la mine liniştită şi triumfătoare. Mi-am dat seama. Năştea copilul ca să-mi facă în ciudă. Ştia cu exactitate că aş fi fost bucuros dacă nu s-ar fi întâmplat nimic.

Şi aşa s-a născut Detlef. Am fost chemat la telefon din spital. Câteva cuvinte. M-am speriat când am văzut întâia oară copilul. O faţă bătrânicioasă, plină de creţuri, ochi de culoare întunecată, excesiv de mari, sub pleoape descărnate, trăsături serioase, îngândurate; nu era un copil frumos. Probabil că îmi închipuisem greşit imaginea unui nou-născut. Dar mai târziu, când s-a născut Helma, cred că arăta mai bine.

Margot îşi îngrijea copilul cu drag. Am început să am îndoieli. Poate că totuşi l-a născut din convingere. În vremea asta o vizitam pe Irene cât de des era posibil. Căutam pretexte, şedeam împreună ore întregi, o priveam şi eram fericit. Când ni se întâlneau privirile, dragostea şi fericirea deveneau uneori atât de puternice, încât trupul îmi era străbătut de o

senzaţie dureroasă. Sau şedeam unul în faţa altuia şi tăceam. E foarte semnificativ să poţi să taci împreună cu alt om, fără ca liniştea să devină împovărătoare. Tăceam şi tăcerea noastră spunea mai mult decât cuvintele.

Dar tot atât de frumos era când vorbeam unul cu altul. Cu Irene puteam să discut despre orice. Îmi deschidea orizonturi spirituale, pe care fără ea nu le-aş fi putut atinge niciodată. O interesau pictura şi muzica, m-a antrenat şi pe mine, mi-am dat osteneala, mi-am procurat cărţi, am făcut rost de reproduceri şi, spre bucuria mea, am descoperit că aceste lucruri îmi spuneau mai mult decât aş fi bănuit. I-am procurat un aparat de radio. Provenea din depozitul unui negustor, un aparat bun, pe care mi l-a vândut pe sub mână, la un preţ ridicat, de bursă neagră. I-am spun mamei tale că pot să-i înlesnesc cumpărarea unui aparat de ocazie, la un preţ convenabil. Era uimită de modicitatea preţului. Când mi-a dat banii, s-a uitat la mine neîncrezătoare şi poate că mi-a dibuit manevra. Dar un aparat de radio însemna foarte mult pentru ea şi eu îi uşurasem primirea cadoului.

Acum ascultam deseori muzică împreună. Aveam un nou pretext s-o vizitez o dată sau de două ori pe săptămână. Pe tărâmul muzicii, Irene îmi explica multe. A fost o vreme frumoasă. Descopeream nesfârşit de multe lucruri noi şi le receptam cu lăcomie. Irene asemăna viaţa noastră culturală cu o plantă care primeşte din nou apă, cu puţin înainte de a se usca. Axel, nu există nimic mai frumos decât să te bucuri împreună cu omul iubit.

Irene îşi dădea desigur seama de sentimentele pe care i le purtam şi reţinerea mea, barierele care

existau între noi produceau o stare de tensiune constantă, capabilă să confere un farmec deosebit orelor pe care le petreceam împreună, ele erau dureroase, dar în acelaşi timp ne simţeam foarte fericiţi... Poate ai să găseşti nepotrivit că îţi vorbesc de dragostea ce i-o purtam mamei tale. Dar e necesar, crede-mă. Datorită acelor întâmplări nefericite ţi-ai format o imagine falsă despre ea. Trebuie s-o vezi altfel, neapărat! Dacă îmi examinez viaţa, n-a existat în ea nimic de preţ, în afara iubirii mele, în afara iubirii mele copleşitoare, dureroase, a singurei mele mari iubiri şi, în cele din urmă, a iubirii mele totuşi dezinteresate pentru Irene Vries.

Odată am găsit-o altfel decât era de obicei. Vorbea monosilabic, nu puteam duce nicio conversaţie. O apăsa ceva. În cele din urmă mi-a spus: „Pe deasupra, mai trebuie să şi mulţumesc”.

M-am uitat la ea fără să înţeleg.

„Sau n-ai ştiut nimic de pachet?”

„Un pachet?” Am clătinat din cap.

Atunci a sărit în sus uşurată, a vrut să aducă ceva. Dar s-a aşezat iar. „Soţia dumitale mi-a trimis un pachet cu rochii vechi.”

Eram indignat. Sigur că rochiile erau bine păstrate; m-am uitat la ele; soţia mea îşi cumpăra deseori lucruri noi. Nu se limita la cumpărarea rochiilor pe cartelă... Apoi am, văzut că Margot nu alesese decât rochii pe care le găsisem, cu un prilej oarecare, lipsite de gust. O împunsătură de ac, chiar una destul de puternică, dar numai una dintre alte numeroase.

Eram hotărât să repar jignirea. Niciodată nu-i dăruisem Irenei îmbrăcăminte. Numai pentru tine am adus ocazional câte ceva. M-am gândit ce aş fi putut

să-i dăruiesc mamei tale. În refugiu îşi pierduse vioara şi îi părea foarte rău. Pe atunci nu se putea obţine nimic la un preţ normal. Trebuia din nou aranjat un schimb. Ciment pentru cartofi, cartofi pentru o vioară.

Era o vioară foarte bună, cum mi-a confirmat un cunoscător. Aparţinuse unui concert-maistru căzut în timpul războiului. Soţia lui se despărţea greu de vioară, dar pentru ea şi copiii ei cartofii erau mai necesari decât un obiect scump, plin de amintiri. Când am procedat la acest schimb, aveam conştiinţa încărcată, mă stăpânea un sentiment neplăcut. Poate că am presimţit urmările pe care le va avea acest cadou.

Irene a amuţit de bucurie. A venit spre mine, a vrut să-mi întindă mâna, dar în clipa aceea ne şi aflam unul în braţele celuilalt. Nu ştiu cum am ajuns s-o facem, ştiu numai că nu i-am mai dat drumul, că am sărutat-o, că nu se împotrivea... Apoi a urmat trezirea la realitate.

Ea a spus: „Nu trebuia să ajungem aici. Acum s-a terminat totul.”

Probabil că am făcut o mutră înspăimântată. M-a luat de mână şi m-a îmbrăţişat din nou.

Dar pe urmă am stat şi am chibzuit. Ucigaşul o îmbrăţişează pe soţia victimei sale. Face din ea iubita lui, o înjoseşte... Asta nu trebuia să se întâmple. Vinovăţiei vechi nu trebuia să-i adaug o alta nouă. Voiam să ispăşesc pentru vechea vină. Nu trebuia s-o înjosesc pe Irene.

După ce am tăcut multă vreme, am spus: „Să încercăm să uităm. Nu s-a terminat nimic între noi. Totul rămâne ca înainte.”

Dacă n-ar fi fost vina aceea, m-aş fi despărţit de soţie şi m-aş fi căsătorit cu Irene. Nu m-ar fi

împiedicat nimic, între noi era numai fapta mea.

În ziua amintită Irene n-a mai cântat la vioară. A păstrat-o, dar în prezenţa mea n-a mai cântat niciodată. Cânta din Bach. Odată am văzut la ea note pentru solo de vioară. Ne-am străduit să ştergem din conştiinţa noastră acea după-amiază, dar n-am reuşit. Nevoia reciprocă pe care o aveam unul de celălalt a sporit neîncetat.

M-am ferit de ea în mod cinstit. Şi tocmai atunci Margot avea nevoie de sprijinul meu. Tatăl ei fusese arestat pentru mari speculaţii la bursa neagră. S-a ajuns la proces. Nu putea să-l salveze nimic. A fost condamnat la un an de închisoare. Pentru Margot s-a prăbuşit o lume. Poziţia ei socială, pe care o preţuia atât. Avea nevoie de ajutorul meu. Tot spiritul ei de rezistenţă şi tendinţele ei agresive păreau frânte. În orice caz, acum avea nevoie de mine şi financiar. Firma tatălui ei a fost lichidată. Margot avea nevoie de mine şi eu de ea, ca să lupt împotriva patimii mele pentru Irene. Am mai încercat încă o dată să ne înţelegem unul cu altul.

N-au trecut decât vreo câteva zile, şi dormeam din nou despărţiţi. N-avea rost! Dar raporturile noastre s-au schimbat. Nu ne-am mai certat, nu s-a mai străduit să mă necăjească. Trăiam liniştiţi împreună, câteodată chiar aproape ca nişte buni prieteni. De fapt, trăiam doar sub acelaşi acoperiş şi Margot se îngrijea de gospodărie. Acum părăsea rar casa şi renunţase cu totul la ceea ce denumise „obligaţii sociale”. Copilul ei, Detlef, reprezenta principala-i preocupare.

A început să-şi neglijeze aspectul exterior şi a devenit, după cum mi se părea, din ce în ce mai durdulie. Dar, după câtva timp, mi-a spus că aşteaptă

din nou un copil. Părea mulţumită. De data asta am discutat în această privinţă, dar era ca şi cum nici n-aş fi fost eu tatăl. Margot privea viitorul copil ca pe o împrejurare personală a ei, în care, de fapt, eu nu eram decât cel ce hrăneşte familia. M-am angrenat în jocul ei; găsisem un modus vivendi.

Copilul s-a născut. Helma. Margot era fericită să mai poată îngriji şi de un al doilea copil. Eu m-am dus la clinică cu flori şi i-am privit copilul cu interesul cuvenit şi fără aversiune. Pentru alţii, relaţiile dintre mine şi Margot păreau fireşti. Duceam o căsnicie normală, aveam copii, ne certam rar şi trăiam retraşi. Dar sufleteşte eram foarte depărtaţi unul de altul, atât de mult, încât nu mai era cu putinţă nici măcar o ceartă serioasă.

Tu, Axel, n-ai ştiut asta. Ai crezut despre căsnicia mea cu Margot că e în ordine, nu chiar peste măsură de fericită, dar, în sfârşit, aşa cum sunt cele mai multe căsnicii. Ai crezut acest lucru până acum şase ani, în ziua când ne-am întâlnit la muşuroiul de furnici.

Lupta mea a fost zadarnică. Nu puteam să mă eliberez de Irene şi până la urmă nici n-am mai încercat. Margot ştia despre acest lucru, dar nici nu-l lua în seamă. Am avut grijă să nu se afle nimic în public. Îi datoram cel puţin atât. Trebuia să fim prudenţi chiar şi din cauza ta. Nu trebuia să ştii cât de strânse au ajuns până în cele din urmă relaţiile dintre noi. Te ataşaseşi de mine. Luasem locul tatălui tău. Şi am şi avut grijă de tine ca un tată.

La început am făcut-o şi din calcul; voiam să câştig prin tine dragostea mamei tale. Ocupându-mă de tine, o sprijineam din punct de vedere bănesc. Dar cu cât creşteai, cu atât însemnai mai mult pentru mine.

Detlef nu era fiul meu, era fiul lui Margot. Tu erai fiul meu. Am urmărit creşterea şi dezvoltarea ta cu bucurie şi mândrie cu totul nejustificată. M-am ocupat de educaţia ta. Ţi-am înlesnit plecarea în vacanţe. Ştii singur câte aş putea să menţionez aici. Am făcut mult pentru tine, Axel, dar nu-mi datorezi nimic. Mi-ai adus multe bucurii, astfel s-a compensat totul. Dacă mi-ai fi îngăduit, aş fi făcut şi mai mult pentru tine. Să spunem acum totul: şi ceea ce s-a ivit între noi, acum şase ani, vara, în apropierea muşuroiului nostru de furnici, oricât de chinuitor şi penibil ar fi.

Muşuroiul de furnici – muşuroiul nostru de furnici... Când mai erai încă un băieţel însemna atât de mult pentru noi. A jucat un rol în viaţa noastră. Nu pot să-l omit, pur şi simplu. Până şi în ziua de astăzi mă mai duc deseori acolo. Stând şi observând furnicile, îmi amintesc de cea mai fericită perioadă a vieţii mele. Din ea n-a mai rămas nimic decât muşuroiul de furnici, existenţă şi pieire, dar consecvenţă în schimbare. Când erai mic, nu ţi-am povestit cunoscutele basme şi legende. Ţi-am spus poveşti despre poporul furnicilor. Pentru asta am folosit motive străvechi din basme şi legende. Multe le-am inventat singur. Am botezat împreună furnici singuratice care săreau în ochi în mod deosebit, am crezut că le recunoaştem, le-am însoţit pe drumurile lor de pradă. Am vorbit despre legendara regină a furnicilor, care trăia undeva, adânc în inima cetăţii, şi pe care n-am văzut-o niciodată Ea a devenit o mamă universală, aproape mitică. Am împărţit poporul în clase. Printre ele erau cele care cărau poverile, lucrătoarele, invalidele, doicile, mulgătoarele de păduchi de frunză, culegătoarele de miere şi, în cele din urmă, războinicele, printre care furnicile-general,

mari vânători de carne şi sclavi. Desigur pe ele le admirai cel mai mult. Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă să-ţi schimb părerea. Am încercat să-ţi transmit aversiunea mea faţă de război şi militărie. Sunt pacifist, în orice caz îmi spun astfel. Dar sunt, într-adevăr? N-ar trebui oare să resping, în principiu, omorul? Tu ştii că am ucis, chiar dacă n-am făcut-o cu manile mele. Dar un soldat care aruncă o bombă sau trage cu tunul, ucide oare cu mâinile lui?

Muşuroiul de furnici era castelul nostru feudal, dar în el stăpâneau cavaleri-briganzi, care prădau alte animale paşnice. Am născocit poveşti care ţi-au înlesnit recunoaşterea luptei de clasă. Şi într-o zi am trăit un lucru care te-a făcut să pierzi orice simpatie pentru casta războinică.

Îţi părea rău totdeauna când furnicile tăbărau pe un gândac frumos şi de multe ori le-am răpit prada prin văzduh. Apoi însă regretai din nou rău că furnicile n-aveau nimic de mâncare şi ai părut să înţelegi legea naturii. Dar o dată am descoperit ceva îngrozitor: într-un luminiş, în iarba înaltă, un pui de căprioară nou-născut. Mai era însă într-adevăr o căprioară, nu era mai degrabă un cadavru? Îţi aminteşti desigur, picioarele vietăţii mai tresăreau, îşi întinsese gâtul mult înainte. Trupul îi era acoperit în întregime de furnici, de prietenele noastre. Ele roiau pe gură şi pe ochi, pe nas şi pe pavilionul urechilor. Pătrunseseră în gură, nas şi urechi. Ne-am aplecat îngroziţi deasupra animalului şi ne-am tras speriaţi îndărăt. Un şuierat slab, gura firavă se deschise şi căprioara scoase limba de care atârna un ciorchine de furnici. Am căutat să le îndepărtăm din toate locurile la care puteam ajunge, dar nu izbuteam să le scoatem din urechi şi din nas! Nu mai exista nicio posibilitate de dat ajutor şi curând

puiul de căprioară nici nu se mai mişca. Dar în el şi deasupra lui, stăpânea, ca o împărăţie de stafii, furnicarul.

Mai târziu, când am ajuns acasă, te-am văzut cu o canistră de benzină. Voiai să torni benzină peste furnicar, peste furnicarul nostru şi să-i dai foc. Pe atunci aveai şase ani.

De atunci poveştile mele despre muşuroiul de furnici au devenit mai întunecate şi mai fioroase. Era vorba de bătălii între poporul nostru şi unul învecinat. De fapt, văzusem odată o asemenea ciocnire. În imaginaţia mea, ea creştea până la dimensiunile unui masacru sângeros. Ţi-am citit de asemeni şi poveşti despre masacre pe care oamenii le pregătiseră pentru semenii lor şi am început să te lămuresc că în privinţa oamenilor lucrurile nu trebuie să se petreacă aşa. Animalele nu pot altfel, ele se călăuzesc după instinct, nu sunt nici bune, nici rele. Dar omul poate să se lase condus de raţiune, el e în stare să acţioneze împotriva pornirilor lui. Acum nu-ţi mai povesteam istorii născocite despre viaţa poporului de furnici. Insectele acestea nu puteau fi aşezate alături de oameni, care erau fiinţe înzestrate cu raţiune. Dar oamenii nu trebuiau să se măcelărească, ei puteau să trăiască în pace cu vecinii lor. Diferendele pot să fie soluţionate şi în alt mod. Omul trebuie numai să vrea; când ia o armă în mână, trebuie să rămână om şi să nu devină animal.

Am început să te lămuresc cu iscusinţă şi puteam s-o fac cu conştiinţa curată, căci, de fapt, urmăream un ţel nobil. Odată am întâlnit pe şosea câteva vehicule ale noii noastre armate. Care blindate de recunoaştere sau cam aşa ceva. Arătau ca nişte insecte uriaşe. Pe atunci aveai treisprezece sau

paisprezece ani. Eu am privit într-o parte, necăjit, iar tu, Axel – astăzi n-o să-ţi facă plăcere să auzi – ai strigat ceva ca: „Vite încălţate”, şi ai scuipat înaintea blindatelor.

Aveai de gând să refuzi serviciul militar în momentul când urma să fii încorporat. Educaţia ta şi toată munca mea erau îndreptate în acest sens. Dar mai târziu, împotriva convingerilor tale, ai ajuns soldat de profesie şi ştiu că eu sunt vinovat. Şi de asta sunt vinovat.

Cetatea noastră de cavaleri-briganzi, muşuroiul de furnici, a jucat din nou un rol aici, chiar dacă într-un cu totul alt fel. Nu trebuie să te laşi atras de războinici, fie că e vorba de animale sau de oameni. Războinicii sunt totdeauna animale, iartă-mă, Axel, dar aşa văd eu lucrurile. Astăzi nu vreau să te menajez nici pe tine şi nici să mă menajez pe mine. Ştii despre ce trebuie să vorbesc acum, despre acea clipă nespus de penibilă, când ai apărut deodată în faţa noastră, în faţa mamei tale şi a mea, în iarba înaltă de pe pajişte. Nu te auzisem venind, n-am observat că ne-ai urmat şi ne căutai. Acea singură clipă, în care stăteai în picioare în faţa noastră, privind în jos spre noi, fără să-ţi crezi ochilor, şi trebuind să înţelegi ceea ce pentru tine era de neconceput. Această unică clipă a prăbuşit în tine o lume, a nimicit imaginea pe care ţi-o făuriseşi despre mine. Ai fugit de acolo fără să rosteşti o vorbă. Mama ta şi cu mine am fost atât de paralizaţi de spaimă şi groază, că nu ne-am mai aranjat nici îmbrăcămintea. M-am simţit umilit şi înjosit ca după loviturile primite în lagăr, când m-au bătut la stroi. Şi asta în faţa omului care era pentru mine cel mai sus, pe care-l stimam şi-l iubeam mai mult decât orice pe lume. În

faţa mamei tale.

Astăzi ai depăşit desigur şocul de atunci. Aş vrea să vorbesc foarte lucid despre el. Mă abţinusem ani întregi şi nu mă atinsesem de mama ta. Cu timpul, era mai mult decât poate îndura un om. Tu ştii că viaţa mea cu Margot n-a fost o căsnicie. Te rog să mă înţelegi! Şi mama ta era o femeie frământată de patimi tăinuite.

Îmi dau seama cât de stângaci mă exprim. Îmi lipseşte detaşarea necesară, particip prea mult sufleteşte şi ceea ce scriu îmi pare searbăd şi penibil.

Atunci, pe pajişte, când ai apărut brusc în faţa noastră, nu eram pentru prima oară împreună. Desigur era nepotrivit că o făceam, fiindcă soţia mea murise abia de câteva zile. Impresia pe care ţi-a lăsat-o asta trebuie să fi fost îngrozitoare. În sfârşit, probabil ai presupus totdeauna că am o căsnicie fericită şi că de mama ta nu mă leagă decât o prietenie, atât de tine cât şi de mama ta. Acum ştii că alături de Margot n-am trăit niciodată o adevărată căsnicie, că amândoi oferam numai aparenţele exterioare, din cauza copiilor şi fiindcă Margot respingea ideea unei despărţiri. Boala soţiei mele apăruse încă de mai mulţi ani. Fusese operată şi îi scoseseră tot ce făcea din ea o femeie. Când a murit, nu era soţia mea, era o cunoştinţă apropiată de care mi-era milă. Nimic mai mult. De ce ar fi urmat ca moartea ei să schimbe cu ceva relaţiile care existau între mine şi mama ta?

Era într-adevăr rău că femeia pe care o iubeam fusese soţia victimei mele. Era rău că nu mă pocăisem pentru fapta mea, ba chiar dobândisem cu ajutorul ei cea mai mare fericire. Dar tu nu ştiai lucrul ăsta şi nu-l ştia nici mama ta, pe atunci nu-l ştia încă.

În aceeaşi săptămână, tu te-ai prezentat la serviciul militar ca voluntar. Declaraţia, detailat motivată, cu refuzul de a satisface serviciul militar în timp de război, declaraţie pe care o redactasem împreună, mi-ai trimis-o înapoi ruptă. Era ultima oară când mi te-ai adresat mie. Ai rupt toate punţile care existau între noi.

Desigur că am auzit de la mama ta cum îţi mergea şi la început am sperat să te recâştig. Pe atunci ţi-ai dat bacalaureatul şi încorporarea ta a venit, mai repede decât ne aşteptam. Aş fi fost bucuros alături de tine, să te sfătuiesc, dar tu respingeai ideea oricărei întâlniri cu mine.

În lunile următoare am suferit mai mult ca oricând. Mă chinuia închipuirea că îţi vor da o armă în mâini, te vor îmbrăca într-o uniformă, te vor sili să goneşti în jos, pe trepte, după fluier, poate chiar să te târăşti de-a buşilea prin curtea cazărmii. De dimineaţa până seara târziu mă preocupa că ai să fii instruit în cunoaşterea armelor, că va trebui să tragi în ţinte de mucava cu contur omenesc. Nu puteam să dorm noaptea: mă gândeam la încăperea îmbâcsită în care dormeai împreună cu o duzină de recruţi. Sau poate te smulseseră din pat şi luai parte la un marş de noapte. Te vedeam la exerciţiile de luptă, mânjit de noroi, cu masca de gaz, echipamentul de asalt, arma şi casca de oţel – pe tine, Axel, pe care te educasem pentru sentimente paşnice, pe care te iubeam mai mult decât pe propriii mei copii, pentru care aş fi dat orice pe lume ca să-l feresc de asta. În primele săptămâni şi luni ale serviciului tău militar, am mai trăit încă o dată chinul suferit de mine în armată.

Te-am văzut preschimbat într-un animal care trage cu puşca şi se târăşte, într-o furnică blindată. Când

văd la televizor soldaţi în echipament de luptă cu casca de oţel – pe viu nu i-am văzut până acum – mă gândesc totdeauna la furnici. Feţele voastre nu mai sunt feţe, sunt măşti, grimase.

Axel, ştiu că eşti un om paşnic, fără instincte puternice de agresiune. Ştiu că ai suferit, poate că mai suferi încă din vina mea.

Recunosc că ura şi scârba mea pentru militărie sunt aproape nevrotice. Dar mă chinuie nespus de mult gândul că ai ajuns în această moară. În anii copilăriei şi adolescenţei te-am ferit de orice neplăceri, atât cât am putut. Şi acum te istoveau la instrucţie ca recrut. Dacă voiai să mă chinuieşti, Axel, prin hotărârea ta de atunci, ai reuşit. În afară de faptele care constituie obiectul principal al acestei relatări, în viaţa mea nu există nimic care să mă fi lovit mai mult decât hotărârea ta de a te face soldat.

De atunci a trecut multă vreme. Nu ne-am mai revăzut. Dar eu te-am mai văzut o dată. De pe o potecă ce înconjura cazarma în care erai instruit, se putea vedea platoul de instrucţie. V-am auzit pe când înaintaţi în două formaţii. Cântaţi unul dintre cântecele soldăţeşti care se obişnuiau încă pe vremea noastră. Cele două coloane mărşăluiau în jurul platoului. Mă simţeam întrucâtva liniştit. Era mai omeneşte decât pe vremea mea. Exerciţii de aliniere. „Spre gard, marş, marş!” M-am speriat de-a binelea şi m-am ascuns în dosul unui tufiş, dar cu mult înaintea gardului s-a strigat: „Atenţie!” Şi atunci te-am recunoscut. Întâi nu eram sigur. Între noi erau cam o sută de metri, dar te-am putut recunoaşte după ţinuta şi mişcările tale în timp ce fugeai. Puţin neglijent şi într-o atitudine destul de civilă. Mi-a sporit sentimentul de linişte. Câţiva soldaţi trebuiau să

alerge de mai multe ori în jurul curţii cazărmii. Tu nu te aflai printre ei. Apoi s-au schimbat formaţiile şi te-am pierdut din ochi. De câteva ori mi s-a părut că te recunosc în mijlocul coloanei, dar sub casca de oţel, toţi arătau la fel. Mereu îmi pironeam privirile pe câte unul dintre soldaţi – ăla de acolo trebuie să fii tu... Dar nu mai puteam recunoaşte nimic, nici după mers. Căzuseşi victimă uniformizării. Îţi pierduseşi identitatea, te scufundaseşi în masă. Eu fusesem, ca să zic aşa, martor.

Când formaţia a părăsit din nou platoul de instrucţie, cântând nelipsitul cântec, am mai văzut numai grămada cenuşie, renunţasem să te găsesc printre ei. Şi aşa, Axel, ai dispărut, ai ieşit în marş din viaţa mea, de-a lungul unui drum pe care nu puteam să-l aprob.

Durerea pe care am resimţit-o la început s-a micşorat. Am auzit de la mama ta că treci drept un bun soldat, că o scoţi uşor la capăt cu cerinţele serviciului şi eşti bine privit de superiori. Apoi te-au înaintat în grad şi m-am resemnat că te-am pierdut, aşa cum a trebuit să mă resemnez cu multe în viaţă. Chiar dacă ne revedem, Axel pe care l-am cunoscut şi l-am iubit ca un tată – acest Axel nu mai există.

Mama ta a trebuit să-ţi promită că nu se va mai întâlni cu mine. Spre fericirea mea nu şi-a ţinut această făgăduială. Începând de atunci ne-am întâlnit mai rar, eu nu-i mai făceam vizite mamei tale. În felul acesta nu te-am mai întâlnit. Mama ta venea la mine la lac sau plecam în altă parte. Pentru mine au fost încă vremuri fericite, chiar, dacă tu lipseai de lângă noi. Dar cu cât te retrăgeai şi te depărtai de mine, cu atât mai mult îmi sporea amărăciunea în privinţa hotărârii pe care o luaseşi. Dar, la urma urmei, nici

eu, în ceea ce mă priveşte, n-am întreprins nimic pentru o împăcare între noi.

Acum, de curând, a fost încorporat Detlef. Fiul meu Detlef, pentru care n-am simţit niciodată mai mult decât un interes formal. Am încercat să mă apropii de el, dar ne despărţea o barieră nevăzută. Desigur că l-a influenţat Margot – poate n-a făcut-o în mod intenţionat, nu vreau s-o acuz în privinţa asta. Dar dezamăgirea ei în privinţa mea, în privinţa căsătoriei noastre a avut consecinţe. Detlef era legat de mama lui. Când a murit Margot, Detlef avea cincisprezece ani. O dată am încercat să-l consolez, dar m-a respins cu o indignare aproape isterică. N-am discutat despre asta niciodată şi desigur Detlef nici n-a fost conştient: Pentru el sunt vinovat de moartea mamei lui. Cu siguranţă că aşa simte. Şi poate că într-adevăr am o parte de vină. Lipsă de dragoste, dezinteres politicos. Cine poate să îndure aşa ceva ani de zile şi chiar decenii!

Când fiul meu, Detlef, a trebuit să fie încorporat, am...

În clipa aceea se stinse lumina.

În timpul lecturii Axel uitase cu totul de lumea din jur. Cu răsuflarea tăiată, îşi aţinti privirile în întuneric. Trecură câteva clipe până să-şi dea seama unde se află. Aşează cele câteva pagini pe care nu le citise încă pe canapea, deasupra celor parcurse şi se ridică în picioare.

Pipăi drumul până la trepte şi se izbi de grinzile acoperişului şi de ieşindurile zidurilor.

— Axel? se auzi strigat cu teamă de jos. E un scurtcircuit. Coboară, te rog!

Găsi balustrada scării şi îşi încordă ochii osteniţi, ca

să perceapă cel puţin câte ceva. Dar era cu desăvârşire întuneric.

— Scurtcircuit? Dar de unde?

— Probabil de la fierbătorul de cafea, cred că s-a slăbit un contact la cordon. Dar vino odată!

Axel coborî scara. Mâinile îl dureau rău de tot. Când citea, nici nu băgase de seamă. Ajunse în vestibul. Fereastra spre lac se contura slab. Ştia că siguranţele sunt în pivniţă.

Strigă:

— Ai o lanternă de buzunar?

— În sertarul de sus al şifonierului, răspunse Helma.

Axel se furişă pipăind de-a lungul peretelui, răsturnă un obiect aşezat pe un scrin, ajunse la şifonier şi băgă mâna în sertarul de sus... „Hait! acum se mai închide o cursă!” se gândi el, dar în şifonier desigur că nu era instalată nicio cursă. Nu era însă nici vreo lanternă de buzunar.

— Nu pot s-o găsesc! şi tresări când, din spate, Helma îi vorbi brusc, de aproape de tot.

— Uite aici, ia lumânarea... Sfeşnicul trebuie să fie neapărat pe aici, pe undeva. Ai o brichetă?

Axel se scotoci prin buzunare. Trebuie să fi pus bricheta pe undeva.

— Aici mă descurc, spuse el. Găsesc siguranţele şi pe întuneric.

Dibui repede contorul, pipăi butonul automat al siguranţei care sărise şi îl apăsă din nou. Dar nu folosi la nimic, căci sări iarăşi afară. Axel mai încercă de câteva ori, zadarnic însă. Reţeaua mai era deci scurtcircuitată.

Strigă sus:

— Ai scos ştecherul?

Helma nu răspunse.

Urcă vreo câteva trepte.

— Ai scos ştecherul fierbătorului? Se gândi: „Unde e Helma? Ar trebui doar să mă audă.” Acum se afla din nou în vestibul. Helma, Helma, ai...

— Nu striga atât de tare! Doar sunt aici.

— Ai scos ştecherul?

— Desigur, doar ţi-am spus adineauri.

Axel simţi dintr-o dată o senzaţie neplăcută. „De ce oare n-am luat însemnările cu mine? se gândi el; le-am lăsat sus, pe canapea... Ei, prostii – un scurtcircuit e ceva foarte firesc.”

— Butonul siguranţei sare mereu afară. Nu poate să fie din cauza fierbătorului tău de cafea.

— Poate e un defect în reţeaua exterioară?

— Nu, scurtcircuitul trebuie să fie aici, în casă, altfel n-ar sări mereu butonul.

— Dealtfel, ţi-am găsit bricheta. Uite-o aici.

Helma aprinse bricheta. Şedea în jilţ lângă masă.

Axel îi întinse sfeşnicul, pe care îl răsturnase pe scrin, şi astfel aveau o mică sursă de lumină.

— Dragă, am lăsat manuscrisul sus, mă duc puţin până acolo, îi spuse el.

— Dar de ce? Doar nu ţi-l fură nimeni.

Axel nu-i răspunse nimic şi luă sfeşnicul cu el. Apără flacăra cu mâna, împotriva curentului, şi urcă scara.

Acolo, pe canapea... Răsuflă uşurat. Manuscrisul. Pagina de deasupra se mişca uşor din pricina curentului. Flacăra luminării pâlpâia neastâmpărată încoace şi încolo şi arunca umbre caraghioase în toate direcţiile. Cea mai mare parte a întinsului spaţiu al podului zăcea în întuneric.

Axel adună paginile la un loc şi coborî încet. Teama

lui fusese neîntemeiată, de fapt chiar ridicolă.

— Asta-i scrisoarea – vreau să spun manuscrisul. Îi arătă Helmei vraful de foi. Destul de voluminos. Dar l-am citit aproape în întregime... Frumos din partea ta că ţi-ai făcut de lucru cu cafeaua. Citesc repede restul. Pot să-l parcurg şi la lumina lumânării.

— Da, dar să nu întreprindem nimic în privinţa curentului electric?

— Ce putem să întreprindem? Mâine dimineaţă trebuie să chemăm un electrician. Acolo, în fund, mai e o lumânare. Te rog ia-o şi adu-mi o ceaşcă de cafea din bucătărie.

Axel îşi trase sfeşnicul aproape de el, se aplecă deasupra paginii şi căută locul unde rămăsese:

Când a trebuit să fie încorporat fiul meu Detlef, n-am suferit din pricina asta. Poate că, în fond, am şi dorit ca, în cele din urmă, cineva să-l facă să-şi vadă lungul nasului. Detlef urăşte milităria, dar nu fiindcă acolo e instruit să omoare, ci fiindcă îi îngrădeşte individualitatea şi îl sileşte să se subordoneze. N-am încercat niciodată să-i îndrept convingerile către o orientare pacifistă, dealtfel desigur că nici n-aş fi avut succes cu aşa ceva. Detlef nu e o fire paşnică. I-a plăcut totdeauna să folosească forţa, mai ales faţă de alţii mai slabi. Ca băiat, l-am surprins odată când tăia o râmă cu lama – voia să afle cât de mari trebuie să fie bucăţile, ca să poată trăi mai departe. Atunci l-am bătut şi am avut o scenă cumplită cu soţia mea, care susţinea că rimele n-ar avea conştiinţă şi deci n-ar simţi durerea.

Desigur că Detlef m-a însoţit şi el la muşuroiul de furnici. Dar, curând, nu l-am mai luat cu mine. Îl interesa în mod penibil când furnicile atacau un

gândac sau o larvă, şi căuta singur gândaci pe care să-i arunce furnicilor. Era dezgustător. Oare am încercat să-l influenţez pe Detlef în sensul bun... Am încercat într-adevăr serios s-o fac? În fond, a fost totdeauna foarte depărtat de mine. Axel, nu trebuie să ţi-l descriu pe Detlef. Îl cunoşti singur, îndeajuns, şi ştii cât e de egoist, ranchiunos şi irascibil. Dar, de curând, ştiu că poate să fie josnic şi mârşav.

Detlef, fiul meu Detlef, m-a trădat. Mi-a făcut cel mai mare rău pe care mi-l putea face. Mi-a răpit omul care, pentru mine, însemna totul: pe mama ta.

Axel puse ultima pagină deoparte şi căzu pe gânduri. „Ăsta nu poate să fie sfârşitul, chiar dacă pagina e scrisă până jos îşi spuse el. Oare a vrut să-mi povestească restul verbal, sau... Mai există o altă posibilitate. Detlef a distrus ultimele pagini, sau le-a ascuns în altă parte, sau... Dacă, totuşi, s-o fi întors mai devreme, fără să-l fi observat noi? În pod arde lumina, intră la bănuieli, provoacă un scurtcircuit, dă fuga în pod, în timp ce eu eram în pivniţă, ia ultimele pagini... Dar Helma ar fi trebuit să-l audă!”

Axel mai citi o dată ultima pagină.

— De fapt, ce reiese din toate acestea asupra morţii lui Erich? murmură Axel. Nimic. Concepe pentru mine un roman lung, în loc să mi-o spună personal – bine, asta pot să înţeleg. Despre asemenea lucruri îţi vine greu să vorbeşti şi în ultimii ani ne-am şi înstrăinat unul faţă de altul. Îşi pune deci însemnările pe birou – probabil pe birou – o roagă pe doamna Petersen să mi-o spună. Apoi pleacă la plimbare şi vrea să se întoarcă după ce eu am citit totul. Dar nu se mai întoarce...

Helma aduse cafeaua.

Axel o privi cercetător:

— Helma, nu cumva s-a întors fratele tău? Ai auzit ceva?

Helma clătină din cap.

— Ce a avut tata să-ţi scrie atât de important? Despre moartea lui? Poate o explicaţie?

— Nu. Totul priveşte trecutul. Ştii, îşi făcea griji că am ales o profesie care nu mi-e potrivită. Credea că el e vinovat de asta. De fapt, totul se referă doar la el şi la mine.

Axel considera că e mai bine ca Helma să nu citească mărturisirile tatălui ei. Poate, odată, mai târziu, nu acum.

Tânărul Vries se dusese să se culce în camera de oaspeţi, dar era încă treaz. Deodată auzi venind o maşină. Uşa garajului se închise, apoi în casă răsunară paşi...

Detlef.

Axel se ridică din pat, se apropie de uşă şi trase cu urechea: „Se duce în pivniţă să vadă ce e cu siguranţele!” Da, într-adevăr se dusese jos... Axel crăpase puţin uşa; când Detlef se întoarse sus, Axel închise uşa şi apăsă curios pe întrerupătorul lămpii de pe noptieră – nimic. Lumina tot nu ardea.

Se culcă din nou în pat şi se tăvăli neliniştit în toate părţile. Spovedania vieţii lui Erich Mertens. Moartea lui, sfârşitul neconcludent al însemnărilor... Lipseau mai multe pagini! Şi aceste pagini păreau esenţiale! Într-o hotărâre bruscă, Axel sări din pat, merse încet prin vestibul, jos în pivniţă, pipăi spre contor. Mai apăsă odată butonul siguranţei... De data asta, rămase înăuntru. Sus, deasupra uşii pivniţei, se aprinsese lumina. Probabil că acum ardea lumina în

multe locuri din casă.

Axel meşteri repede ca butonul să sară din nou şi se strecură fără zgomot înapoi în camera lui.

A doua zi la şase şi jumătate dimineaţa trebuia să fie la cazarmă, la serviciu. Îşi luă rămas bun de la Helma.

— La revedere Helma, mai dormi puţin. Pe diseară.

Pe când o săruta cu grijă, Helma nu-l lăsă să plece.

— Ce să-i spun lui Detlef dacă bagă de seamă că am găsit însemnările?

— Ei, la urma urmei, sunt ale mele! Spune-i să mi se adreseze mie. Doar îl văd la cazarmă, cel mai târziu mâine... Axel resimţi o uşoară senzaţie de triumf. Îl am la mână!

În planul de muncă din ziua aceea scria, la punctul unu, instruire formală. Axel ajunse tocmai la timp la raport. Totul decurgea ca în fiecare dimineaţă: termene pentru distribuirea rufăriei; încă o dată două lighene pline ochi... Axel nici nu mai fu atent. Apoi, Krambach ieşi în faţa frontului. Sergentul major raportă... Aceleaşi cuvinte; aceeaşi frază de mulţumire, binevoitoare şi indiferentă. Retragerea spre platoul de instrucţie. Un cântec!

— Încetaţi cântatul! urlă Axel. Pas alergător, marş, marş! Nu se gândi că instructorii mai erau acolo. În astfel de situaţii ei rupeau mai întâi rândurile. Axel strigă spre coloana lui, care se grăbea: Atenţie! şi îi puse să ia din nou poziţie de drepţi. La dreapta-mprejur, în pas cadenţat, marş!

Se gândi: „Fără cântec. Se simţea dezgustat. De fapt, pentru ce să cânte oamenii? La naiba! N-au niciun chef de cântat acum.” Se auzi deodată strigând: „La stânga, la stânga!”

Şi în clipa aceea soldaţii merseră foarte bine în pas cadenţat...

„De fapt, ce se întâmplă cu mine? Desigur că sunt deprimat. Moartea lui Erich, împrejurările care au însoţit-o, revolverul P 38 furat... Dar de ce toată activitatea asta îmi apare dintr-o dată atât de lipsită de sens? Instrucţia formală nu e lipsită de sens. Soldatul e educat în simţul ordinii, sentimentul că alcătuiesc un colectiv sporeşte. Soldatul trebuie să acţioneze la comandă, nu trebuie să-şi conducă singur mişcările. Impulsurile mişcărilor sunt ştanţate în creierul a cincizeci de oameni ca pe o bandă perforată... Ah, pe naiba!" Îşi încreţi fruntea. „Din nou gânduri pesimiste. E clar. Erich e de vină. Influenţa lui redeşteptată de lectura de aseară... Unde să fie oare sfârşitul însemnărilor?"

Lăsă coloana să înconjoare platoul, comandă numai întoarcerile la colţuri. Instructorii se neliniştiră. De ce nu le comanda locotenentul să iasă din formaţie? Îşi terminaseră stagiul de recruţi. Axel îi lăsă să mărşăluiască. Nu cântară nici cântecul obişnuit. Tăcută, formaţia în marş îl liniştea într-un fel oarecare. Linişte, ordine... În sufletul lui arăta altfel. Îşi spuse: „Trebuie să-mi ţin firea. Nu trebuie să transmit oamenilor proasta mea dispoziţie sufletească."

Dădu comenzile necesare. Coloana se desfăcu şi comandanţii. Grupelor preluară comanda. „Ocolire la stânga, marş!" Axel privi întunecat în faţa lui. „La ce bun această mărşăluială searbădă. Oare aici instruim o trupă de balerini?"

Un soldat trecu în fugă prin spatele său. De trei ori înconjurarea platoului, după cum se obişnuia. Îl chemă la el. Omul se opri în faţa lui în ţinută

reglementară.

— De ce trebuie să fugiţi? îl întrebă Axel, dar nu fu atent la răspuns.

Se uită la recrut. N-avea mai mult de nouăsprezece ani; de fapt, în ciuda puştii şi, a căştii de oţel, nici nu era bărbat. Tânărul s-ar fi potrivit mai bine într-o bancă de şcoală; făcea o mutră nenorocită. Lui Axel îi fu milă de el.

— Data viitoare fiţi atent! îi spuse el şi îl lăsă să alerge mai departe.

„Asta, a fost totul? se întrebă Axel. Nu puteam să găsesc un cuvânt oarecare, un cuvânt omenesc? Puţină participare, puţină înţelegere, o privire prietenoasă... Poate că asta l-ar fi ajutat. Poate că şi el e la capătul nervilor, ca şi mine."

Mai departe, în spate, Jens-Georg exersa cu coloana lui salutul. Stătea acolo destins şi-i lăsa pe soldaţi să mărşăluiască pe rând, unul câte unul, prin faţa lui, cu pas grăbit, în ţinută rigidă, mai mult sau mai puţin încordată. Când răspundea la salut, Jens-Georg îl imita pe şef. Ca un general bătrân cu degetele înmănuşate, răşchirate cu un gest obosit.

„Ăsta îşi face serviciul amuzându-se, îşi zise Axel. Tot timpul îi pune să repete salutul, fiindcă i se pare deosebit de caraghios... Nici aşa nu se poate. Bine că şeful nu sesizează intenţia ofiţerului aspirant, altfel..."

În clipa aceea, de după colţ se ivi Krambach.

Axel îşi veni în fire. Iar unul din obişnuitele rituale.

— Atenţie companie! Urlă de răsună de-a curmezişul platoului. Toţi încremeniseră nemişcaţi, cu faţa la comandant. Coloana întâia şi a doua la instrucţie formală.

Krambach răspunse la onor.

— Continuaţi... Vries, trebuie să vă vorbesc.

Merseră puţin mai la o parte, lângă uşile înalte ale garajelor. Soldaţi în salopete meştereau la maşini. „Tot timpul repară, se gândi Axel. Când e gata totul, strică ceva ca să aibă din nou de lucru. Merg în gol.” Axel avu răgaz să se gândească la toate astea deoarece Krambach tăcu un timp. Tânărul Vries îl privi dintr-o parte: „Ţinută are, nu-i vorbă, chiar dacă exagerează uneori. Rigid, de o rigiditate prusacă, dar prusacă în sensul bun. N-are nici treizeci de ani. Pare mai bătrân. Numai când râde arată ca un tânăr... E într-adevăr aşa cum se preface?”

— Vă aflaţi într-o situaţie neplăcută, fornăi Krambach. Când stau şi mă gândesc – revolverul dispărut, apoi anchetat de poliţie pentru o crimă...

— Îmi pare rău, răspunse Axel scurt.

Ştia despre Krambach că fusese înaintat totdeauna la primele termene posibile şi înţelegea faptul că, din cauza acestui incident, căpitanul nu voia să atragă atenţia celor de la batalion.

— Adineauri a telefonat cineva după dumneavoastră. Să luaţi legătura cu poliţia judiciară. Cel mai bine e s-o faceţi imediat. Dacă vreţi să vă duceţi acolo în dimineaţa asta, sunteţi liber.

— Am o lecţie imediat, domnule căpitan.

— Am s-o ţin eu. „Soldat şi democraţie”, nu? O să-mi vină ceva în minte. Şi... Ei, Vries, vedeţi să scăpaţi de povestea asta cât de curând posibil. Vorbiţi odată serios cu poliţia judiciară. În orice caz, să vă lase în pace aici la cazarmă.

Axel băgă de seamă că şeful voia să mai spună ceva în chip de consolare, dar apoi lăsă cuvintele să se preschimbe într-un zâmbet fugar.

Axel era liber. „Şeful e de fapt un tip drăguţ, se gândi el. Dar tip drăguţ nu e chiar termenul potrivit...”

Axel telefonă de la administraţie. Se gândi dacă să-l îndepărteze din încăpere, sub un pretext oarecare, pe subofiţerul Frenzel. Pe de altă parte tocmai acest lucru i-ar fi deşteptat curiozitatea. Cel mai bine ar fi să lase impresia că această convorbire cu poliţia judiciară e lipsită de importanţă.

— Alo! Aici locotenentul Vries... Bună dimineaţa. Mai aveţi nevoie de câteva informaţii în privinţa... Da, bineînţeles. Dacă doriţi, puteţi să... chiar astăzi dimineaţă... Bine. Vin să vă iau de la poartă... Dar nu, nu e nicio problemă. La revedere.

Axel îl privi pe subofiţerul Frenzel dintr-o parte. Frenzel era permanent informat despre tot ce se întâmplă în faţa şi în spatele culiselor; uneori putea fi de mare folos. Dar ca să-şi obţină informaţiile, trebuia desigur să se preteze la unele lucruri. Aşa se face că trăgea mereu cu urechea. Lui Axel nu îi plăcea.

— Şeful vrea să ţină astăzi personal lecţia cu plutonul unu şi doi. Dacă îl cheamă la telefon, ştiţi unde să-l găsiţi.

Observaţia era inutilă; Krambach a fost cu siguranţă aici şi a lăsat vorbă. Mai bine nici nu i-ar fi vorbit lui Frenzel – căci acesta, firește, atacă imediat problema:

— Domnule locotenent, e vorba de revolver, sau de crima aceea? Vreau să spun povestea cu tatăl recrutului Mertens.

— Dumnezeule, fiica lui e... Cunosc familia, zise Axel indispus. E clar că vor să ştie ceva de la mine. Pe deasupra, am fost acolo în ziua aceea. Lucrurile nu arată prea frumos.

Frenzel căută un nou punct de atac şi privi la mâna lui Axel.

— V-aţi rănit, domnule locotenent?

— M-am lovit la un tanc.

Ieşind, Axel îşi ridică degetele umflate.

Frenzel veni după el.

— Domnule locotenent, unde pot să dau de dumneavoastră dacă sunteţi chemat? îl întrebă scoţând capul pe uşă.

Axel ar fi tras mai degrabă o înjurătură. Răspunse sec:

— În camera mea.

O jumătate de ceas zăbovi într-adevăr în camera lui. Apoi se hotărî să nu aştepte telefonul sentinelei de la poartă ci să-i întâmpine chiar acolo pe funcţionarii de la poliţia judiciară. Luă însemnările răposatului Erich Mertens din sertarul biroului şi le cântări nehotărât în mână.

„Să le predau poliţiei? De fapt pentru ce? Prin ele nu-mi uşurez situaţia şi apoi, le lipseşte sfârşitul. Detlef a provocat aseară scurtcircuitul ca să pună mâna pe paginile hotărâtoare. Detlef... Sau o fi oare altcineva?”.

Încuie manuscrisul în sertarul de valori al biroului.

Era timpul să se ducă la poartă. Spera ca funcţionarul de poliţie să fie punctual. Axel îi spuse sentinelei din cabina de la poartă că aşteaptă un vizitator şi că îl roagă să-l trimită pe acel domn cu un însoţitor la club.

Îl cuprinseră din nou îndoielile. „E oare într-adevăr bine să mă duc cu el la club? Acum, de obicei, nu e nimeni acolo, dar nici de asta nu poţi să fii sigur... Ce caută un locotenent la club, la ora asta? Totul e nefiresc şi anapoda. Şi faptul că vrea să vină neapărat aici... Ca ofiţer, nu trebuie să ai de-a face cu poliţia judiciară!”

Se îndreptă agale spre club. Slavă Domnului,

tocmai venea cineva de la gardă.

— Domnule locotenent, vă cheamă la poartă!

Axel îl cunoştea de duminică seara pe comisar.

— Vă rog să veniţi. Putem să mergem la club, sau în camera mea, dacă doriţi.

— Să mergem în camera dumneavoastră. Doar de acolo v-a dispărut revolverul. Am preluat şi acest caz.

Comisarul nu se pierdu într-o introducere prea lungă. Trase sertarul şi privi în cutia goală.

— Ar fi fost mai bine dacă mi-aţi fi spus încă de duminică despre lipsa revolverului.

— Nu m-am gândit la faptul că ar putea să existe o legătură... Există vreuna? Erich Mertens a fost ucis cu un revolver P. 38...?

— Posibil. Comisarul ridică din umeri. Calibrul corespunde, în orice caz: nouă milimetri. Îşi scărpină bărbia. Şi acum spuneţi-mi, îl bănuiţi pe tânărul Mertens? Adică îl bănuiţi că v-a furat revolverul?

Axel relată cum Detlef a venit tocmai când umbla cu revolverul.

— Hm... Ştiţi, Mertens susţine că nici măcar n-ar fi văzut revolverul când a intrat în camera dumneavoastră.

— Asta nu-i adevărat. Între mine şi Mertens există... unele conflicte. Am impresia că are de gând să-mi facă greutăţi.

— Ei, da... În orice caz, ar fi bine dacă v-aţi regăsi revolverul. Comisarul se uită fix în sertarul gol, apoi ridică repede capul şi îl privi pe Axel drept în ochi: De fapt, era încărcat?

Axel vru să răspundă automat „nu” – ceea ce dealtfel era adevărat. Nu, revolverul nu fusese încărcat. Dar alături de el se aflau două încărcătoare. Trebuia să... Nu, nu se putea. După ce nu-i raportase

lui Krambach...

— Ei? îl îmboldi comisarul.

— Nu. Axel trase aer adânc în piept. Nu, nu era încărcat.

— Mertens ar fi putut să-şi procure muniţie?

— Nu văd cum ar fi putut s-o facă.

— Mda, tocmai. N-ar fi fost simplu deloc... Spuneţi-mi de ce v-a chemat bătrânul Mertens duminică seara la el?

— Probabil că voia să se împace cu mine. Acum câţiva ani, cum să vă spun, ne-am certat. Nu putea să accepte faptul că m-am făcut ofiţer.

— Credeţi că acum acceptase? Sau poate voia să vă influenţeze într-o anumită direcţie?

— Ah, la asta faceţi aluzie? Să demisionez din serviciu, sau logodnica mea va fi dezmoştenită? Nu e nimic adevărat. Detlef Mertens a născocit asta, dar...

— Din păcate, mortul nu mai poate fi întrebat. Au mai existat şi alte – cum aţi spus adineauri – conflicte?

— Nu. Adică, în timpul războiului, el a provocat moartea tatălui meu. Dar, la urma urmei, nici nu mi-am cunoscut tatăl. Pe când, la drept vorbind, Mertens m-a crescut.

„Să-i arăt însemnările?” se gândi din nou Axel. Se uită la comisar. „Nu, omul ăsta nu trebuie să le citească. Una ca asta nu vreau să-i fac lui Erich...” Îi relată pe scurt ce s-a întâmplat odinioară, în lagărul de prizonieri de la Remagen.

— Şi de ce nu ne-aţi spus asta încă de duminică?

— Fiindcă n-ar fi fost în sensul celor dorite de răposat.

— Propriul lui fiu n-a fost atât de sensibil. Şi susţineţi că nu i-aţi purtat pică lui Erich Mertens?

— Altfel n-aş fi dat curs invitaţiei lui.

— Mai puteţi să-mi spuneţi încă o dată cum aţi venit duminică la vilă?

Axel se temuse de întrebarea aceasta. Detlef vorbise cu comisarul. N-avea rost să mai tăgăduiască ceva.

— Nu v-am spus adevărul în întregime. Nu am venit împreună cu logodnica mea. Şi acum... încă ceva: înainte de a ajunge în sat am auzit un foc de revolver. Zgomotul părea să vină din crângul în care mai târziu a fost găsit mortul. M-am îndreptat spre crâng, şi am aşteptat a doua împuşcătură, ca să-i pot stabili direcţia. M-am gândit, desigur, la Mertens şi la arma care mi-a fost furată. Dar nu s-a mai auzit nicio împuşcătură. Atunci am făcut cale-ntoarsă cu mult înainte de crâng.

— Şi de ce nu ne-aţi spus îndată adevărul?

— Ca să nu ajung să fiu bănuit pe nedrept... Nu m-am comportat just... Acum văd limpede. Dar încercaţi să vă puneţi în situaţia mea.

— Nu vă puteţi îmbunătăţi situaţia făcând declaraţii false.

— Dar n-aveam cum să ştiu că Erich Mertens se află în crâng. Trebuia să presupun că e acasă, fiindcă mă invitase pentru ora şapte seara.

— Putea să-şi fi dat întâlnire cu dumneavoastră şi în crâng.

— La cină? Am fost poftit la cină, domnule comisar. Şi am impresia că Detlef Mertens face totul ca să arunce asupra mea o bănuială cu totul absurdă.

— Pe de altă parte şi dumneavoastră faceţi ca el să fie bănuit. Nu uitaţi asta. Îl învinuiţi că v-a furat revolverul. Pentru acest lucru nu există dovadă. O declaraţie împotriva alteia... Ei, asta ni se întâmplă

deseori!

Comisarul se ridică. Interogatoriul se terminase. Dintr-o dată deveni foarte jovial, îşi aminti de vremea când îşi făcuse stagiul militar – desigur fusese locotenent şi de două ori rănit în război. Pe atunci erau alte vremuri. Astăzi totul e o joacă...

Axel îl ascultă cu greu; era sătul de asemenea tirade şi acum avea alte preocupări. „Să nu-i arate totuşi însemnările?" O clipă fu cât pe-aci s-o facă. Dar nu dovedeau nimic. Nici faptul că le sustrăsese Detlef nu dovedea nimic... „Paginile care conţineau sfârşitul trebuie să le obţină, îşi spuse el înverşunat. O să-l silească!".

— În zilele următoare va trebui, desigur, să mai vorbesc cu dumneavoastră, domnule Vries. Poate că atunci vom şti mai mult. Sau, între timp, v-aţi mai adus aminte de ceva.

Comisarul îi surâse ironic lui Axel.

— Mâine sunt toată ziua pe câmpul de instrucţie. Poimâine vă stau la dispoziţie. Dacă nu e prea târziu.

— Nu e târziu... nu e. Dacă mâine sunteţi pe câmpul de instrucţie.

Axel îl însoţi pe comisar până la poartă. Constată uşurat că, aparent, omul nici nu i-a luat în nume de rău declaraţia falsă. În privinţa asta părea chiar să fie înţelegător. În orice caz – e mai bine să nu te încrezi în prietenia unui comisar de poliţie judiciară...

Axel privi în urma lui prin grilajul porţii. Şi călăii se arată prietenoşi cu victima căreia îi atârnă şireangul de gât. Grilajul de fier al porţii îi apăru deodată lui Axel ca nişte zăbrele de închisoare. Se întoarse şi se depărtă repede de acolo. Apoi dintr-o dată se opri locului.

„Dacă Detlef are revolverul... E limpede că el îl are.

Cine altul ar putea să fie? Atunci a luat şi muniţia. Nu pot să-mi închipui că l-a... pe Erich. Nu pot să-mi închipui asta, nici chiar despre Detlef. Dar făcând abstracţie de acest lucru, dacă Detlef îşi schimbă acum declaraţia? Dacă spune: Da, locotenentul Vries avea un revolver, l-am văzut, şi am văzut şi două încărcătoare de gloanţe. N-am luat arma, dar... De ce n-am declarat asta imediat? Domnule comisar, când m-aţi interogat tata murise. Fusese împuşcat cu o armă de acelaşi calibru. Locotenentul Vries avusese diferende cu tatăl meu. Locotenentul Vries avea revolverul. Dar locotenentul Vries doreşte să se însoare cu sora mea. De aceea n-am vrut să-i îngreunez situaţia. De aceea n-am vorbit despre revolver..."

„Măgarul, gândi Axel. Atunci m-ar înfunda rău."

„Acum să schimb iar... Nu, din cauza lui Krambach. Trebuie să merg tot aşa, până la capăt. Şi în afară de asta..."

„În afară de asta, şi atunci e o declaraţie împotriva altei declaraţii. În sertarul meu n-au existat niciodată încărcătoare cu muniţie, şi cu asta basta."

Axel înaintă încet. Un recrut, care tocmai venea de la infirmierie, se uită la el minunându-se, fiindcă nu-i răspunse la salut. Însă lui Axel tocmai îi venise un gând în minte: „Şi dacă Detlef, cu toate acestea, n-are niciun amestec?"

— De fapt, de ce nu mă arestează? întrebă el iritat, după-amiază, pe când discuta cu Jens-Georg situaţia în care se afla.

— Nu trebuie să vezi lucrurile mai negre decât sunt! În orice caz, alibiul tău fals e fatal. Şi dacă strângi toate indiciile care pledează împotriva ta...

— Vrei să spui pentru mine... pentru mine ca ucigaş!

— Dacă accepţi şi aduni toate indiciile care pledează împotriva ta, atunci, din păcate, poţi să construieşti dovezi aproape fără lacună.

— În cazul acesta, de ce nu mă arestează?

— Poate că urmăresc o altă pistă. Cine ştie dacă infanteristul nostru Mertens nu e vârât până la gât în asta.

— Ei, nu ştiu... Ia gândeşte-te puţin: Ce pledează împotriva lui? El şi-a găsit tatăl mort, când a vrut să-l aducă la masă. E ăsta un motiv de suspiciune? El mi-a furat revolverul, dar nu pot s-o dovedesc. De fapt, l-a furat el? El a...

Axel se opri.

— Da? Ce a mai făcut?

— Asta e tot. Nimic altceva. *Eu* sunt vârât până la gât, nu el.

Axel nu voia să spună nimic despre însemnările lui Erich Mertens. Jens-Georg era prietenul lui şi îl ajuta cât se poate de mult, dar nu trebuia să le afle pe toate.

— Ştii ce au stabilit cercetările în privinţa plăgii provocate de împuşcătură?

— Calibrul corespunde: nouă milimetri.

— Asta e totul?

— Aşa se pare.

— Dar se mai poate constata şi altceva; de exemplu, dacă arma a fost lipită de victimă, sau nu.

— Probabil se poate constata la orificiul de intrare.

— Fiecare împuşcătură care pătrunde în piele, provoacă un orificiu de intrare. Dar dacă arma a fost lipită, în afara lui mai apare o coroană de pulbere. O cantitate de pulbere nearsă iese pe ţeavă odată cu

împuşcătura. Pătrunde în piele.

— Ei, de când te interesează armele de foc? Doar închizi totdeauna ochii înainte de a apăsa pe trăgaci.

Jens-Georg surâse îngăduitor.

— Ei bine, trebuie să-ţi ajute cineva. M-am informat. Fii atent: dacă arma a fost lipită, se găsesc urme de pulbere chiar în interiorul canalului plăgii. În afară de asta, în canal pot să pătrundă gaze de însoţire şi să desprindă pielea pe dinăuntru. Din înnegrire în niciun caz nu se poate recunoaşte nimic. Împuşcăturile din imediata apropiere sunt greu de dovedit. Mai demult, înaintea primului război mondial, se forma o adevărată aură de fum. Dar mai târziu s-a folosit pulberea fără fum, muniţie nitro sau sinoxid. Atunci efectul flăcării era foarte slab şi nu mai exista nici împroşcarea de pulbere.

— Deci, în esenţă, nu se poate stabili nimic.

— Ba da. Astăzi, plăgile de intrare şi ieşire nu sunt examinate numai cu microscopul, ci sunt supuse unor analize chimice, biochimice şi spectroscopice. Obrajii lui Jens-Georg se înroşiseră de zel. Pe vremuri, pulberea neagră conţinea salpetru şi sulf. Pulberea nitro e lipsită de fum şi conţine nitriţi. Muniţia sinoxid conţine plumb; altfel aproape că nici nu lasă urme. Din concentraţia încărcăturii, se pot trage concluzii asupra distanţei de la care s-a tras.

— Omul lui Dumnezeu – termină! Cu siguranţă că nu se poate stabili absolut nimic – toate teoriile tale duc la concluzia asta. Din nou teoria te interesează mai mult decât practica.

— Uneori teoria te ajută să mergi mai departe. Dealtfel mai există şi alte indicii. Prelungirea traiectoriei poate să furnizeze o dovadă de unde a pornit împuşcătura. Se mai pot executa comparaţii

trăgându-se într-un craniu de la distanţe diferite.

— Da, pentru asemenea experienţe, putem, eventual, să le punem la dispoziţie câţiva recruţi.

Jens-Georg se uită la Axel dojenitor.

— Ai făcut şi glume mai bune.

Axel nu se prinse.

— Dacă poţi să contezi pe spusele lui Detlef, orificiul de ieşire a fost destul de mare. Cât pumnul de mare.

— Vezi, glonţul nu atinge viteza maximă imediat la ieşirea din ţeavă. Cu cât e viteza mai mică, cu atât orificiul de ieşire al glonţului e mai mare...

Jens-Georg îşi continuă prelegerea, dar Axel nu-l mai asculta. „Cu asta nu poţi să mă ajuţi, se gândea el. Sfârşitul însemnărilor îmi poate fi de folos. De el depinde totul. Detlef trebuie să-l scoată la iveală!”

Îl bătu pe Jens-Georg pe umăr.

— E frumos din partea ta că te ocupi atât de mult de această treabă. S-ar putea să am nevoie de ajutor. După-masă trebuie să mă prezint la comandant. Şi dacă nu mă arestează încă, ne vom război puţin unul cu altul, mâine pe câmpul de exerciţii. Plutonul meu împotriva plutonului tău. Mi-ar părea rău să te înving.

— Nu face nimic. *A man can be destroyed, but not defeated.*[4] Ar trebui să foloseşti acest citat înţelept şi în situaţia ta personală.

A doua zi în zori, „unităţile”, lui Axel şi ale lui Jens-Georg porniră la război, la început unite frăţeşte. Câmpul de aplicaţii era situat cam la cinci kilometri de cazarmă. Soarele nu se ridicase încă pe cerul pe care nu se vedea niciun nor. Se anunţa o zi frumoasă.

[4] Un om poate fi înfrânt, dar nu nimicit (engl.).

Jens-Georg era într-o dispoziţie strălucită.

— În dimineaţa asta, deci, ne ridicăm poziţiile. Putem să nu ne grăbim. Totul trebuie să fie gata la prânz, când apare şeful. Mai târziu te atac cu plutonul meu. Unde vrei să-ţi instalezi tabăra de luptă?

— Mi-e indiferent. Din partea mea, rămâi tu în faţă, la intrare şi atunci mă duc eu pe înălţimea 69. De acolo, am cel puţin o perspectivă frumoasă.

— Ascultă! În cazul ăsta, taberele noastre sunt despărţite printr-o distanţă de cel puţin trei kilometri, la care trebuie să mai adaugi şi ocolul pentru a străbate ţinutul mlăştinos dintre ele. Până să ajungă la duşman, eroii vor fi obosiţi. Şi războiul nu trebuie să fie prea istovitor; altfel nu-mi place.

— Pe tine pare să te distreze situaţia. Asta e ceva cu totul nou.

— Iar pe tine nu pare să te distreze, şi asta e ceva cu totul nou.

— Eu, în clipa de faţă, am alte griji.

— Acum ai putea să uiţi de ele, fiindcă ai nevoie de toate forţele, ca să nu fii învins de mine.

— Ştiu că eşti bine intenţionat, Jens-Georg.

Un timp mărşăluiră tăcuţi unul lângă altul. În faţa lor, coloana lungă de soldaţi echipaţi de război, cu casca de oţel, echipamentul de asalt, masca de gaze, foaia de cort, sacul de dormit, uneltele pentru construirea şanţurilor de apărare şi puşca, înainta în pas egal, pe şosea. Pe lângă ei săgetau maşinile. Eleganţă, libertate – nu-ţi puteai închipui un contrast mai puternic.

Axel căută să-l descopere pe Detlef în coloana care mărşăluia. Era greu; din spate, toţi arătau la fel. Axel se dădu puţin la o parte. Acum putea să-l recunoască pe Detlef. Aseară trebuise să se prezinte din nou la

cazarmă. Avuse două zile permisie şi pentru înmormântare avea să mai capete încă una. Ceremonia urma să aibă loc vineri, probabil. Până atunci cadavrul va fi fost restituit, desigur, familiei.

Cele două plutoane unduiau pe drumul ce ducea spre câmpul de aplicaţie.

Viermele blindat cu ţepi şerpuia şi înainta pe teren. Câţiva kilometri pătraţi de câmpie stearpă, nisipuri, mlaştini, pădurice – un teatru de război ideal.

— Dacă eşti de acord, ne săpăm aici de îndată adăposturi în formă de potcoavă, spuse Jens-Georg.

Axel rânji.

— Cu latura deschisă spre marginea câmpului de aplicaţie, nu? Din partea mea... Şi-acum altceva: Aş vrea să mai vorbesc cu Mertens chiar în dimineaţa asta. Hai să stabilim un program comun, înainte de a mă îndepărta.

— N-am nimic împotrivă. Poate exerciţii de marş pe teren? Bune pentru încălzire... O oră exerciţii, de marş! strigă apoi plutonului.

Formaţia se risipise şi oamenii începuseră să-şi înnegrească feţele. Aşa se obişnuia la exerciţiile de luptă.

Axel se apropie de Detlef şi-l întrebă ironic:

— Pot să-ţi ofer un foc?

Detlef se întoarse, aruncându-i o privire furioasă. În mână ţinea o bucată de hârtie igienică pe care tocmai voia s-o aprindă. Cenuşa era apoi frecată în palme şi întinsă pe faţă. Unii foloseau şi dopuri arse, dar cu hârtie igienică mergea mai bine. Detlef aprinse hârtia şi când se stinse flacăra, frecă în silă cenuşa în palme.

Axel privea zâmbind.

— Ei, mânjeşte-te odată cu ea pe faţă! Ceilalţi au şi terminat.

— Nu înainte de plecarea ta...

Detlef mai mormăi ceva de neînţeles.

— Ştii că am găsit însemnările tatălui tău.

— Habar n-am. Ce însemnări? De fapt, despre ce vorbeşti?

— De ce le-ai sustras?

Detlef îşi aduse mecanic la faţă mâinile murdare de funingine şi începu să se mânjească. Acum i se desluşea bine albul ochilor şi Axel se îngrozi de expresia lor.

— Ei bine, şuieră în cele din urmă Detlef, prin urmare ai găsit foile. Ţi-a ajutat Helma să le găseşti. Singur n-ai fi putut să dai de ele. Totdeauna s-a priceput să spioneze.

— De ce le-ai ascuns? repetă Axel.

— Fiindcă... totdeauna te-ai interpus între mine şi tata. Însemnările ar fi trebuit să-mi fie destinate mie – la urma urmei *eu* sunt fiul lui... Poate că ţi le-aş fi dat şi ţie, dar mai întâi trebuia să le citesc *eu.*

— Tocmai asta îmi pare rău – că le-ai citit – scârnăvie! murmură Axel. Ia asta ca o observaţie particulară; ca soldat nu te-am jignit.

— Mă jigneşti numai când îţi văd mutra... Dar ai să mai vezi tu!

— Vrei să spui că mutra *ta* e mai arătoasă? Da – neagră şi murdară – în fond, se potriveşte.

— Oare îţi dai seama cât eşti de necinstit? De fapt, nu-ţi dai seama de nimic! De asta te-am urât totdeauna atât. Totdeauna ai fost aşa. Nu-ţi dai seama de nimic. Asta e cel mai rău.

— Recunoaşte cinstit: ştiai că am găsit însemnările, nu?

— Poate că le-am controlat ieri. Poate voiam să le scot şi să ţi le dau.

— Ei da, desigur, din cauza asta ai provocat mai întâi un scurtcircuit? Când am coborât eu în pivniţă să verific siguranţele, te-ai urcat în pod.

— Ai o imaginaţie fantastică!

— Ai luat ultimele pagini, recunoaşte! Lipseşte sfârşitul. Unde ai pus paginile? Scoate-le!

Detlef se dădu un pas înapoi, se aplecă şi îşi îndesă pe cap casca de oţel.

— Nu ştiu despre ce vorbeşti. Dealtfel nici altădată nu te-ai înghesuit să duci cu mine convorbiri particulare. Acum fă-ţi meseria, aleargă-ne pe teren! Dă-i drumul, locotenente – arată ce poţi!

Vorbise încet dar stăruitor şi atrăsese atenţia mai multora. Jens-Georg aşteptase terminarea discuţiei. Acum îşi alinie plutonul, ca să înceapă serviciul.

Axel îi şopti:

— Nu le ierta nimic. Goneşte-i cât mai mult pe teren. Trebuie să aflu ceva precis de la Detlef. Poate că se înmoaie, când ajunge la capătul puterilor.

— Ascultă – dar aşa ceva nu-mi stă deloc în fire!

— Te rog, fă-mi hatârul ăsta. Oamenii tăi pot oricum să îndure, o dată, puţină oboseală.

— Astăzi nu-mi placi câtuşi de puţin... În fine, cum crezi. În orice caz, exerciţiile de marş cu masca de gaze sunt la rând în program.

Câmpul de aplicaţie era un loc nisipos, ce se întindea până la o colină joasă, şi pe care creştea ici-colo puţină iarbă. Amândouă plutoanele trebuiau să se alinieze pe grupe. Apoi se dădu comanda: „Pe rând!” şi grupele se separară una câte una, cu arma sub braţ. La comanda: „Marş, marş!” se puseră în mişcare. Comenzile următoare se dădură prin semne.

Grupa lui Detlef ajunse pe o fâşie de teren deosebit de păcătoasă. Nisipul era ud şi se lipea de cizme, iar

peticele rare de iarbă sclipeau umede. Comandantul grupei, un subofiţer, le arătă direcţia rotindu-şi braţele înainte şi azvârli pumnul de două ori în sus. Asta însemna: *Desfăşurarea în trăgători pe laturi!* Apoi începu jocul obişnuit: „Atac aerian din faţă” Toţi se culcară în noroi. După câteva secunde, urmă: „Pas alergător, înainte – marş!” Apoi se comandă: „Culcat!” şi toţi erau din nou culcaţi cu puşca la ochi. Comandantul de grupă alergă înainte şi strigă grupei: „Înaintarea pe burtă, până la mine!” Abia ajungeau soldaţii la el gâfâind, şi târându-se prin nisip pe coate, că el sărea din nou înainte şi ordona: „Alunecarea!” Era modul cel mai obositor şi anost de a te mişca pe teren.

Lui Detlef i se strigase de mai multe ori că rămâne printre ultimii. În clipa aceea se ordonă: „Acoperirea!” şi „Alarmă ABC!” Toţi se rostogoliră într-o parte şi îşi puseră măştile de gaz. Şi abia acum începu de-a binelea. „Drepţi! Pas alergător, marş, marş!” Pas alergător pe o distanţă mare.

„Stai!”

„Înaintarea prin alunecare!”

„Drepţi! Înainte-marş!”

„Acoperirea!”

„Înaintarea prin alunecare!”

„Drepţi! Înainte-marş!”

„Acoperirea!”

„Înaintarea prin alunecare!”

„Drepţi! Înainte-marş!”

Mereu aceleaşi comenzi, mai bine de o jumătate de ceas. Tinerii gâfâiau sub mască şi sub povara echipamentului. Mişcările lor deveneau din ce în ce mai încete, uniformele le erau acoperite de noroi. În cele din urmă luară colina cu asalt, după care se dădu

repaos. Li se permise să-şi scoată măştile de gaz. Istoviţi, soldaţii se culcară la pământ. Îşi scoaseră şi căştile, lăsară jos de pe umeri echipamentul şi căutară un locşor la umbră, sub copacii rari. Soarele se ridicase de-a binelea şi era destul de cald.

Axel îi făcu un semn energic cu capul lui Detlef să vină la o parte. Acesta mai gâfâia încă din cauza efortului. Funinginea şi sudoarea de pe faţă îi dădeau o înfăţişare grotescă. Mâinile îi tremurau.

— Îţi plac în halul ăsta? întrebă el. Uită-te liniştit la mine! Asta faceţi din oameni. Ne alergaţi ca pe nişte vite!

— Lasă tânguielile. Cum îţi închipui altfel pregătirea de luptă? Afară de asta, nu moare nimeni. Ce ai tu de gând cu mine, e mult mai rău!

Detlef se şterse cu mâneca pe frunte, dar nu făcu decât să întindă şi mai mult murdăria.

— Ce vrei să spui iarăşi?

— Vrei să fiu arestat!

— Dacă îl ai pe tata pe conştiinţă, atunci de bună seamă că vreau!

— Nu te preface! Foloseşti toate mijloacele. Ai susţinut că tatăl tău vrea s-o dezmoştenească pe Helma, dacă nu-mi părăsesc profesia. Mi-ai furat revolverul – recunoaşte!

— Nici nu mă gândesc – şi tu ce ai de gând?

Detlef vorbea atât de tare, că Axel se întoarse îngrijorat spre ceilalţi. Dar toţi erau ocupaţi cu ale lor!

— Şi tu ce ai de gând? repetă Detlef. Faci tot ce e cu putinţă ca să mă înfunzi. Asta cu revolverul e o născocire de-a ta.

Lui Axel îi venea să-l ia de guler.

— Vagabondule! izbucni el. Ar trebui să-ţi vină cineva de hac, să nu mai ştii dacă eşti băiat sau

fată...

— Reacţionezi ca un primitiv, mă cizmă!

— Ţine-ţi gura!

Axel renunţă. N-avea rost să mai continue discuţia. Detlef era din ce în ce mai nestăpânit. De fapt, ceilalţi ştiau că se cunosc dinainte, totuşi nu puteau să şuşotească între ei în faţa tuturor. „Mai găsesc eu o ocazie să vorbesc cu tine între patru ochi”, îşi spuse Axel.

Deocamdată nu mai era nimic de făcut, fiindcă trebuia să se retragă cu plutonul lui. Înălţimea 69, pe care voia să-şi instaleze poziţia de luptă, era aşezată la celălalt capăt al câmpului de aplicaţie. Trebuia să treci mai bine de doi kilometri prin câmpie stearpă şi nisip, apoi venea o fâşie mlăştinoasă, pe care de cele mai multe ori o ocoleau, şi dincolo de ea începea o regiune de coline. Într-o depresiune, se întindea o pădurice amărâtă. Un pârâu lat cam de trei metri străbătea pădurica, oferind astfel posibilitatea de a se executa o mulţime de exerciţii militare. De acolo, până la înălţimea 69, urmau dâmburile a două coline.

Axel se adâncise în gânduri. Astăzi renunţase la intercalările obişnuite ca „Tancuri din faţă” sau: „Explozie atomică”. Oamenii lui se târau prin nisip asudaţi şi storşi de vlagă. Erau în dispoziţie proastă, fiindcă, după cum se părea, în ziua aceea trebuiau să fie daţi gata. Instrucţia de luptă nu începuse niciodată atât de aspru ca astăzi. „În restul zilei o să-i frec mai puţin”, se hotărî Axel.

Acum mlaştina se afla în faţa lor. Dacă o înconjurau, trebuiau să facă un ocol de un kilometru. Mlaştina era străbătută de mai multe poteci, pe care Axel le cunoştea bine. O luă înainte şi ordonă tinerilor să-l urmeze în şir.

— Fiecare să rămână cât mai aproape de cel din faţa lui! strigă el. Altfel luaţi apă la galoşi.

În ziua aceea pământul era mai umed şi mai moale decât altă dată, fiindcă plouase. Se lăsa uşor sub paşii lor, de parcă ar fi călcat pe un covor. Pe marginile potecii terenul părea inofensiv, dar stratul de iarbă era subţire şi înşelător, prin faptul că nu putea susţine o greutate mai mare. Cine ajungea acolo, se scufunda până la brâu sau chiar mai mult.

Atinseseră un punct, unde o dată, la un exerciţiu de recunoaştere, doi soldaţi depăşiseră poteca şi se afundaseră destul de adânc. Atâta timp cât alţii puteau să le vină în ajutor, nu era pericol de moarte; totuşi era interzisă trecerea prin mlaştină, dacă nu avea loc în prezenţa unui instructor cunoscător al terenului.

Când puseră din nou piciorul pe pământ sigur, Axel dispuse adunarea şi se folosi de acest prilej să-şi mai avertizeze încă o dată oamenii despre primejdiile ţinutului mlăştinos.

— Dacă unul se scufundă, ceilalţi rămân neapărat pe pământ uscat şi îi întind mâna, lopata sau arma, ca să poată ieşi ţinându-se de ea. Dar ca să nu ajungem acolo, vom ocoli sistematic mlaştina. Aţi înţeles?

Urmă un murmur general de aprobare. Moralul oamenilor crescuse. Îşi dădeau seama că după toate aparenţele, serviciul nu avea să continue aşa cum începuse.

Ajunseră la pârâu, şi îl trecură unul după altul agăţaţi de un odgon gros. Aici, cu puţin timp în urmă, Axel dăduse ordin ca viitorul său cumnat să fie scufundat în apă. Trebuia doar să trimiţi un soldat înainte, tocmai când cel care îl preceda atârna la

mijlocul odgonului. Era una din glumele tari, care se puteau face cu noii recruţi.

„Tărie ostăşească nu înseamnă numai călirea trupului ci şi putere de rezistenţă morală, îşi spunea Axel. Şi tocmai de aşa ceva am nevoie acum. În ultimele trei zile am îndurat destule. Trei zile. Au fost, în realitate, numai trei zile?”

„Însemnările lui Erich... De fapt, de-abia cu ajutorul lor mi-am cunoscut mai bine tatăl. Chiar dacă l-am văzut cu ochii lui Erich. Într-adevăr, tatăl meu! Dacă ar putea să mă vadă astăzi aici ca locotenent, oare ar fi de acord cu mine? Sigur că ar fi de acord... Ei, şi? Pentru mine părerea lui e lipsită de importanţă!”

Ultimul dintre oamenii lui trecu pârâul, atârnat de odgon. Axel îşi frânse mâinile, constată că erau aproape vindecate şi se agăţă de odgon ca o maimuţă. Trecu dincolo cu mare viteză, ceea ce arăta multă iscusinţă şi un exerciţiu îndelungat. Oamenii lui îl aplaudară ironic.

— Nu sunteţi la circ! le strigă Axel. Curând o să vedeţi voi!

Oamenii ştiau că ameninţarea trebuia să fie luată în serios. Întrucât n-aveau chef să se târască pe burtă până la înălţimea 69, amuţiră şi înaintară în pas de voie peste colină şi, în cele din urmă, până sus, pe înălţime.

Ce se întâmpla azi cu locotenentul? Nici nu-şi hăituia oamenii, nici nu striga la ei. Sau îi mai aştepta ceva cu totul neobişnuit, vreo surpriză neplăcută? Şi aşa era destul de rău că exerciţiul trebuia să se prelungească până târziu noaptea. Douăzeci de ore pe câmp! Fără să doarmă!

Axel discută cu şefii de grupă instalarea poziţiilor de luptă. Oamenii începuseră să-şi sape gropile.

Fără prea multă participare, îşi târî picioarele de la o groapă la alta şi îi puse pe soldaţi să bolborosească cuvinte învăţate pe de rost. *Camuflajele naturale sunt: Umbra, întunericul, ceaţa, vremea. Mijloacele de camuflare artificiale soldatul trebuie să şi le amenajeze singur, în măsura în care nu intră în echipamentul său...* Un băiat bun, bacalaureat, ambiţios, voia să ajungă ceva. „Din partea mea n-am nimic împotrivă, se gândi Axel. De simpatic nu mi-e simpatic, însă n-are decât să se ducă la cursurile pentru submarine. Oricum, la noi nu totdeauna cei mai simpatici ajung ceva."

La groapa următoare săpau doi oameni din Ruhr. Aveau apucături aspre şi primitive. Erau proşti şi ca urmare neîncrezători. Nu intrau cu plăcere în discuţii cu camarazii, mai degrabă se amestecau în bătăi. Faţă de superiori se arătau neajutoraţi şi stângaci. „Mai târziu, soiul ăsta de oameni devin încăpăţânaţi, se gândi Axel. La nevoie pot ajunge soldaţi de nădejde. În acest caz, prostia e o premisă mai bună decât inteligenţa. Presupunând că lupţi pentru o idee. Dar mai întâi trebuie să existe ideea şi atunci e posibil să fie falsă. Tata desigur că era un bun soldat, dar a luptat pentru o idee falsă..."

Cei doi ostaşi se uitară uimiţi la comandantul lor de pluton. El stătea acolo şi părea să moţăie. Axel îşi veni în fire şi îl întrebă pe soldatul mai apropiat:

— Ce trebuie să aveţi în vedere la instalarea unei poziţii de luptă?

Mereu aceleaşi întrebări!

— Fiecare poziţie de luptă trebuie să aibă... trebuie să aibă un câmp de tragere deschis şi să-ţi dea posibilitatea să tragi pe alături în siguranţă.

— Să tragi pe alături?... gândeşte-te omule, nu

începe să turui aşa pe de rost! Să tragi în siguranţă pe alături!... Ei, ia spune?

— Ca vecinul să poată trage de alături în siguranţă.

— Şi ce trebuie să urmăreşti întotdeauna?

Axel îl privi pe celălalt.

— Totdeauna trebuie să urmăreşti aşezarea sigură a coatelor, proptirea şi fixarea puştii şi posibilitatea de a-ţi mişca partea de sus a corpului... de a-ţi rezema bustul...

— Să-ţi rezemi bustul! Bine, şi fiţi totdeauna atenţi: De multe ori ajung câteva lovituri de cazma ca să-ţi ameliorezi simţitor poziţia. Continuaţi-vă munca!

Cei doi răsuflară uşuraţi şi începură să sape ca apucaţi.

Axel cercetă gânditor marginile gropii. „Deci, într-o asemenea groapă a murit în chip jalnic tatăl meu. Îngropat de viu. Şi Erich Mertens, multpreţuitul meu model, Erich Mertens a fost de faţă ca mine acum, şi a privit...” Se rezemă de adăpostul său şi se uită de departe la cei ce săpau. „Parcă şi-ar săpa propria groapă, se gândi el. Morminte. Înjghebăm un cimitir.”

Aproape de ora douăsprezece la prânz poziţiile de luptă erau gata. Se aflau rânduite în jurul adăpostului lui Axel. Puteau să aştepte în linişte atacul lui Jens-Georg. Câţiva oameni mai instalau încă sârma ghimpată. Soldaţii se distrau. Majoritatea nu se gândeau defel la posibilitatea unei situaţii grave. Pentru ei era un joc, puţin întârziat, de-a indienii. Să te furişezi, să stai de planton, să ataci, să împuşti, să iei prizonieri. Dar altfel cum ai fi putut să-i înveţi?

Începând de la ora douăsprezece se dăduse alarma: Gata de luptă! Axel repartiză ştafete şi ordonă ocuparea poziţiilor de luptă. La douăsprezece şi jumătate se servea prânzul. Cu acest prilej urmau

să facă exerciţii de aducerea mâncării în condiţii de luptă. Aleseră patru oameni echipaţi de luptă. Adunară vasele de bucătărie şi le rânduiră pe o creangă lungă. Doi oameni apucară creanga de capete, iar ceilalţi doi îi asigurau pe margini.

— Putem să folosim cărarea, domnule locotenent?

— Vreţi cumva să mergeţi atârnaţi de odgon, aducând şi vasele de bucătărie? Folosiţi poteca, dar ocoliţi mlaştina. E limpede! Nu?

— Am înţeles, să trăiţi domnule locotenent!

„Mă voi ocupa de aducerea mâncării”, îşi spuse el. În orice caz, nimic nu-l reţinea pe poziţie. „Poate căpitanul a şi venit şi e acolo. Poate are vreo noutate pentru mine.” Axel aştepta mereu să se întâmple ceva neplăcut. „Dacă mă arestează acum? Înaintarea mea e în pom, oricum s-ar sfârşi povestea până la urmă.”

Se alătură celor care aduceau mâncarea, dar îi lăsă să o ia puţin înainte, pentru a nu fi nevoit să discute cu ei.

După o jumătate de ceas ajunseseră la intrarea în câmpul de aplicaţie. Axel văzu de departe contururile camionului care transportase masa de prânz. Lângă el se vedea şi jeep-ul şefului. Krambach stătea lângă marmitele cu mâncare, iar când Axel vru să se îndrepte spre el, îi făcu semn cu mâna să se întoarcă. Era ocupat cu ceva. Cei patru soldaţi se apropiară în pas alergător. Doi cu vasele de bucătărie care zornăiau pe creangă, ceilalţi doi asigurau paza, privind fioros în jurul lor. Când ajunseră la marmite, Krambach le scoase brusc în faţă un pulverizator din care ţâşneau gaze lacrimogene.

„Colac peste pupăză! se gândi Axel. Alarmă ABC la împărţirea mesei. Să sperăm că şeful nu stropeşte cu

gaze în supă.”

Cei patru soldaţi îşi smulseră măştile de gaze şi se echipară cu ele, apoi îşi îndesară pe cap căştile de oţel; acum arătau ca nişte insecte care se reped asupra prăzii. „Ca furnicile, se gândi Axel, ca furnicile lui Erich. Marmitele sunt gândacii pe care îi ronţăie.”

Krambach opri atacul cu gaze şi îl luă pe Axel deoparte.

— Am o noutate pentru dumneavoastră.

— Da, domnule căpitan?

— Ţineţi-vă bine, dragul meu, revolverul dumneavoastră P 38 a reapărut!

Axel era cât pe aici să răsufle uşurat, când se gândi că în felul acesta s-ar putea ivi o nouă primejdie. Poate că era numai o mişcare de şah a lui Detlef?

— Poliţia judiciară a telefonat adineauri; am vrut să vă transmit vestea imediat. Acum cel puţin revolverul a fost regăsit. În felul acesta o să vă fie ceva mai uşor.

Axel abia îndrăzni să întrebe:

— Unde... Unde au găsit arma?

— Da, ăsta e lucrul cel mai interesant: pe şoseaua care duce la casa Mertens. În şanţ, chiar la ieşirea din sat – nu mi-au spus numele satului.

Axel privi în pământ.

— Aşa, la ieşirea din sat?

— De ce vă minunaţi, Vries? În felul ăsta avem dovada că bănuiala dumneavoastră a fost întemeiată... În sfârşit, dovada – e exagerat spus. Dar acum e destul de limpede că Mertens a furat arma. Îl aducem îndată aici... Pentru numele lui Dumnezeu, ce aveţi, domnule locotenent?

— Duminică seara am staţionat cu maşina la ieşirea din sat, spuse Axel ezitând. Când m-am dus

acasă la Mertens. Şi am auzit împuşcătura, probabil cea cu care... Adică, am auzit o împuşcătură. Trebuie să fi fost aceea care l-a ucis pe viitorul meu socru. Eram deci aproape de locul crimei. Şi acum găsesc acolo arma...

Krambach îşi încruntă fruntea şi chibzui încordat. N-avea obiceiul să pună întrebări, dar faţa lui preocupată dovedea că situaţia lui Axel îi dă de gândit.

— Aţi spus asta poliţiei judiciare?

Axel răspunse afirmativ cu un semn al capului.

— Domnule căpitan, vă dau cuvântul meu că n-am nimic de-a face cu crima. Iar revolverul l-a furat Mertens. Acum, pentru mine, nu mai există nicio îndoială.

Krambach îl privi gânditor cu ochii lui albaştri spălăciţi.

— Desigur că sunt alături de dumneavoastră. Cazul e limpede. Dar n-aş vrea să fiu în pielea dumneavoastră. Deci, poziţia dumneavoastră... Mertens susţine că n-a furat revolverul. Aţi staţionat acolo unde s-a găsit revolverul, exact atunci când s-a auzit împuşcătura. Căpitanul dădu din cap. Prin urmare, ţineţi-mă la curent. Ne mai vedem după aceea.

Axel era liber. Trebuia să vorbească neapărat cu Jens-Georg. Acum, imediat. Prietenul lui trebuia să-i găsească un prilej de a putea discuta cu Detlef... „O să scot eu untul din el, din Detlef ăsta, şi anume până nu e prea târziu.”

Poziţia de luptă a lui Jens-Georg era aşezată la câteva sute de metri mai la stânga de intrarea într-o pădurice de conifere, ce se întindea de-a lungul şoselei. Axel aproape că alerga. Nu se uita în jur. Nu

se gândea decât la un singur lucru. „Asta e hotărâtor! Revolverul meu găsit la locul unde am staţionat cu maşina, când a răsunat împuşcătura... Asta e hotărâtor. Când mă voi întoarce la cazarmă, comisarul va fi acolo, pregătit să mă...”

În clipa aceea se strigă de pe laturi...

— Poc!

— La naiba! mormăi el.

Jocuri prosteşti de-a soldaţii. Pentru Dumnezeu, Jens-Georg doar nu instalase aici o santinelă, care acum cerea o parolă...

— Poc! se mai auzi o dată pe un ton tăios.

— Nitoare, răspunse Axel la noroc.

— Mâinile sus!

În faţa lui se ivi un soldat cu puşca la ochi şi se îndreptă ameninţător spre el.

— Nu-i exerciţiu! E vorba de o discuţie între comandanţii de pluton! strigă Axel iritat.

— Mâinile sus! Treceţi lângă copac! Aţi căzut prizonier!

— Doar vă spun...

— Asta poate să spună oricine. S-a ordonat starea de luptă. La copac!

În clipa aceea ieşi şi celălalt din ascunzătoare.

— Domnule locotenent, nu ştim dacă nu vreţi să ne puneţi la încercare, nu ne facem decât...

— Desigur, vă faceţi numai datoria. Atunci duceţi-mă la ofiţerul aspirant Jensen. Dar fără altă vorbărie, vă rog.

„Un fel de repetiţie pentru arestarea mea adevărată, îşi spuse Axel cu amărăciune. Oare lucrurile vor fi tot atât de dramatice şi atunci?”

— Ce înseamnă „vorbărie”? spuse rânjind primul soldat. Facem exact ceea ce ne-au învăţat.

Celălalt completă:

— Dacă n-o facem, după aceea ne pedepsesc.

— N-aţi ştiut parola, constată primul, poc – nitoare e greşit, aţi ghicit asta.

Ce era să facă Axel? Oamenii se comportau cât se poate de corect. Era datoria lui s-o recunoască. Dacă el ca ofiţer nu respecta regulile jocului! Nu se opuse, când îl percheziţionară de armă. Apoi îi traseră mâinile la spate, îl legară fedeleş şi, pe deasupra, îi mai acoperiră şi ochii.

Axel îl cunoştea pe primul soldat, pe purtătorul de cuvânt. „Un farsor tipic, se gândi el. Ăsta îşi varsă acum furia asupra mea...” Înaintă împiedicându-se. Farsorul îl ţinea strâns de braţ.

În curând auzi voci şoptite, râsete reţinute, şi apoi fu îmbrâncit într-un cort.

— Infanteristul Friedmann – raportez pe loc. Am făcut prizonier un spion inamic, care se apropia de poziţiile noastre!

— Termină cu panarama, Jens-Georg! spuse Axel, fără să vadă ceva.

Îi desfăcură legătura de la ochi şi atunci văzu faţa lui Jens-Georg, care rânjea satisfăcut.

Jens-Georg lăsă sentinela să iasă.

— Pentru asta ai să fii decorat, îi strigă el din urmă. Apoi îi dezlegă mâinile lui Axel şi rosti cu înfăţişare teatrală: Iată cum doi prieteni pot să ajungă unul în faţa altuia ca duşmani. O situaţie deosebit de tragică.

— Lasă prostiile, situaţia mea e mai tragică decât crezi! Mă preocupă atât de mult, încât am căzut în cursa celor doi mohicani... Povesti pe scurt cum a ajuns să fie luat „prizonier”. Mă bucur numai că prin faptul acesta am putut să-ţi fac, în mod evident, o bucurie, încheie Axel furios.

— Ceea ce îi învăţăm pe soldaţii noştri, poate să se întoarcă într-o bună zi şi împotriva noastră, răspunse Jens-Georg dintr-o dată foarte serios. Ar fi bine ca acest incident să ne-o amintească.

Axel îi relată că s-a găsit revolverul.

— Desigur că Detlef Mertens l-a pus acolo, ca să-l găsească poliţia sau altcineva, conchise el.

Jens-Georg reflectă.

— Mertens susţinea însă că tu vrei să-l acuzi de furtul revolverului şi prin aceasta, indirect, de uciderea tatălui său.

— *El* vrea să mă acuze de crimă! strigă Axel tare.

— Întâi, linişteşte-te. Să reexaminăm situaţia în mod logic. Desigur, nu există nicio îndoială că împuşcătura care a cauzat moartea a fost trasă cu arma ta. În timpul crimei, ai staţionat cu maşina la ieşirea din sat şi ai mers spre pădurice, fiindcă ai auzit împuşcătura! Şi acolo unde ai staţionat cu maşina, s-a găsit revolverul.

— Da, în afară de asta am mai declarat la poliţie şi un alibi fals: Helma nu era cu mine în maşină. Şi am avut şi un motiv ca să comit crima: Trebuia să renunţ la armată, sau Helma urma să fie dezmoştenită... cel puţin după cum susţine Detlef.

— Şi nu poţi să dovedeşti că ţi-a furat revolverul. Grozav!

— Aştept să mă aresteze, murmură Axel.

— Cu asta o să aibă tot atât de puţin noroc ca şi cei doi şmecheri adineauri. Dar să ne închipuim că ai fi într-adevăr făptaşul: Bătrânul Mertens te invită la el telefonic. Punctul de întâlnire e la muşuroiul de furnici. Ai de gând să-l împuşti, iei revolverul cu tine, îl împuşti, apoi te întorci la maşină, arunci revolverul în şanţ şi te duci la mort acasă... Unde sunt punctele

slabe ale acestui eşafodaj?

— Primul: De ce să nu se întâlnească cu mine acasă, ci la muşuroiul de furnici?

— Răspuns posibil: Voia să discute cu tine singur. Fiul lui nu trebuia să ştie nimic despre asta.

— Dar atunci de ce m-a invitat doar cu câteva minute înainte de cină? Doamna Petersen poate să declare că mă invitase la cină.

— Asta e un argument. Poate însă că după aceea voia să meargă imediat cu tine acasă. Poate că mai întâi voia să se împace cu tine.

Pe Axel îl surprinse un gând. „Da, în acelaşi loc în care odinioară...” Argumentul putea să-l preia din însemnările lui Erich.

— În al doilea rând, spuse tărăgănat, pentru ce am azvârlit revolverul?

— Răspuns: Fiindcă nu puteai să-l păstrezi la tine. Se putea stabili că omorul s-a comis cu el.

Axel îşi rezemă capul în mâini. În mintea lui totul se învârtea. „Să-i spună lui Jens-Georg că Detlef a vrut să sustragă însemnările? se frământa el. Cu asta nu dovedesc nimic. Că Erich nu şi-a dat întâlnire cu mine la muşuroiul de furnici? Nicidecum... Dacă există vreo dovadă, trebuie să fie pe ultimile pagini ale însemnărilor, pe paginile care lipsesc...”

— Trebuie să mai vorbesc o dată, neapărat, cu Detlef Mertens, fără să fim stingherişi, zise el. Şi anume, încă astăzi. Mâine poate că mă arestează preventiv.

Jens-Georg se uită la ceas.

— Din partea mea, poţi să-l întâlneşti chiar acum...

— Nu, nu vreau să mă găsească şeful aici. Stă la intrare. Îi aşteaptă încă pe oamenii tăi care transportă mâncarea, ca să le facă şi lor o bucurie cu pompa lui

de pulverizat.

— Ah, da, Krambach! Jens-Georg surâse blând. Îi place să glumească fin cu oamenii. Soldaţii mei care transportă mâncarea tocmai au plecat. În cazul ăsta va veni îndată încoace.

— Trimite-mi-l pe Mertens îndată după ce se încheie exerciţiul. Poţi să-i dai un mesaj oarecare pentru mine. Să fie cifrat, ca să nu bage de seamă că nu conţine nimic.

— Nu te teme, am să găsesc eu să-ţi comunic ceva cu sens.

— Marşul de orientare va începe la ora douăzeci şi patru. Trimite-l pe Mertens la ora douăzeci şi două. Aşa voi avea timp să vorbesc cu el în linişte. Şi acum, trebuie să plec.

— Ce înseamnă trebuie? Eşti liber, dragul meu. O să te eliberez într-un gest de mărinimie. Pe de altă parte, e nesportiv să folosesc starea ta sufletească ca să-ţi înfrâng plutonul, să ţi-l nimicesc.

— În clipa asta nimic nu mi-ar putea fi mai indiferent. Pe deasupra, ştii prea bine că în plutonul meu sunt oameni mai buni.

Jens-Georg îl însoţi pe Axel prin „liniile sale”, cum spunea.

— Deci ne vedem mai târziu, în focul bătăliei!

Poziţia de luptă a lui Axel era bine asigurată. Oamenii se ghemuiau în adăposturi. Nimeni, nici măcar Axel, nu ştia când va ataca plutonul al doilea. Krambach hotăra momentul. Atacul propriu-zis nici nu era lucrul cel mai însemnat. Făceau exerciţii de schimbarea avanposturilor, acţiuni de recunoaştere şi altele asemănătoare şi, mai presus de toate, soldaţii învăţau să aştepte inamicul. Nu luau lucrurile destul

de în serios, dar n-avea însemnătate.

De data asta, aşteptarea a fost lungă. Instructorii şedeau în adăpostul lui Axel, jucau cărţi şi beau bere, pe care şi-o procuraseră în vreun fel oarecare în cursul după-amiezii. Axel zăcea întins în vârful cel mai înalt al colinei şi privea în jur. Dâmburi, ogoare, un petic de pădure. Aşteptă zadarnic ca privind natura să dobândească pacea. Mereu îl năpădeau aceleaşi gânduri. N-apuca să ducă un raţionament până la capăt, că îl relua de îndată. Recapitula întruna, pe rând, toate capetele de bănuială împotriva lui. Mintea îi era ca paralizată. Prelucra mecanic aceleaşi imagini şi gânduri, într-un cerc vicios lipsit de sens. Chinuitor. Acum îi era peste putinţă să se ducă la instructori şi să joace cărţi cu ei. Ar fi avut sentimentul că scapă din vedere ceva, trebuia să chibzuiască, să chibzuiască, să ajungă la o soluţie, şi dacă nu reuşea, cel puţin să chibzuiască...

Totuşi o dată se dezmetici şi controlă poziţiile de luptă.

— Infanteristul Petersen în patrulare! Avem sarcina să observăm terenul din faţa noastră şi să asigurăm poziţiile de luptă din spatele nostru...

Axel puse câteva întrebări şi aproape că nu fu atent la răspunsuri. *Conducerea tragerilor cu puşca ale infanteristului va fi făcută îndeosebi din sânul grupei şi va fi determinată de situaţia de moment a luptei. Pentru ca să-şi asigure influenţa necesară asupra tragerilor infanteristului, comandantul de grupă va lua hotărâri în spiritul vederilor sale...* „Era într-adevăr aşa? Ucidere birocratizată!”

Un nou gând i se înfipse în minte. „Avea oare dreptate Erich Mertens? Am devenit soldat din spirit de contrazicere?” Şi în aceeaşi clipă îşi dădu seama

că aşa e. „Am căutat întotdeauna să-mi închipui ceva, ani de zile. În cele din urmă, am sfârşit prin a crede şi eu... De fapt, mai pot să rămân în continuare militar? Acum, când m-am lămurit? Da, Erich Mertens avea dreptate. M-am angajat în armată fiind înfuriat pe el. A însemnat atât de mult pentru mine şi m-a dezamăgit...” Zări din nou în faţa ochilor imaginea lui Erich şi a maică-sii. Ei amândoi la muşuroiul de furnici. Dar o alungă. Dacă Erich m-ar fi crescut altfel decât a făcut-o, cu înclinaţii spre militărie, atunci nu m-aş fi supus la încorporare, aş fi refuzat serviciul militar în timp de război... Jens-Georg face numai pe soldatul, şi exact asta fac şi eu, numai că până acum nu eram conştient. Eram un actor, care şi-a uitat identitatea în timpul interpretării rolului. Răsuflă de câteva ori, adânc. Dintr-o dată, se simţi mai liber. Cu toate că, de fapt, se vedea târât în strâmtoare. Dar asta era altceva. Ceva exterior. Înăuntrul lui, se simţea mai liber decât fusese vreodată înainte.

Privi în jos la poziţiile de luptă. Poziţii de luptă! Erau pur şi simplu nişte adăposturi săpate în pământ, şi în ele – oameni, oameni în uniformă, care, mânjiţi pe faţă, sub căştile camuflate cu frunze şi verdeaţă, arătau ca insectele – ca nişte furnici... Deodată, în închipuirea lui Axel, întreaga colină se umplu de furnici omeneşti, care se târau deasupra ei, se pipăiau, dispăreau în adăposturile lor, în timp ce altele îşi scoteau iar capul. Şedea sus, deasupra unui muşuroi de furnici uriaş, şi privea în jos, la insectele de pradă.

— O să înnebunesc, simt că înnebunesc, spuse Axel cu voce tare.

Privi în jur speriat. Nu, nu îl auzise nimeni.

Aproape de ora nouăsprezece începu mişcarea. Se

înştiinţau de la o groapă la alta: Soseau! Unul se târî spre poziţia lui Axel ca să aducă ştirea – un raport scris, conform instrucţiunilor.

Axel râse sarcastic. Astăzi nu prea avea chef să participe la joc. Dacă dorea, Jens-Georg n-avea decât să învingă liniştit. Curierul îi întinse hârtia galbenă.

Axel aruncă o privire pe cele mâzgălite cu creionul.

— De ce trebuie să completaţi biletul cu creionul? îl întrebă cu severitate pe soldat.

— Pentru ca, la nevoie, biletul să poată fi înghiţit Pixul e interzis, poate să ducă la tulburări digestive.

— Just, deci înghite biletul şi poftă bună!

Omul se uită la el uimit.

„E prea mult, îşi spuse Axel. Nu trebuie să merg atât de departe, să ridiculizez serviciul. Totuşi, oamenii sunt învăţaţi că e mai uşor de suportat creionul decât pixul.”

Trupele lui Jens-Georg se adăposteau în spatele unui dâmb. Dintr-o dată, apărură toţi patruzeci, ca din pământ. În aliniere de luptă, cu arma la ochi. Cartuşele oarbe pocneau. Oamenii lui Axel răspunseră cu împuşcături. Strigăte de luptă. Unii dintre atacanţi se împiedicară, căzură la pământ. Părea ca şi cum i-ar fi nimerit gloanţele, dar dăduseră numai peste sârmă ghimpată. O clipă, Axel se simţi mulţumit. Într-adevăr, se acomodase din nou cu situaţia. Atacul trebuia respins. Jens-Georg nu trebuia să se retragă şi cu prizonieri.

Acum atacanţii ajunseseră la poziţiile de luptă. Începură să lupte corp la corp. Oamenii lui Axel ieşeau din gropi. Atacanţii săriră în ele. Peste tot în jur, soldaţii se tăvăleau, se smuceau în toate direcţiile, căutau să se prindă unii pe alţii. Axel trebui să bage de seamă să nu fie amestecat în lupta corp la

corp. Dar, desigur, pentru soldaţi era o chestiune de onoare să-l ocrotească pe comandantul plutonului. Se gândea la regina din mijlocul furnicarului... Nu se termina oare mai curând acest joc absurd de-a cercetaşii?

Totuşi – „duşmanul” începu să se retragă. Dar luă cu el o parte dintre oamenii lui Axel. În zile mai bune, Axel s-ar fi aruncat în luptă cu tot efectivul. Era însă şi prea târziu. Unul se mai zbătu şi fugi înapoi, alţi doi fură răpiţi de o ceată de duşmani, pe când se zvârcoleau şi loveau în jur.

Oamenii lui Axel făcuseră un prizonier. Un tinerel palid, firav, cu ochelari. Ochelarii se rupseseră în încăierare. Sărmanul tânăr ţinea în mână rama ruptă şi se uita neajutorat în gol, cu ochii lui miopi. Era cunoscut în companie, fiindcă în timpul somnului nu-şi închidea ochii.

„O furnică, se gândi Axel. Cu ochii orbi. Când se războiesc între ele iau şi furnicile prizonieri.”

— Aşază-te şi odihneşte-te, îi spuse, pe un ton foarte politicos, prizonierului. Mai târziu te trimitem înapoi la plutonul tău.

Oamenii lui Axel erau nemulţumiţi.

— Am pierdut cu doi la unu, domnule locotenent! Nici dumneavoastră n-aţi prea fost astăzi în formă. Data viitoare nu ni se mai întâmplă aşa ceva. Dar şi ceilalţi s-au bătut astăzi ca sălbaticii!

Soldaţii se retraseră în gropile lor şi le consolidară, în măsura în care se surpaseră în timpul bătăliei.

La ora douăzeci şi două starea de război se terminase. Până la pornirea în marşul de orientare mai rămâneau două ceasuri. Totul era pregătit. Grupele primiră numere de marş şi trebuiau să ajungă la anumite locuri din teren, unde găseau alte numere

de marş. Pe deasupra, în timpul marşului trebuiau să execute anumite misiuni ca: transportul răniţilor, fierberea unui litru de apă sau aruncarea la ţintă a unor grenade de mână. În felul acesta umblau pe câmp toată noaptea. Cine avea noroc şi executa totul bine, ajungea la cazarmă după patru-cinci ore şi după ce parcursese vreo douăzeci de kilometri. Cine era mai puţin isteţ, se rătăcea şi uneori colinda toată noaptea, ajungând la cazarmă de abia a doua zi dimineaţa.

Axel îi căută pe instructori, care, fireşte, nu participau la acest marş, fiindcă recruţii trebuiau să se descurce singuri. Continuau să joace cărţi şi să bea bere. Probabil că n-avea să bată la ochi, dacă pleca să-l întâlnească pe Detlef chiar pe drum. Trebuiau să se întâlnească în orice caz la punte.

Cerul era senin şi pentru ochii încercaţi ai lui Axel era destulă lumină pe teren. În jurul orei zece şi jumătate Detlef trebuia să fie la punte. În aşteptarea lui, Axel se rezemă de un copac.

„Dacă Detlef a luat revolverul – cum a ajuns atunci la locul crimei – da, aproape chiar lângă locul crimei? se frământă Axel. Îl cred în stare de multe – dar să fure un revolver cu care să-şi omoare tatăl!... Omor premeditat? Nu. N-a fost Detlef! El poate să urască, să urască amarnic, dar e prea laş să suporte consecinţele. Să-mi fure un revolver ca să mă înfunde, da, de asta e capabil. Dar nu să ucidă. De fapt, oare a furat într-adevăr revolverul? Dar cine altul în afară de el putea s-o facă? Nu, el trebuie să fi fost.”

În depărtare bătu un ceas într-un turn. Zece şi un sfert.

Trebuie să sosească în curând. Axel se ghemui la rădăcina trunchiului şi îşi rezemă bărbia în mâini.

„Cine îl are pe conştiinţă pe Erich Mertens? Detlef avea prilejul; şi să presupunem că avea şi arma... Dar avea şi un motiv? După câte ştiu n-avea niciunul. Niciunul cât de cât serios. În schimb eu, din punctul de vedere al comisarului, aveam un motiv. Aveam şi ocazia. Dar n-aveam armă. Şi tocmai acest lucru nu pot să-l dovedesc. Tot atât de puţin cât pot să dovedesc că Detlef avea arma. Un cerc vicios.”

Se ridică neliniştit. „Trebuie să găsesc paginile din manuscris, care lipsesc, reflectă el. Poate conţin explicaţia... Şi pentru dispariţia lor nu intră într-adevăr în discuţie decât Detlef. Trebuie să-l strâng cu uşa. Poate acum asta e ultima posibilitate, să vorbesc singur cu el. Întâi încerc cu binele. Dacă nu cedează trebuie să schimb macazul.”

În pădure se auziră paşi. Apoi se profilă o umbră. Se apropia de punte. Axel se îndepărtă de copacul sub care se adăpostise. Stăteau unul în faţa celuilalt, fiecare la câte un capăt al punţii.

— Detlef? întrebă Axel. Tu eşti? Tocmai vream să trec dincolo, la voi.

— Am o înştiinţare pentru tine.

Vocea lui Detlef răsuna nesigură.

— Dă-o încoace. Poate nu mai fac drumul... Dă-o odată, ce mai aştepţi?

— Nu e o întâmplare că Jensen m-a trimis tocmai pe mine.

— Nu pot să ştiu, poate te-a trimis pe tine, tocmai fiindcă ştie că ne cunoaştem îndeaproape. Vino încoace, adu-mi înştiinţarea.

Detlef păşi pe punte. Axel merse câţiva paşi spre el şi îi luă hârtia din mână. Sub ei susura apa, care curgea încet dar neîntrerupt.

Axel citi cu voce înceată, la lumina lămpii de

buzunar:

— Primul punct de control... numerele de marş... Erau cifrele ştiute, comunicarea nu spunea nimic. Totuşi trebuie să mai vorbesc cu ofiţerul aspirant Jensen personal.

Detlef îl privi în tăcere.

— Ei, pleacă! spuse Axel. Poţi pleca. Crezi că o să te azvârl în apă?

Un timp merseră alături prin pădurice, fără să-şi spună nimic.

În cele din urmă, Axel zise:

— Detlef, totul are o limită. Ajunge. Şi când băiatul tăcu încăpăţânat, adăugă: Au găsit revolverul meu, acolo unde am staţionat cu maşina.

— Dacă ai fost atât de prost să-l azvârli acolo!

— Nu mai juca teatru, cel puţin aici unde nu ne aude nimeni! încerci să arunci asupra mea bănuiala că ţi-am ucis tatăl...

— Şi tu încerci să arunci bănuiala asupra mea!

— Detlef, pe baza asta nu putem să vorbim împreună.

— Atunci, s-o lăsăm moartă!

— Fii înţelegător! Vrei să mă faci într-adevăr să înfund puşcăria? În realitate, doar n-a existat niciodată ceva serios între noi. Au fost numai copilării.

— Pentru mine n-au fost copilării.

Ajunseseră în punctul unde poteca ce făcea înconjurul mlaştinii cotea. Axel merse drept înainte fără să se gândească, iar Detlef rămase lângă el fiindcă nu cunoştea bine terenul.

— Scoate paginile pe care mi le-ai furat! spuse Axel de-a dreptul.

— Ce fel de pagini?

— Ştii prea bine despre ce vorbesc!

— Cum vrei să dovedeşti că sunt la mine?

— Recunoşti, deci, că le ai?

— Nu recunosc nimic. Dar poate că, într-o bună zi, ai să fii surprins să le găseşti pe undeva. Dacă...

— Ei? Axel rămase pe loc, pironit de curiozitate. Ajunseseră într-un loc, unde poteca se îngusta atât, încât cu greu puteau să meargă doi oameni alături. Cu un pas mai încolo, pe margini, te scufundai cel puţin până la genunchi. Prin urmare, spuse locotenentul, vorbeşte acum. Aici, precis că nu ne aude nimeni.

Valuri de ceaţă, subţiri şi albe, atârnau printre tufişurile pipernicite. Pe ici, pe colo, câte un copac cu frunzişul rar se profila pe cerul senin al nopţii, pe care, undeva, nevăzut, zumzăia un avion.

Detlef se opri locului. Îşi scoase puşca şi se uită la Axel, pândindu-l dintr-o parte.

— Ai grijă, în vreun fel, ca să primesc un serviciu liniştit. Nici nu ştii cât mă scârbesc toate astea... Asta e singura mea dorinţă.

— Scârnăvie! Axel îl îmbrânci. Şi revolverul? Poate că vrei să spun: îmi pare rău, a fost o greşeală – nu mi l-a furat nimeni, l-am azvârlit în şanţ din neatenţie. Cum îţi poţi închipui aşa ceva, porcule?

Îmbrâncit de Axel, Detlef păşise pe un teren nesigur; simţi cum îi pătrunde umezeala în cizme, dădu drumul puştii şi sări speriat într-o parte. Acolo, însă, pământul era şi mai nesigur şi imediat intră în apă până deasupra genunchilor. Strigă:

— Ţine-mă! şi încercă să apuce puşca, pentru ca să i-o întindă lui Axel. Dar nu mai putu să ajungă puşca, rămasă într-o băltoacă lângă potecă.

Axel rânji. Ştia că Detlef se poate scufunda cel mult până la şolduri. Chiar în vecinătatea potecii,

stabiliseră, cu prăjini, de amândouă părţile, adâncimea mlaştinii.

— Te ajut, dacă mă ajuţi, îi spuse. Prin urmare, unde sunt paginile lipsă?

De frică, Detlef amuţi. Încercă să iasă din mlaştină, dar cu fiecare mişcare nu făcea altceva decât să se afunde şi mai adânc.

— Ajută-mă să ies! spuse el gâfâind. Doar nu poţi să mă laşi să mă înec aici!

— Unde sunt paginile?

Axel nu se urni din loc.

Acum Detlef reuşi, în sfârşit, să găsească un sprijin, se ridică puţin, alunecă şi căzu... în direcţia greşită.

— Încoace! strigă Axel, încolo e mai adânc.

Detlef se cufundase în mlaştină până deasupra şoldurilor. Agită braţele neputincios.

— La cazarmă... în salteaua mea... Pentru numele lui Dumnezeu, scoate-mă de aici!

Axel răsuflă uşurat. „Salvat! Dacă am puţin noroc... Dacă însemnările lămuresc situaţia asta încâlcită...”

— Axel! strigă Detlef strident.

Prin zvârcolirea lui, se depărtase tot mai mult de pământul bătătorit. Nu mai putea să-l ajungă cu mâna.

Axel se aplecă, scoase puşca din băltoacă, o apucă de pat şi îi întinse lui Detlef ţeava.

— Uite, aici! ţine-te bine, dar... nu trage de ea, voise să spună. Însă în frica lui isterică, Detlef apucase ţeava puştii cu amândouă mâinile, smucise de ea puternic şi smulsese din mâna lui Axel patul umed al armei, acoperit de buruieni şi rădăcini vâscoase de mlaştină. Smucitura îl azvârli pe băiat înapoi. Arma zbură deasupra lui, descriind un arc, şi plescăi în spate, în mlaştină, iar Detlef însuşi ajunse

într-un loc unde smârcul era într-adevăr adânc.

Axel, care aproape se dezechilibrase şi el şi alunecase de pe potecă, de-abia izbuti să se apuce de un trunchi de salcie. Cum să-l mai ajute acum pe Detlef... Creanga de colo! Putea să-i întindă creanga!

Trase creanga spre el, dar aceasta se arcui elastică şi nu reuşi s-o frângă. Auzea în spatele lui cum Detlef gâlgâia înspăimântat şi cum mlaştina fierbea şi bolborosea sub braţele lui care se zbăteau. În sfârşit – reuşi să rupă creanga. Fericit, se întoarse...

— Detlef!

Axel încremeni de frică. Nu se mai vedea decât o parte din capul băiatului. În clipa aceea Detlef întoarse capul şi faţa mânjită de noroi ajunse în sus. Gura se deschise larg şi, aproape sufocat, scoase o şuierătură slabă...

Axel se prinse de salcie, se aplecă înainte cât putu şi îi întinse lui Detlef creanga.

— Uite... Repede – apucă aici!

Braţul lui Detlef se ridică, se ridică nesfârşit de încet, după cum i se păru lui Axel, mâna se apropie de creangă – apoi capul lui dispăru. Se mai vedea doar mâna. Pipăia. În cele din urmă se chirci, căzu înapoi vlăguită şi dispăru şi ea.

„Trebuie să-l scot, îşi impuse Axel. Dacă mă întind cât sunt de lung, n-o să mă scufund imediat... Trebuie să-l scot afară. Nu poate să... Cât timp durează până se înăbuşă un om? Trebuie...”

Dar nu se mişcă.

„Trebuie să fac ceva”, îi răsună mereu în minte, numai că stătea ca încremenit şi privea mlaştina, privea mărăcinişurile şi papura, copacii singuratici, pe jumătate uscaţi, şi băltoacele care sclipeau în lumina palidă a lunii.

— Luna, spuse Axel cu voce tare.

Nici nu băgase de seamă că a răsărit. În apropiere, începu să orăcăie o broască.

„El singur e de vină, se gândi Axel. De ce n-a rămas pe potecă? Eu n-am vrut decât să-mi spună unde...”

Mlaştina bolborosea. Axel se ridică. „Oare Detlef o să reapară?” Se simţi prins într-un vârtej, totul i se învârtea în faţa ochilor. Dar locul unde dispăruse Detlef rămânea neted şi nemişcat. Nu se ridica nici măcar o băşică.

— Ucigaş, rosti Axel cu glas tare. „Chiar fără voie, gândi. Şi n-am vrut, cu siguranţă că n-am vrut...” Se întoarse brusc şi fugi cu paşi mari înapoi spre drum. „N-am vrut, n-am vrut, n-am vrut!” Trecu în goană peste punte, prin pădurice. Trebuia să aibă oameni în jurul lui, oameni!

Ajunse, în sfârşit, la cota 69; acum umbla încet, zăbovind şi vrând să dea impresia că făcuse un mic rond. Instructorii continuau să joace cărţi, recruţii se pregăteau de marş sau se odihneau. Nimeni nu observase lipsa locotenentului. Dar el se întorsese alt om. Nu mai era locotenentul Vries, considerat de toţi ca un bun ofiţer şi în preajma avansării. Din nepăsarea lui, un soldat îşi pierduse viaţa. „Armata nu e un loc pentru oameni de felul meu”, se gândea cu amărăciune. Dar pentru el, asta nu mai avea mare importanţă, de când îşi dăduse seama că Erich Mertens avusese dreptate. Cât privea armata, asta pentru el nu mai avea mare importanţă.

Aproape de ora unu noaptea îl întâlni pe Jens-Georg la intrarea în câmpul de aplicaţii; vorbea cu Krambach. La ora douăzeci şi patru amândouă

plutoanele plecaseră în grupe izolate, în marşul de orientare. Erau în aşteptarea unui camion ce urma să ducă înapoi la cazarmă instructorii, în măsura în care aceştia nu erau repartizaţi să supravegheze marşul de orientare. Despre Detlef Mertens nici nu se pomeni. Probabil că grupa lui pornise fără el în marş. Desigur că înainte de a pleca, din ordin, la plutonul lui Axel, îşi anunţase comandantul de grupă.

Axel n-avu prilejul să vorbească între patru ochi cu Jens-Georg şi nici nu căută să-l aibă. Aştepta cu încordare ca Jens-Georg să-l întrebe dacă discuţia lui cu Detlef a dat vreun rezultat. Ori de câte ori se ivea o pauză Axel se aştepta ca Jens-Georg să-l întrebe. Dar prietenul n-o făcu, probabil că nu voia să vorbească despre asta în prezenţa lui Krambach.

Axel tresări când îl auzi deodată pe Krambach pomenind numele lui Mertens:

— Cât priveşte revolverul dumneavoastră P. 38, eu unul nu mai am nicio îndoială că l-a furat Mertens. Am mai reflectat o dată asupra faptelor. Bineînţeles, cred în versiunea dumneavoastră. Mâine am să-i vorbesc comandantului despre cele întâmplate. Desigur, în sensul părerilor dumneavoastră. Vă rămâne însă în sarcină vina de a nu fi înapoiat arma în termenul stabilit şi de a nu o fi păstrat încuiată.

— Locotenentul Vries nu putea să prevadă un furt atât de mârşav. Interveni Jens-Georg.

— Cu toate acestea, v-aţi făcut vinovat de încălcarea instrucţiunilor, ceea ce poate să influenţeze asupra avansării dumneavoastră – trebuie să vă aşteptaţi la asta.

Krambach vorbi pe larg în privinţa avansării. Nu putea să ştie însă cât de puţin îl mai interesa acum pe Axel acest lucru.

— Domnule căpitan, intenţionez să demisionez din serviciul activ.

În sfârşit, spusese ce avea de spus. Fără voie, îşi ţinu răsuflarea.

— Să demisionaţi? Krambach era uluit şi căuta o replică. Ei, Vries, mergeţi prea departe. Desigur, vă onorează faptul că vreţi să suportaţi consecinţele. Aţi încălcat instrucţiunile de serviciu, e drept... Sau demisia dumneavoastră e în legătură cu crima aceea? Asta ar fi totuşi...

— Nu are de-a face cu ea, vă dau cuvântul meu de onoare că mâine dimineaţă...

— E după ora douăzeci şi patru, deci astăzi dimineaţă, îl rectifică Krambach.

— ...în dimineaţa aceasta voi avea de-a face pentru ultima oară cu poliţia judiciară.

Jens-Georg îi aruncă în grabă o privire aprobatoare. Convorbirea cu Mertens fusese, deci, fructuoasă.

— Dar atunci, într-adevăr, nu înţeleg de ce vreţi să părăsiţi armata, mormăi Krambach iritat. Avansarea dumneavoastră poate să sufere cel mult o amânare. Comandantul nu are de gând să facă din acest incident o problemă de stat.

— Domnule căpitan, furtul armei nu a făcut decât să-mi întărească hotărârea. Reflectez de multă vreme asupra ei. În ultimul timp m-au cuprins îndoieli, dacă profesia de ofiţer e potrivită pentru mine. La început, voiam să devin arhitect. De asta nu m-am vindecat, în sinea mea, niciodată.

Faţa lui Krambach nu se putea desluşi în întuneric, dar chipul lui era, desigur, glacial.

— Mă rog, cum doriţi, spuse el.

Pe drumul de înapoiere spre cazarmă, nu mai vorbiră nimic, fiindcă se afla de faţă şoferul şi

Krambach era necăjit, Axel îl jignise atât pe el, cât şi întreaga armată.

Când coborâră în faţa cazărmii, Krambach îi spuse lui Jens-Georg că vrea să-i mai vorbească şi Axel se retrase. Se duse în camera lui şi se aşeză în şezlong. Aştepta. Aştepta şi chibzuia.

„Dacă Jens-Georg mai vine la mine, o să întrebe de rezultatul discuţiei cu... cu Detlef. În cazul acesta trebuie să-i spun... Dar, trebuie oare să-i spun? M-am şi hotărât să n-o fac. Vreau să scap de toate... Şi, la urma urmei, de fapt, Detlef e singur vinovat. Voia să joace rolul destinului şi acum destinul l-a ajuns pe el... Nu, dacă mă întreabă Jens-Georg, voi spune: «Detlef? Dar Detlef nici n-a fost la mine. L-ai trimis tu cumva?»”

Axel şedea şi aştepta. Dacă Jens-Georg nu venea, lipsa lui Detlef probabil că se va observa de-abia peste câteva ceasuri. De-abia după ce toate grupele se vor fi întors din marşul de orientare. Atunci, probabil, comandantul de grupă al lui Detlef se va interesa de absenţa lui. Dar asta era puţin probabil, după ce, pe cât se părea, se mulţumise încă de la sfârşitul exerciţiului cu explicaţia că Detlef era undeva pe teren, ca ştafetă, şi deci nu dispăruse.

Jens-Georg nu veni. Axel îl aşteptase în zadar mai bine de o jumătate de ceas. Se simţea probabil jignit, fiindcă Axel nu discutase în prealabil cu el hotărârea de a părăsi armata. Poate că era numai prea obosit.

Axel se răsturnă din nou în şezlong şi închise ochii. Pe sub pleoapele lăsate i se perindau imagini, imagini de vis, de coşmar... Îşi pierdu controlul gândurilor şi ajunse pe un tărâm de la cumpăna dintre veghe şi somn. Din mlaştină se ridică un cap, o faţă neagră,

abia dacă mai era o faţă, un bulgăre negru, dar cu ochi albi, încremeniţi, sticloşi, şi gura care se deschidea largă, din ce în ce mai largă, vrând să scoată un ţipăt, un ţipăt ascuţit... dar se stingea până la urmă într-un şuierat slab, apoi în gură curse mâl negru şi o astupă. Capul nu mai era decât o băşică în noroi ce plesni, astfel că împroşcă în jur cu noroi, împroşcă uniforma lui Axel, o acoperi cu noroi, cu noroi care nu se mai putea şterge, care rămânea pe veci acolo... Jos cu uniforma! Dar nu putea s-o scoată. Era crescută din piele. Pielea i se cojise într-o fâşie lată de-a lungul spinării. Axel scoase un ţipăt... şi se trezi. Trase adânc aer în piept. Un coşmar. Slavă Domnului!

Un coşmar?

Îşi rândui gândurile. Ajunse din nou să sesizeze realitatea şi realitatea era mai cumplită decât orice coşmar... Se uită la ceas. Jens-Georg n-avea să mai vină.

În cazarmă... salteaua mea...

Axel sări în sus şi ieşi pe coridorul lung. Atâta timp cât oamenii erau în marşul de orientare, dormitorul lui Detlef era gol. Stătea în picioare în faţa patului lui Detlef, ca în faţa unui catafalc. „Patul tău, Detlef, nu e bine făcut, dar pentru asta nu mai pot să te pedepsesc. Acum ai postul cel mai liniştit cu putinţă. Şi nu mai trebuie să te întorci niciodată la cazarmă. Serviciul tău militar a durat numai şase săptămâni...” Îl podidiră lacrimile, trebuia să-şi ţină firea. Se gândi: „Ucigaşul îşi plânge victima, sau se plânge pe el? Pe care din amândoi l-a plâns Erich Mertens?”

Trase cearşaful. Găsi repede locul unde fusese desfăcută cusătura saltelei. Tăie cu briceagul însăilăturile rare şi grosolane, vârî mâna în

deschizătură şi dădu peste însemnări. Erau trei file. Le ascunse înfrigurat. În primul rând, trebuia să facă patul la loc. Porţiunea mică de saltea, pe care o descususe, părea plesnită şi dealtfel neglijenţa ar fi fost pusă pe seama lui Detlef.

În schimb, Detlef avu parte de patul cel mai bine făcut din întregul lui stagiu militar. Axel îşi puse la bătaie toată priceperea, şi într-un fel oarecare trăi sentimentul vag că-i oferă lui Detlef o oarecare reparaţie.

Apoi se grăbi să ajungă în camera lui, aprinse lampa de pe birou şi se aplecă asupra ultimelor rânduri ale lui Erich Mertens.

Întâmplarea poate să joace un rol nefast în viaţa oamenilor, Axel. Uneori, aproape ţi se pare că îndărătul ei se ascunde o raţiune, însă una foarte periculoasă şi rea. Detlef a ajuns în compania ta şi tu eşti superiorul lui, aşa cum, cu mai bine de douăzeci de ani în urmă, tatăl tău a fost superiorul meu. O coincidenţă nefastă, o coincidenţă de-a dreptul suspectă. Această coincidenţă nu trebuie să meargă mai departe. Mă îngrozeşte numai gândul. Şi tu cu Detlef aţi ajuns la o situaţie dificilă. Nu ştiu decât indirect despre ce a fost vorba, dar mie mi-a fost de la început limpede că veţi avea dificultăţi unul cu altul. Detlef te-a invidiat totdeauna, poate că a fost şi gelos pe tine, cu toate că nu mă iubea deloc, deşi îi eram tată. Pentru el trebuie să fi fost insuportabil să se vadă dintr-o dată pe treapta cea mai de jos a existenţei omeneşti şi încă subordonat ţie. L-am putut înţelege. Dar grija mea a sporit, tocmai fiindcă l-am înţeles. Aversiunea lui Detlef în ce te priveşte s-a transformat în ură. Am băgat de seamă din tonul cu

care vorbea despre tine, am dedus-o din observaţiile Helmei şi ale mamei tale. Şi Helma şi-a făcut griji în privinţa prăpastiei care s-a căscat între voi.

Atunci am luat hotărârea ca să-i ajut cu adevărat lui Detlef, măcar o dată în viaţă, să fac ceea ce era datoria mea de tată. M-am hotărât să mă pun de-a curmezişul destinului, să nu mă las târât de fatalitate, ci s-o previn.

„Am să-l ucid pe individul ăsta! îi spusese Detlef Helmei. Am să-l ucid.” Helma n-a luat vorbele acestea în serios, dar tu poţi să-ţi dai seama cât de mult m-au impresionat pe mine. Cuvintele lui au fost decisive.

Am vorbit cu Detlef. Ura lui împotriva ta trebuie să fi avut rădăcini foarte adânci. Pentru mine a fost limpede, că, mai curând sau mai târziu, el îşi va atrage, şi poate va atrage şi asupra ta, mari necazuri. Detlef e răzbunător şi ranchiunos, nu suportă uşor o umilinţă sau o înfrângere. Poate că în firea lui se manifestă predispoziţii moştenite de la mine. Şi tocmai de aceea, datoria mea era să-l ajut. I-am vorbit despre relaţiile dintre mine şi tatăl tău. Cu el, n-am fost atât de deschis cum sunt azi cu tine. Dar nu i-am ascuns nici lui Detlef lucrul cel mai hotărâtor. Fapta spre care m-am lăsat împins de ura mea. I-am mărturisit marea şi cumplita taină a vieţii mele. A arătat un fel de interes amuzat. A spus cu ton de îmbunare: „Omisiunea de a acorda ajutor – pentru asta desigur se prevede doar pedeapsa cu închisoarea. Şi fapta e, dealtfel, de mult prescrisă.”

Desigur că avea dreptate. Se pedepseşte cu cel mult un an şi pedeapsa se prescrie după cinci ani. În privinţa asta mă informasem. Dar hotărăşte singur dacă fapta mea se poate considera ispăşită. Trebuia să mă condamn singur mai sever decât ar fi făcut-o

legea. Un an de închisoare ar fi fost o pedeapsă mult prea blândă. Am fost pedepsit mult mai aspru, chiar dacă pedeapsa mea n-a fost pronunţată de niciun tribunal. Curând după convorbirea noastră, Detlef s-a întâlnit cu mama ta. N-am fost de faţă, dar au ajuns să se certe rău. Detlef te-a acuzat şi mama ta, în mod firesc, ţi-a luat apărarea. Nu vreau să fac digresiuni. I-a povestit totul Irenei, i-a povestit că eu i-am ucis soţul.

Pentru ea lovitura trebuie să fi fost cumplită. Ucigaşul soţului devenise iubitul ei! Dragostea mea trebuie să-i fi apărut dintr-o dată ca o profanare. Când m-am întors, plecase. Încă în aceeaşi zi, am încercat să vorbesc cu ea. Zadarnic. I-am cerut socoteală şi el a recunoscut nepăsător că nu îşi aminteşte să-i fi interzis vreodată să vorbească despre asta cu Irene. A presupus că ea ştie, din moment ce i-am spus-o şi lui.

Eram disperat. După mai multe zile, am ajuns să vorbesc cu maică-ta. I-am explicat atitudinea mea, i-am explicat totul, remuşcările, dragostea, scrupulele mele. Am rugat-o să mă înţeleagă. Am conjurat-o să rămână la mine, să nu mă lase singur. Axel, mama ta are patruzeci şi cinci de ani, am îmbătrânit împreună. Dragostea noastră trecuse, dacă pot să spun aşa, de la legăturile trupeşti, mai mult la cele sufleteşti. De ce nu putea să admită să ne continuăm legăturile cel puţin în acest fel?

Am pierdut-o la fel cum te-am pierdut pe tine. Sunt singur. În curând mă va părăsi şi Helma. Nu mă întristează. Va fi soţia ta. Dacă e adevărat că părinţii continuă să trăiască prin copii, atunci voi fi la tine.

Am obosit. Mi-am neglijat afacerile. Nu mă mai interesează.

Am ajuns la capăt, Axel. Când voi muri. Nu mi se va

putea reproşa nimic. Aparent, am dus o viaţă burgheză, solidă. Nimeni nu mi-a cunoscut vinovăţia. Acum, după ce ţi-am spus tot, după ce am aşternut pe hârtie tot ceea ce n-aş fi îndrăznit să-ţi mărturisesc prin viu grai, mă simt uşurat.

Mi-am desfăşurat în faţa ta întreaga vinovăţie. Nu te întreb dacă mă ierţi sau mă condamni. Nu eşti judecătorul meu. Dar să-ţi dai seama cine sunt şi poate să mă înţelegi.

Am început să scriu aceste însemnări vineri seara. Acum, mă simt de parcă aş fi trecut printr-un foc. Am scris două nopţi întregi. Viaţa mea se desfăşoară în faţa ta.

Vineri seara, Detlef a adus cu el acasă un revolver. Desigur că acest lucru nu e permis, şi m-am mirat că, un soldat simplu ca el, a ajuns să aibă acces la revolver. Nu ştiu de ce l-a adus. Şi-a făcut rost chiar şi de muniţie, şi mi-a explicat cum funcţionează mai amănunţit decât mă interesa. L-a pus într-un sertar, sub ochii mei. Detlef ştie ce se întâmplă cu mine. Ştie că sunt un om sfârşit. Nu vreau să-l nedreptăţesc cu nimic – dar ştiu că Detlef are nevoie de mulţi bani, de mai mulţi bani decât vreau să-i dau. E obsedat de o maşină scumpă, un model de sport. Nu vreau să-l bănuiesc nicidecum, dar nu stă în felul lui să aducă acasă un revolver şi să mi-l arate atât de demonstrativ. Dar chiar dacă bănuiala mea e întemeiată. Detlef mi-a ajutat totuşi până la capăt. M-a înţeles. La sfârşit, m-a înţeles.

Trag ultima linie. Despărţirea să fie scurtă şi nesentimentală. Rămâneţi cu bine, cu toţii. Aş dori să pot crede într-o viaţă şi într-o revedere după moarte – şi în iertare. Axel, dacă te gândeşti la mine, gândeşte-te cu îngăduinţă!

În ultimele mele ceasuri, nu mi-au ieşit din minte primele versuri ale poeziei lui Emmerich Grindel. Iar acum câteva clipe mi-am reamintit sfârşitul. Pentru mine e ca şi cum cu ele s-ar fi închis un cerc. Fie ca aceste cuvinte să mă însoţească pe ultimul drum. Şi să fie şi aici aşezate la sfârşit:

Somnul, somnul doar atât
Fără vis, fără trezire!
Dureri care m-au lovit
Au rămas doar amintire.
Când belşugul plin al vieţii
În odihnă îl ascult,
Mă ascund în valul ceţii
Şi strâng ochii şi mai mult!

Mai urmau data şi semnătura. Privirea lui Axel rămase pironită pe scrisul acela ca şi cum era un simbol magic. Gândurile lui rătăceau în toate părţile. Prin aceste trei pagini era scos de sub orice învinuire. Dar plătise un preţ mare. Era despovărat de o bănuială falsă, dar în schimb acum îl împovăra ceva mult mai grav: vinovăţia care-i revenea pentru moartea lui Detlef. Dintr-o dată simţi multă înţelegere pentru Erich Mertens... Nu sunt şi eu vinovat de moartea *lui?* Da, şi eu sunt vinovat, şi mama e vinovată, şi tatăl meu a fost vinovat. Tocmai acesta e blestemul faptei rele, că trebuie să dea naştere necontenit răului – Schiller, *Piccolomini...* Un subiect de temă din anii de şcoală ai lui Axel.

Curând după deşteptare îl întâlni pe Jens-Georg. Acum trebuia să urmeze întrebarea pe care o aşteptase încă de azi-noapte.

Jens-Georg îl privi.

— Spune-mi, vrei într-adevăr să renunţi la profesia ta?

— Neapărat. De mult voiam să discutăm în această privinţă. Hotărârea mea depinde în mare parte de tine. Niciunul din noi n-are fire de militar. Tu ai ştiut-o. Eu m-am lămurit prin tine. Nu poţi să joci toată viaţa un rol care nu ţi se potriveşte. Îţi datorez mult, Jens-Georg, fără tine aş fi băgat de seamă mult prea târziu.

— Şi nu e în legătură cu evenimentele cu care ai avut de furcă în ultimele zile?

Axel şovăi puţin. Apoi rosti apăsat:

— Nu. Am mai reflectat o dată la toate, în linişte. Trebuie să fi fost o sinucidere. Detlef a dus revolverul meu acasă şi tatăl lui s-a împuşcat cu el. Detlef l-a găsit lângă cadavru şi l-a luat, fiindcă altfel ar fi existat o dovadă că el e autorul furtului. Apoi s-au ivit împrejurări în care puteam fi bănuit eu, şi Detlef a folosit ocazia să mă ţină sub presiune într-o măsură oarecare. Ştii cât de încordate sunt relaţiile dintre noi. Dar n-o să-şi ajungă scopul. Acum îl cunosc suficient!

— Ei, astăzi vorbeşti altfel decât ieri! Aşadar, Detlef a mărturisit totul în discuţia pe care aţi avut-o?

Se ivise momentul critic. Axel se stăpâni şi făcu un efort să pară cât se poate de firesc.

— Ieri? Nu. Cum aşa? Doar nu l-ai trimis la mine.

— Nu ţi l-am trimis...? Jens-Georg începu să se agite. Sigur că ţi l-am trimis! Aşa cum ne-am înţeles. A plecat la ora douăzeci şi două.

— Aşa? La mine n-a ajuns.

— Ei bine, asta întrece măsura! Asta e doar... Întâi fură revolverul, apoi nu duce la îndeplinire un ordin precis... Ia spune, omule – dacă a şters-o? Ar fi în

stare. Trebuie să mă ocup imediat de asta! Grupa lui nu s-a întors încă din marş. Fraţii s-au rătăcit iarăşi. Dar dacă nu e cu ei...? Asta ar fi culmea! Vorbesc imediat cu comandantul lui de grupă.

Jens-Georg ieşi, trântind violent uşa.

„S-a rezolvat şi asta, se gândi Axel. Ce mai urmează, marea agitaţie în legătură cu dispariţia recrutului, acţiunea de căutare, nu mă mai privesc pe mine. Nu mă mai privesc oficial... Poate că îl găsesc în mlaştină, poate că nu."

„S-a întâmplat oare într-adevăr, aşa cum i-am explicat adineauri lui Jens-Georg? se întrebă Axel. Da, de fapt, trebuie să se fi întâmplat aşa. Bănuiala lui Erich Mertens, că fiul lui a vrut să-l îndemne la sinucidere, poate fi explicată numai din situaţia sufletească a bătrânului. Detlef era mult prea egocentric... mult prea egocentric, ca să recunoască şi să exploateze aşa ceva."

Axel se mira de precizia cu care poate să gândească şi de limpezimea cu care putea să cântărească situaţia. Nici urmă de şoc. Nicio mustrare de conştiinţă... sau totuşi? În seara precedentă avusese mustrări de conştiinţă. Probabil îl vor însoţi tot restul vieţii, aşa cum l-au însoţit pe Erich Mertens. Dar acum, în clipa asta... „Sunt un monstru din punct de vedere moral? se întrebă Axel. Pe de altă parte, ce se schimbă, dacă mă acuz de omucidere sau de omisiune în acordarea ajutorului? Cui îi ajut cu asta? *Se pedepseşte cu un an de închisoare, şi pedeapsa se prescrie peste cinci ani. M-am informat în această privinţă.* Până la sfârşit am învăţat multe de la Erich Mertens. Nu, dacă mă nenorocesc pe mine şi pe Helma, nu îl fac pe Detlef să învie. Trebuie să duc pretutindeni cu mine moartea lui Detlef, aşa cum

Erich, a dus pretutindeni cu el moartea tatălui meu.

Axel o chemă pe Helma la telefon. La vremea asta ea îşi lua micul dejun.

— Da, bună dimineaţa, Helma. Aici e Axel. Am o veste importantă pentru tine: Am găsit paginile care lipseau: Da, totul e clar. S-a... omorât singur... Da, Detlef i-a luat probabil revolverul din mână, atunci când a dat peste el... Da, dacă poţi, treci pe aici. Am timp astăzi dimineaţă. Avem multe de vorbit. Pe curând. La revedere.

Vorbise de la cabina de telefon din curtea cazărmii. Când se întorcea spre camera lui, îi tăie drumul Jens-Georg.

— Într-adevăr, Mertens n-a plecat în marşul de orientare. Trebuie să-i raportez imediat şefului.

— Ascultă, Jens-Georg...

— Da?

— Nu spune că ne-am înţeles să-l trimiţi pe Mertens în chip de curier. Nu vreau să fiu amestecat şi eu. Îmi ajunge.

— Bineînţeles că n-am să spun. Dealtfel nici nu are vreo însemnătate... Nu poate să fi rămas la plutonul tău?

— La mine nu s-a anunţat!

— Prin urmare, e adevărat... Aproape că mi-e milă de şef. Întâi furtul revolverului şi acum tânărul o şterge pur şi simplu... Ei da, probabil de aceea a şi făcut-o.

Axel răsuflă. Îşi aminti de ultimele rânduri ale lui Erich Mertens: *Somnul, somnul, doar atât...* Cită cu voce tare, fără să-şi dea seama.

— ...fără vis, fără trezire! completă Jens-Georg. De când te interesează lirica?

Axel rămase stupefiat.

— Cunoşti versurile?

— Hebbel[5], zise Jens-Georg peste umăr. Dar în clipa asta, pentru mine, Mertens are mai multă importanţă!

Şi dispăru.

Axel surâse plin de amărăciune. „Cel puţin Erich Mertens a fost scutit de această dezamăgire, îşi spuse el. Imaginea poetului Emmerich Grindel... nimicită. La sfârşitul vieţii lui Erich Mertens era scrisă o eroare.”

Era timpul să anunţe la telefon poliţia judiciară. Răspunse comisarul. Axel vorbi cu voce sigură.

— Acum pot să dovedesc că n-am nimic de-a face cu moartea lui Erich Mertens. S-a sinucis...

— Da, da, ştim şi noi. Mă rog, am bănuit de la început! Ieri am primit expertiza în privinţa rănii provocate de glonţ. E limpede de tot. Tânărul Mertens trebuie să-i fi luat revolverul din mână... Cu el o să mai vorbim! Desigur, trebuia să examinăm toate posibilităţile. Dar nu v-am bănuit niciodată serios, puteţi fi foarte liniştit în privinţa asta...

Axel lăsă receptorul în jos. Continuă să-l ţină însă în mână, mult după ce comisarul îl pusese în furcă pe al lui.

SFÂRŞIT

[5]Se referă la scriitorul german Friedrich Hebbel (1813-1863).